

Universitat de Lleida

PREMIS A TREBALLS DE RECERCA DE LA UdL
per a l'estudiantat de batxillerat i cicles formatius de grau superior

D'Egipte a Catalunya: un viatge en femení

Maryam Amir Fakhri Gadalla

Centre: Institut Guindàvols

Tutora: M. Teresa Quintillà Zanuy

Data: novembre, 2020

00:02:17

REC

D'EGIPTE A CATALUNYA: UN VIATGE EN FEMENÍ

Premis a TR - 2020

Universitat de Lleida

Estudis de Cooperació i desenvolupament

ÍNDEX

	Pàg.
I. INTRODUCCIÓ	1
I.1 Motivacions	1
I.2 Objectius	1
I.3 Metodologia	2
I.4 Estructura	3
I.5 Dificultats i limitacions	3
I.6 Agraïments	4
II. BASES TEÒRIQUES	5
II.1. Egipte: història i evolució	5
II.1.1. Antic Egipte	5
II.1.2. Dominació grega i romana	7
II.1.3. Edat Mitjana	9
II.1.4. Edat Moderna	10
II.1.5. Egipte contemporani	10
II.2. Egipte i Alexandria avui. Una radiografia	12
II.2.1. Dades bàsiques	12
II.2.2. Geografia	12
II.2.3. Demografia	13
II.2.4. Situació política	14
II.2.5. Grups ètnics	18
II.2.6. Les classes socials a l'actual Egipte	19
II.2.7. Educació	19
II.3. La religió a Egipte	20
II.3.1. Història de la religió a Egipte	20
II.3.2. Demografia religiosa avui	21
II.3.3. Llibertat de culte a Egipte avui	23
II.3.4. El cas de la comunitat copta	25
II.4. La condició femenina a Egipte	31
II.4.1. Evolució de la condició femenina a Egipte. Una mica d'història	31
II.4.2. Situació actual dels drets de la dona a la societat egípcia	35
II.4.3. La mutilació genital femenina (MGF)	39
II.4.4. El moviment feminista egipci actual	40
II.5. La comunitat egípcia a Catalunya	45
II.6. Les minories religioses a Catalunya	45
II.6.1. El cas de les esglésies orientals a Catalunya	47
II.6.2. La comunitat egípcia copta a la província de Lleida	51
II.6.3. Costums i ritus de la religió copta	53
III. LES ENTREVISTES. ANÀLISI I RESULTATS	55
III.1. Introducció	55
III.2. Descripció de la població enquestada	56
III.2.1. Edat	56
III.2.2. Estat civil	57
III.2.3. Estructura familiar	57
III.2.4. Lloc de naixement	58
III.2.5. Circumstàncies de l'èxode d'Egipte	59
III.2.6. Situació familiar de residència	59

III.2.7. Nivell d'estudis	60
III.2.8. Confessió religiosa	61
III.2.9. Llengües parlades	61
III.2.10. Països i ciutats llocs de residència des de l'èxode d'Egipte	62
III.2.11. Ocupació / professió actual	63
III.2.11. Relacions exteriors	63
III.3. L'entrevista. Resultats	64
III.3.1. L'èxode i les seves conseqüències	64
III.3.2. Llibertats i condició femenina	67
III.3.3. Les dones al mercat laboral	69
III.3.4. Les feines domèstiques	70
III.3.5. El paper de les dones a la família	72
III.3.6. Dona i alfabetització	73
III.3.7. Seguretat i llibertat de les dones	74
III.3.8. Amor, matrimoni i relacions sentimentals	77
III.3.9. Dona, educació i carrera professional	82
III.3.10. Dona i religió	86
III.3.11. Nivell d'integració de la dona egípcia a Catalunya	87
IV. CONCLUSIONS	91
V. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA	98
V.1 Bibliografia	98
V.2 Webgrafia	101
V.3 Videografia	102
VI. ANNEXOS	103
Annex 1. Enquesta a informants residents a Catalunya (versió en català)	103
Annex 2. Enquesta a informants residents a Catalunya (versió en castellà)	106
Annex 3. Enquesta a informants residents a Alexandria (versió en català)	109
Annex 4. Enquesta a informants residents a Alexandria (versió en àrab)	113
Annex 5. Compromís de confidencialitat (versió en català)	115
Annex 6. Compromís de confidencialitat (versió en castellà)	116

I. INTRODUCCIÓ

I.1 Motivacions

La idea d'aquest treball va sorgir un dia, quan en una reunió de noies egípcies coptes que vivim a Catalunya, vam començar a parlar sobre els canvis que havíem notat en emigrar d'Egipte, i totes vam coincidir en que la nostra manera de viure i la nostra condició de dona no és la mateixa a Catalunya que la tenen les dones que encara viuen a Egipte. I totes les que estàvem parlant ho valoràvem des de la perspectiva religiosa copta. I en aquell moment és quan vaig intuir que aquest podria ser un bon tema per al meu treball de recerca.

Un motiu pel qual vaig triar fer la recerca sobre Egipte i la societat egípcia, és perquè és el meu país natal i, com em va fer veure la meva tutora, puc parlar d'ell amb molt més coneixement que d'un altre país o d'un altre tema. Concretament, em vaig voler centrar en analitzar els canvis sorgits a partir de la decisió d'emigrar d'Egipte. Al mateix temps, també em va semblar interessant fer aquesta recerca a nivell personal, per aprendre més sobre el meu origen, la meva confessió religiosa i, en definitiva, la meva identitat.

Altres raons que m'han ajudat a decidir-me han estat, per exemple, raons reivindicatives, com és la defensa dels drets humans i de la igualtat de les persones, independentment del seu sexe (home o dona) i també de la llibertat religiosa, especialment en un país multicultural com Egipte, on com veurem, hi ha minories religioses, com l'Església copta, que a dia d'avui està molt perseguida a Egipte.

I.2 Objectius

El meu treball parteix de la hipòtesi que la dona egípcia copta pateix una doble discriminació a Egipte i una triple fora d'Egipte, pel fet de ser dona, egípcia, o sigui immigrant, i copta.

Per comprovar aquesta hipòtesi, els objectius que m'he plantejat a la meva recerca han estat diversos i, a la vegada, complementaris.

En primer lloc, i en general, m'he proposat demostrar que les dones egípcies que viuen a Catalunya tenen la seva pròpia història darrere l'etiqueta de dones immigrants i donar a conèixer aquesta història col·lectiva i individual, a partir de les enquestes realitzades a la part pràctica del treball.

En segon lloc, he pretès visibilitzar un col·lectiu discriminat al seu país d'origen, no només pel fet de ser dones, sinó també per la seva condició religiosa. En aquest sentit, també he volgut reflexionar sobre la situació de la dona als països de majoria musulmana, on sovint la discriminació és doble: per ser dona i no formar part del col·lectiu islàmic.

Un tercer objectiu que em vaig marcar ha estat conscienciar la gent del meu entorn sobre la situació de les dones egípcies i, no només la de les dones que decideixen deixar Egipte i venir a Catalunya, sinó també la de les que vivint a Egipte pateixen les conseqüències d'un rígid sistema patriarcal.

Paral·lelament, he volgut donar a conèixer la visió de les víctimes dels atemptats per motius religiosos comesos a Egipte, on els coptes són a dia d'avui el blanc dels atacs per part d'Estat Islàmic.

Un altre objectiu ha estat explicar de primera mà les condicions de vida i les vivències de les dones egípcies coptes a Lleida i, més específicament, determinar si el seu origen i religió regula o condiciona la seva identitat femenina i la seva llibertat.

Finalment, i ja a títol més personal, m'he proposat donar a conèixer que a Egipte hi ha musulmans però també hi ha cristians. Una experiència que he viscut sovint a Catalunya és que la gent associa automàticament la nacionalitat egípcia amb la confessió musulmana, i la majoria desconeix completament que a Egipte hi ha altres religions, ja sigui la cristiana copta o altres confessions. En aquest sentit, una vivència que tinc és que, si algú em pregunta si professo alguna religió, sovint callo i amago la meva pròpia religió, símptoma segurament de por a la discriminació.

1.3 Metodologia

La metodologia emprada per dur a terme aquest treball de recerca ha estat diversa i centrada en dues modalitats: una més teòrica i una altra totalment pràctica.

Així doncs, a fi de poder contextualitzar la problemàtica social de les dones egípcies, el meu treball té una base teòrica on es descriu la societat egípcia i sobretot la història que ha portat a la situació actual, ja sigui de les dones a Alexandria, de l'Església copta en general i de la comunitat copta actualment resident a Catalunya. Per elaborar aquesta base teòrica, he recaptat tota la informació possible sobre els diferents aspectes que aborda la meva investigació: Egipte, història i situació actual (política, social, demogràfica i religiosa); la condició femenina a Egipte; la comunitat egípcia a Catalunya i, més concretament, la comunitat egípcia copta.

Per a la confecció de la part pràctica, la metodologia seguida ha estat la següent:

- ✓ en primer lloc, dissenyar dos models d'enquesta-entrevista adreçada a dones egípcies residents a Catalunya i a Alexandria;
- ✓ a continuació, passar dites entrevistes a 10 dones egípcies que actualment viuen a la ciutat d'Alexandria (Egipte) i a unes altres 21 dones amb les mateixes característiques que actualment resideixen a Catalunya (Lleida, Cervera i Barcelona) i buidar-ne els resultats, emprant els programes informàtics adients;

- ✓ un cop fet el buidat de resultats, fer-ne un estudi comparatiu, tenint molt present la base teòrica;
- ✓ finalment, fer la redacció d'un apartat conclusiu.

I.4 Estructura

Pel que fa a l'estructura del meu treball, podem dir que s'articula en tres apartats:

Una primera part, que, com ja he dit, conté la introducció del treball i les bases teòriques en què s'emmarca el meu estudi: un repàs sobre l'Egipte antic i l'actual, amb la seva evolució al llarg de la seva història. També en aquesta part hi ha una secció específica sobre la situació de la dona a Egipte, el que comporta ser dona en un país musulmà, especialment quan ets copta, i la situació del feminisme egipci. I finalment, hi ha un apartat sobre la comunitat copta que resideix actualment a la província de Lleida.

A la segona part s'exposa l'anàlisi i els resultats de les entrevistes i enquestes passades a les dones egípcies residents actualment a Catalunya i a les que viuen a Alexandria, per determinar-ne les diferències.

Finalment, la tercera part conté les conclusions que s'han extret a través de les enquestes i entrevistes, la bibliografia i els annexos.

I.5 Dificultats i limitacions

A nivell general, la principal dificultat amb què m'he topat ha estat el fet que és la primera vegada que realitzo un treball d'aquestes característiques i, per tant, tot i l'acompanyament per part de la meva tutora, m'ha resultat complicat i difícil gestionar la informació i el temps, i realitzar el treball.

Concretament, les principals dificultats s'han centrat en el contacte amb les persones informants. Les dones entrevistades no estaven massa predisposades a participar en el meu estudi, i, especialment en el cas de les dones residents a Egipte, m'ha costat molt convèncer-les de fer-ho. No tinc constància objectiva dels motius, tot i que els intueixo (la por), però les reticències eren tan evidents que, amb l'ajut de la meva tutora, he hagut redactar un document de compromís confidencialitat de les dades obtingudes amb aquesta enquesta per animar-les (cf. annexos 5 i 6).

Un altra dificultat durant la realització del treball, en la part pràctica, ha sorgit a l'hora de comunicar-me i relacionar-me amb les dones egípcies residents a Alexandria, ja que la meua llengua és el català i el castellà, i el nivell que tinc d'àrab és molt bàsic, ja que ni l'he après a l'escola i aquí a penes el practico, de manera que he hagut de recórrer a la meua mare que m'ha ajudat a traduir en àrab l'enquesta i els resultats. També he detectat que algunes, encara que poques, de les entrevistades residents a Catalunya no

tenien bon nivell ni de català ni de castellà, de manera que en algun cas les seves respostes o argumentacions resultaven difícils d'entendre. Finalment, una altra limitació ha estat la falta de mitjans tecnològics perquè les informants egípcies em fessin arribar les seves respostes, ja que allí les noves tecnologies (correu electrònic, per exemple), encara no es troben tan esteses a totes les llars de la població civil com succeeix aquí.

I.6 Agraïments

En primer lloc vull donar les gràcies de tot cor a la meva tutora que m'ha estat acompanyant durant tot aquest període. Ella ha estat un pilar fonamental durant el treball i està clar que, sense ella, aquest treball no hauria estat el mateix.

Gràcies també a la meva família, en especial a la meva mare que m'ha recolzat en tot moment i ajudat.

També vull expressar el meu més sincer agraïment a totes les meves compatriotes, tant d'Alexandria com de Catalunya, que han accedit a participar en el meu estudi i contribuir a que arribés a bon port contestant les preguntes de la meva enquesta i expressant la seva opinió, ja que elles són la base del meu treball i sense la seva col·laboració no l'hagués pogut dur a terme. Gràcies, doncs, a Mariam Khaled Ibrahim, Mirna Wacily, Mirana Eid Awad, Margrit Eid Awad, Nermine Demian Sam, Kermina Romany Karas, Monica Nashed, Margrit Elyas Zabet, Nivin Awad Habib, Claudia Ghaly, Hanaa Abdelsayed Hakim, Jessica Ashraf, Maria Andrawis, Sanaa Labib, Susana Labib, Cristin Khella Sargious, Helena Khella, Katrin Samir, Maria Emad Atteya, Maria Ibrahim Fariz, Rida Mounir, Mariam Hosny Aziz, Engy Ezzat Samoil, Engy Aiad Hanna, Marina Wagdy Kamel, Karima Shehata Bekhit, Shiri Raaft, Nadia Ramzi, Eriny Sami, Marian Fareed, Hanan Awad Habib.

II. BASES TEÒRIQUES

II.1. Egipte: història i evolució

II.1.1. Antic Egipte

Fa gairebé 6.000 anys, durant la edat dels metalls, a Egipte va haver-hi dos regnes: un al Baix Egipte, a la zona del delta i l'altre a l'Alt Egipte, al sud del país. La mitologia explica que el rei Menes va unificar els dos regnes i va ser el primer faraó d'Egipte. La història de l'Antic Egipte abasta un període de més de 3.000 anys, que els historiadors divideixen en : Imperi Antic, Imperi Mitjà i Imperi Nou.

A. L'Imperi Antic (3100-2200 aC.)

En aquest període es van establir les bases de l'Estat i de la societat egípcia, que es van mantenir durant tota la seva història. En aquella època la màxima autoritat era el faraó, que es considerava com un déu i era qui controlava el poder polític, militar i religiós del país, la capital del qual era Memfis. En aquesta època van destacar els faraons Kheops, Kefren i Micerí, els quals van manar la construcció de les famoses piràmides de Gizeh.

B. L'Imperi Mitjà (2100-1800 aC.)

La seva durada va ser molt més curta que l'etapa anterior ja que només va perllongar-se 300 anys. En aquesta etapa va augmentar el poder del faraó. Van fer-se grans obres públiques i van ampliar-se les terres de conreu. També va produir-se una expansió cap a l'exterior, conquerint Núbia al sud, Líbia a l'oest, i Síria a l'est. A la fi d'aquest període va començar una època d'instabilitat política provocada per pobles estrangers que havien envaït el país.

C. L'Imperi Nou (1600-1100 aC)

La seva durada va ser d'uns 500 anys. Va ser una època d'esplendor degut a una sèrie de grans faraons, com ara, Tuthmosis I, Amenofis III, Akhenaton i Ramsès II. En aquest període es va reforçar encara més el poder dels faraons, que van arribar a construir temples i palaus molt grans i luxosos.

La societat egípcia estava formada per molts grups, molt diferents entre ells i amb condicions de vida i ocupacions diverses.

Una minoria que eren els privilegiats, com el faraó, els nobles, els sacerdots i els funcionaris posseïen el poder polític i totes les riqueses.

Per als egipcis el rei era anomenat el faraó. Posseïa tots els poders: governar, dictar les lleis, ser propietari de les millors terres de conreu, controlar el comerç i comandar l'exèrcit. Els faraons eren considerats com a déus, no se'ls podia mirar a la cara ni tocar-los. Portaven una vida plena de luxe envoltada de riqueses en els seus grans palaus amb centenars de servents i esclaus. Quan moria el faraó, normalment el succeïa el seu fill,

formant d'aquesta manera dinasties. Durant la història d'Egipte es van succeir trenta-una dinasties.

Els nobles i els sacerdots formaven grups molt poderosos. Eren molt rics i també eren grans propietaris de terres. Els nobles acostumaven a ser membres de la família dels faraons, i governaven les províncies en què estava dividit Egipte.

Els sacerdots controlaven els ritus religiosos i també eren persones molt importants en aquella època. A més de tenir molts esclaus també obtenien dels pagesos una part de la collita, que dedicaven al déu o deessa del temple.

Els escribes escrivien els documents oficials del faraó. Acostumaven a provenir de famílies riques, i entraven als vuit anys a l'escola d'escribes per aprendre l'ofici que duraria cinc anys.

La majoria de la població d'Egipte depenia de les decisions del faraó, dels nobles o dels sacerdots. La major part d'aquesta gent es dedicava a l'agricultura (1 de cada 10 egipcis eren pagesos). Amb una vida plena de treball, havien d'alimentar la seva família, i pagar els impostos que exigien el faraó, els nobles i els sacerdots. A més a més, quan els camps no es podien treballar per esta plens d'aigua procedents de la inundació del Nil, havien de treballar en la realització de les grans obres públiques que el faraó decidia, tan sols a canvi de la seva alimentació i la de la seva família.

Els comerciants importaven productes com ara fusta, metalls o perfums i els venien a Egipte a la gent que els podia comprar. Per fer les transaccions comercials els egipcis utilitzaven la permuta, ja que no coneixien la moneda. Les mercaderies tenien un valor determinat comparat amb un sac d'ordi.

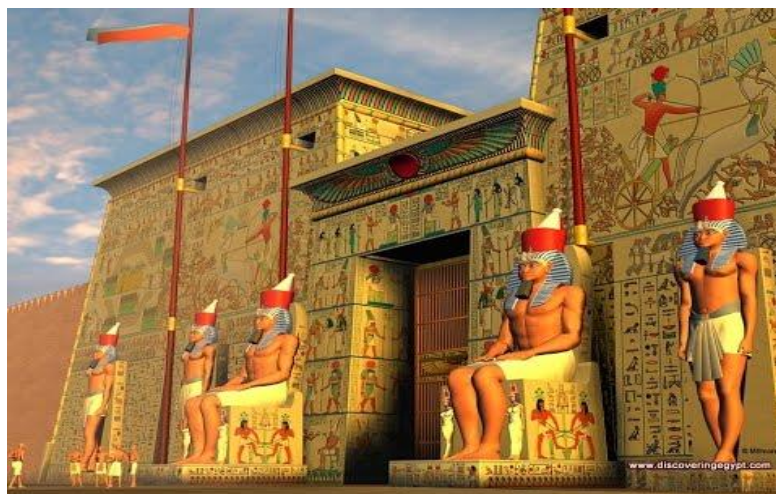
Els artesans treballaven la pedra i el fang i feien escultures i ceràmica, elaboraven el papir a partir de plantes del Nil i que feien servir per l'escriptura, i a més fabricaven objectes de metall. Els tallers eren propietat del faraó, dels nobles o dels sacerdots.

Els soldats formaven part de l'exèrcit i a canvi rebien del faraó terres i riqueses. Algunes vegades els soldats no eren del país sinó que eren estrangers com ara els nubis o els siris.

Els esclaus eren les persones que no tenien cap dret. Acostumaven a ser presoners de guerra. Eren propietat del faraó, dels nobles o dels sacerdots que els utilitzaven per fer les tasques més àrdues, com ara explotació de mines, les obres públiques o l'exèrcit.

Un grup apart el formaven les dones, la situació de les quals era de desigualtat i inferioritat respecte dels homes. Malgrat això la dona egípcia era la que gaudia d'una situació més bona comparada amb les dones d'altres civilitzacions de l'antiguitat, per exemple de la Mesopotàmica. La dona egípcia podia posseir, administrar i heretar propietats, podia comprar i vendre béns, fins i tot podien fer testament i divorciar-se dels seus marits. En ocasions, la influència social i política de les dones a l'antic Egipte

va ser molt important. La reina Hapsetsut, la reina Nefertiti o la reina Cleòpatra VII en són exemples clars.¹

Imatge 1. Temple de Luxor de Ramses II

II.1.2. Dominació grega i romana

A. Període hel·lenístic d'Egipte. La Fundació d'Alexandria

La ciutat de Alexandria va ser fundada pel gran Alexandre Magne, rei de Macedònia, l'any 332 aC, al delta del riu Nil, al nord d'Egipte.

L'any 332 aC, Alexandre Magne va derrotar el rei persa Darios III. Llavors Alexandre arribà a Egipte com un llibertador i va ser proclamat faraó.

Els motius de la seva fundació eren tant econòmics (l'obertura d'una ruta comercial al mar Egeu) com culturals (la creació d'una ciutat a l'estil grec a Egipte) volia fundar una ciutat gran i populosa, habitada per grecs i que portés el seu nom.

Tal com va explicar l'historiador grec, Plutarc, quan va escriure la biografia d'Alexandre Magne², el monarca volia construir la ciutat gràcies a un somni que va tindre. Una nit, dormint, tingué una visió meravellosa: va veure un home de cabells blancs i venerable de figura, que es posava al seu costat recitant un passatge de l'Odissea, epopeia d'Homer, en el qual es feia referència a l'illa de Faros. Llavors es llevà, tot d'una i se n'anà cap a Faros, que aleshores era encara una illa.

El monarca va marcar els límits que tindria la ciutat d'Alexandria dibuixant-los amb farina. Però va observar com els ocells venien des del riu per a menjar-se tota la farina. Ell pensà que era per un mal auguri però un vident anomenat Aristandre li va indicar que era un bon presagi: la ciutat seria tan prospera que podria alimentar a homes de

¹ "Egipte: una civilització mil·lenària". Consultat 2 octubre 2019, des de <http://www.xtec.cat/~msolana/tot/egipte/egipte.html>

² Plutarc, *Vides paral·leles* 5.26 (dedicat a Alexandre Magne).

diferents races. Llavors el 331 aC, es va fundar la ciutat d'Alexandria sobre un petit poble de pescadors, anomenat Rhakotis.

L'arquitecte grec Dinòcrates de Rodas va ser qui es va ocupar del traçat que uniria la illa de Faros amb la ciutat a través d'un dic anomenat en grec Heptastadium (de Hepta, el número 7 i *estadi*, unitat de longitud -185 m-). El dic tenia una longitud 7 estadis (gairebé 1300 m) i al seu port arribaven totes les mercaderies que després assortien l'opulenta Alexandria.

La gran urbanització comptava, a més de les típiques infraestructures (mercats, basíliques, places, gimnasos i altres edificis de caràcter públic), amb el Museu, un edifici construït al damunt del palau on s'allotjava la família Ptolemaica i on s'allotjava tot el saber de l'època. En ell es trobava la cèlebre biblioteca i, a prop seu, el Serapeu. Va arribar a ser un centre cultural de tal magnitud, que la gran majoria dels seus habitants eren bilingües (parlaven grec i egipci).

B. Dominació romana i l'Egipte bizantí (395-642)

Egipte es va convertir en una província romana l'any 30 aC, després que Marc Antoni i Cleòpatra VII fossin derrotats per Octavi August a la batalla d'Acci³. Alexandria va esdevenir llavors un punt crucial en la ruta de comerç amb l'Orient, en una època en què els articles de luxe exòtics tenien una alta demanda a Roma.

Encara que els romans van tenir una actitud més hostil amb els egipcis que els grecs, algunes tradicions com la momificació i adoració dels déus tradicionals va continuar. L'administració local va esdevenir romana en estil i exclosa als nadius egipcis.

Des de mitjan del segle I dC, el cristianisme va arrelar a Alexandria i es va difondre. Fou durament perseguit en un principi. Prova d'això van ser les purgues de l'emperador Dioclecià, iniciades al 303 dC, però finalment el cristianisme va triomfar i, com a conseqüència, la cultura pagana egípcia va entrar en un declivi continu.

Segons la tradició, el Patriarcat d'Alexandria va ser fundat per Marc l'Evangelist a al voltant de l'any 33, i va ser el responsable de la introducció del cristianisme a Egipte.

Durant el segle IV, la ciutat d'Alexandria es va convertir en un dels principals centres del cristianisme. Els apòlogistes cristians Climent d'Alexandria i Orígens van viure o van passar gran part de les seves vides en aquella ciutat, on van realitzar els seus escrits i van ensenyar.

Amb l'Edicte de Milà en 313, l'emperador bizantí Constantí I va posar fi a la persecució de cristians. Durant el transcurs del segle IV, el paganisme va ser suprimit i va perdre la

³ SHAW, Ian (2003. 420 i ss.).

seva influència. I el cristianisme imposat ara pels emperadors romans a tot l'imperi va substituir les creences anteriors fins a l'època de la dominació islàmica.

Alexandria es va convertir en la seu del primer gran cisma del món cristià, entre els arrians, convocats pel bisbe d'Alexandria Arrius, i els seus adversaris, representats per Atanasi, qui es convertiria en Arquebisbe d'Alexandria l'any 326, després que el Concili de Nicea I, rebutgés les opinions i postures de l'arrianisme. Durant una d'aquestes revoltes, es va destruir el gran temple de Serapis, principal bastió del paganisme a Egipte. Atanasi va ser expulsat d'Alexandria però va ser restablert després com a arquebisbe entre 5 i 7 vegades.

II.1.3. Edat Mitjana

A. Egipte Islàmic (641 -969)

Al 640, es va produir la invasió àrab, la qual va assumir el govern del país malgrat les revoltes dels pobladors.

Els àrabs van introduir l'islamisme i l'idioma àrab al segle VII i van governar els sis segles següents, amb una interrupció dels Tuluníes, que van declarar la independència d'Egipte del califat i la van mantenir 37 anys.

B. Egipte fatimí (969-1171)

A la fi del segle X, durant un breu temps els Fatimíes es van fer amb el govern.

C. Egipte ayubí (1171-1250)

Vindrà a continuació l'època de Saladí que suposarà un renaixement cultural i econòmic afavorit per l'esperit de la Jihad, la Guerra Santa, en resposta a les croades cristianes.

D. Egipte mameluc (1250-1517)

Entre 1250 i 1517, els Mamelucs, que eren part d'una casta militar local, van prendre el control del govern, van derrotar als mongols en el seu avanç imparable per Àsia, però van ser incapaços d'impedir l'ocupació del país i el control del govern per part dels turcs otomans el 1517.

II.1.4. Edat Moderna

A. Egipte otomà (1517-1797)

Sota el govern otomà, Egipte va quedar relegat a una posició marginal dins del gran Imperi Otomà.

B. Ocupació francesa (1798-1801)

Malgrat que els Mamelucs van recuperar el poder per un breu període, al 1798 l'exèrcit de Napoleó va ocupar el país. Tampoc va durar molt l'ocupació francesa, que amb prou feines va deixar petjada tot i suposar el començament dels estudis egiptològics sobre la cultura antiga.

C. Egipte sota Mehmet Alí (1805-1882)

Després de la sortida de les tropes franceses, es van succeir un conjunt de guerres civils entre otomans, mamelucs i mercenaris albanesos, fins que al 1805 Egipte va aconseguir la independència. Va ser nomenat sultà Kavalali Mehmet Alí Pasha, que havia arribat al país com a virrei per a reconquerir-lo en nom de l'Imperi Turc. Aquest sultà va portar una política exterior pro-occidental empenent un conjunt de reformes que combinaven estratègies tradicionals de centralització del poder amb la importació de models europeus per a la creació de noves estructures militars, educatives, industrials i agrícoles, incloent plans de regadiu, que van ser continuades i ampliades pel seu net i successor Ismail Pachá, el primer Jèdive.

II.1.5. Egipte contemporani

A. Ocupació britànica (1882-1922)

Al 1896 després de l'obertura del Canal de Suez, Egipte es va convertir en un important centre de comunicacions.

En acabar la Primera Guerra Mundial, el nacionalisme emergent des de principis del segle XX va aconseguir el reconeixement de la independència, tot i que els britànics es van reservar el control internacional, la defensa i les bases militars, fins que el 1936 només controlaran el canal de Suez.

B. Independència d'Egipte i monarquia parlamentària

El 1923 Egipte s'independitza i s'aprova una nova constitució i un règim parlamentari. Es converteix en una monarquia obertament prooccidental.

Sad Zaghlul va ser escollit com a primer ministre d'Egipte en 1924 i en 1936 l'anomenat tractat Anglo-Egipci el va donar per finalitzat.

El rei Farouk I (1936-1952) continuà la política antiparlamentària del seu pare: destitueix el govern, dissol el Parlament i convoca eleccions que guanyen el Partit Liberal Constitucional (pro monàrquic).

Durant la Segona guerra mundial, Egipte va servir de camp de batalla, ajudant els britànics contra el *Afrika Korps* alemany, tot i un fort corrent germanòfil egipci.

C. República d'Egipte (1953 – actualitat)

Al juliol de 1952, una revolta armada va enderrocar la monarquia i va instal·lar la república el 18 de juny de 1953, abolint els partits polítics. Aquest any es va redactar una constitució provisional amb vigència de 3 anys. Va ser nomenat president Naguib, i el novembre de 1954 el mateix Nasser el va enderrocar auto-nomenant-se Cap d'Estat.

A causa del seu progressiu distanciament amb les democràcies occidentals, Nasser es va bolcar cap a la Unió Soviètica, que el proveïa de material militar. Nasser va declarar la titularitat pública del Canal de Suez, el que va suposar una important millora per a la Tresoreria egípcia, encara que per a això va haver d'enfrontar-se militarment en 1956 a les tropes conjuntes franceses, angleses i israelianes que van intentar enderrocar al govern sense aconseguir-lo (Crisi de Suez). Aquesta victòria militar va col·locar Nasser al capdavant dels líders d'Orient Mitjà i com a exemple a seguir pel món àrab per a desfer-se de les ingerències estrangeres.

Entre 1958 i 1961 Egipte, durant la presidència de Gamal Abdel Nasser, va formar part, juntament amb Síria, de la República Àrab Unida.

La derrota de les forces àrabs contra Israel el 1967 durant la Guerra dels Sis Dies, va privar a Egipte de la península del Sinaí i de la franja de Gaza, només recuperat després de la derrota pels Israelians en la guerra del Yom Kippur de 1973, i a continuació el successor de Nasser, Anwar el-Sadat, va signar de l'acord de Camp David, en 1979. Aquest tractat va ser repudiat pel món àrab, i les seves conseqüències van ser l'expulsió d'Egipte de la Lliga àrab i l'ascens del fonamentalisme islàmic al país després de la revolució iraniana.

En 1981 Sadat va ser assassinat i el va succeir Hosni Mubarak, qui va mantenir les polítiques del seu predecessor, controlant el fonamentalisme islàmic, malgrat alguns atemptats contra turistes estrangers per a danyar la font principal d'ingressos del país: el turisme.

El 1987, Egipte inicià la recuperació de les seves anteriors relacions amb els països àrabs, especialment amb l'Aràbia Saudita, la qual cosa comportà la rehabilitació de Mubarak i el seu govern davant els ulls de la resta de dirigents polítics àrabs. Des de llavors, Egipte va aprofitar el seu prestigi per a fer de mitjancer entre Israel i Palestina, i el 1993 va donar suport a la signatura dels acords que van portar a l'inici de l'autonomia Palestina, defensant la formació d'un futur Estat Palestí.

El 2003 es va iniciar el moviment egipci per al canvi, conegut popularment com Kifaya, per a buscar un retorn a la democràcia i a majors llibertats civils.

El 25 de Gener de 2011 es va produir l'anomenada Revolució dels Joves, que va forçar la sortida del president Hosni Mubarak, qui portava en el poder gairebé 30 anys. En l'actualitat, el país és una república semipresidencialista. Entre 2013 i 2014 va estar sota govern interí, format després del cop d'estat de 2013 que va enderrocar al primer president democràtic del país, Mohamed Morsi.

II.2. Egipte i Alexandria avui. Una radiografia⁴

II.2.1. Dades bàsiques

Nom oficial: República Àrab d'Egipte.

Idioma: Àrab.

Moneda: Lliura egípcia = 100 piastres.

Forma d'estat: la nova constitució egípcia va entrar en vigor el 18 de gener del 2014, després del referèndum del mateix mes. Estableix una República semi presidencialista i unicameral. El mandat del president és de quatre anys amb possibilitat de reelecció. El parlament té un mandat de cinc anys i és escollit a través d'un sistema mixt de districtes uninominals i llistes nacionals, amb salvaguardes constitucionals per a la representació de les dones, els joves, els camperols i els coptes. L'òrgan suprem judicial és el Tribunal Suprem Constitucional, amb funcions de revisió constitucional però d'última instància, que assumeix el Tribunal de Cassació.

Imatge 2. Mapa d'Egipte.

II.2.2. Geografia

Egipte es troba a l'extrem nord-est del continent africà, posseeix costes sobre la mar Mediterrània i el mar Roig. Limita a l'oest amb Líbia, al sud amb Sudan, al nord amb el Mediterrani i a l'est amb el mar Roig i Israel. El seu territori abasta 1 001 450 km² de superfície, que a efectes comparatius correspon al doble que la Península Ibèrica. Està ocupat en la seva immensa majoria pel desert del Sàhara, i solcat per un únic riu, el Nil, que rega l'única terra fèrtil del país i que ha estat la principal font de riquesa i ha permès el desenvolupament de diverses cultures al llarg de la mil·lenària història d'Egipte. Desemboca al Mediterrani formant un delta d'uns 200 km d'extensió en direcció nord-sud i entre Alexandria i Damietta en direcció aquest-oest.

La capital és El Caire (18 mill. D'habitants, 24 mill, en l'àrea metropolitana). Altres ciutats importants són Alexandria (5.224.575 habitants), Port Said (756.145 habitants) i Suez (738.455 habitants).

⁴ Per la confecció d'aquest apartat, he seguit bàsicament la informació proporcionada per l'Oficina d'Informació Diplomàtica del Ministeri d'Assumptes Exteriors, Unió Europea i Cooperació, consultable a http://www.exteriores.gob.es/Documents/FichasPais/EGIPTO_FICHA%20PAIS.pdf i https://es.wikipedia.org/wiki/Egipto#Proyecto_de_nueva_Constituci%C3%B3n

El clima és desèrtic a la majoria del territori, amb escassetat de pluges (encara que en els últims anys la humitat ha augmentat considerablement al Caire), amb nits fredes i dies molt calorosos. A la costa nord, al llarg del delta, posseeix clima mediterrani. Per l'inhòspit del territori la població resideix principalment a la vora del Nil, encara que també són importants algunes localitats mediterrànies i del mar Roig. A Egipte es troba el canal de Suez, que connecta la mar Mediterrània amb el Roig, i separa la part principal del territori egipci de la Península del Sinaí, que limita a l'est amb Israel.

II.2.3. Demografia

Egipte és el país àrab més poblat, amb més de 96,4 milions d'habitants (2016), la qual cosa suposa una densitat de població de 96,1 hab/km², 15 000 000 dels quals resideixen al Caire, que és la ciutat més poblada de tota Àfrica. Té una Renda per càpita de 10.882 \$. (2016) i una taxa d'analfabetisme del 25,8 % de la població adulta, una taxa de natalitat de 23,5 naixements/1000 i una de fertilitat de 3,3 fills per dona. L'esperança de vida és de 71 anys.

Alexandria, al costat del delta del Nil, és la segona ciutat més poblada del país amb més de 5.000.000 d'habitants, estant també entre les deu ciutats més grans del continent. Prop del 98% de la població es concentra al llarg del Nil, les fèrtils riberes del qual representen el 3,5% de la superfície. La densitat de la població en les dues ribes del Nil és una de les més altes del món i el seu creixement és considerat un dels greus problemes del país⁵.

Gairebé la meitat dels egipcis viuen en àrees urbanes, sobretot en els centres densament poblats del Caire, la seva capital, i Alexandria.

Els egipcis són un poble bastant homogeni degut a les influències de les regions de la Mediterrània i les àrabs. S'han proposat diferents teories sobre els orígens dels egipcis, no obstant això, cap és concloent i la més àmpliament acceptada és que la societat egípcia va ser el resultat d'una barreja de gent asiàtica i africana oriental que es va traslladar a la vall del Nil després de l'Era del Gel. La major part de la societat moderna egípcia és heterogènia però manté els llaços culturals amb la societat egípcia antiga, la qual ha estat sempre considerada rural i la més populosa comparada amb les demografies veïnes.

Alexandria, avui

L'Alexandria d'avui és una ciutat moderna i vibrant, de carrers congestionats, plens de sons i olors, afavorida per la brisa marina i, encara que ara és molt diferent a la que va somiar en el seu moment Alexandre Magne, continua conservant un encant únic que

⁵ *Ferias Comerciales Egipto 2019*. Consultat 5 octubre 2019, des de <http://andaluciatijara.com/egipto.php>

atreu a turistes de tot el món. Famosa per haver estat el centre cultural del món durant la seva època, llar de la mítica Biblioteca i del Far, una de les 7 meravelles del món antic.

L'Alexandria del segle XXI és una ciutat moderna, amb un traçat en quadrícula (pla hipodàmic), a l'estil grec. És un centre del comerç del cotó, principal producte agrícola del país, i amb un important nucli d'indústries tèxtils, químiques, de construcció mecànica i naval i centre bancari. El seu aeroport és el segon d'Egipte, amb un gran trànsit internacional.

El Pla Toshka o "New Valley", inaugurat al gener de 1997, la finalitat del qual era fer un delta alternatiu paral·lel a la vall del Nil que recuperarà terres del desert, va ampliar les seves perspectives de negoci.

La comunitat internacional, per mitjà de la Unesco va finançar el Projecte de Reconstrucció de l'Antiga Biblioteca d'Alexandria: la Biblioteca Alexandrina, que té un centre de conferències, un museu de les ciències, un planetari, un centre d'estudis i l'Institut Cal·ligràfic i Museu. Ocupa una àrea de 85 000 m² i guarda 8 milions de llibres, 100 000 manuscrits antics i 10 000 llibres estranys, a més de material electrònic i audiovisual i bases de dades.

II.2.4. Situació política

Egipte és un país sobirà d'Àfrica en la part més occidental del Máshrek. Com ja s'ha dit, la seva actual forma de govern és la república semi presidencialista. El president actual (2019) de la república és Abdelfattah Al Sisi.

A. Política interior

Egipte es va embarcar el 25 de gener del 2011 en una onada de manifestacions que, divuit dies més tard acabaren amb la dimissió de Hosni Mubarak, que governava el país des de 1981.

Al maig i juny de 2012, els egipcis van ser cridats a les urnes per a escollir al president de la República. Un resultat ajustat va donar finalment la victòria al candidat dels Germans Musulmans Mohamed Morsi, front al General Ahmed Safiq, ex primer ministre de Mubarak.

Durant el seu mandat, Egipte va viure en un immens debat constitucional en el quals els islamistes i liberals es van enfrontar en qüestions com el paper de la Sharia (llei constitucional islàmica), la llibertat d'expressió i culte, els drets de les dones, els poders del president i la independència de la justícia. El 22 de novembre de 2012, el president va dictar una Declaració Constitucional per la qual, entre altres coses, sostreia totes les seves decisions al control judicial i blindava la Assemblea Constituent i el Consell de la Shura. La tensió política generada com a conseqüència de la publicació d'aquesta Declaració, a més del profund deteriorament econòmic també va suposar un increment exponencial de l'oposició al govern, que es va traduir en manifestacions, que van arribar

al seu punt àlgid el 30 de juny del 2013. Davant la reticència del president Morsi a les peticions del canvi de Govern i la convocatòria d'eleccions presidencials anticipades, l'Exèrcit va intervenir el 3 de juliol depasant a Mohamed Morsi y nomenant com a substitut interí al president del Tribunal Constitucional, el Sr. Adli Mansur.

El president Morsi, els seus col·laboradors més estrets i nombrosos líders de l'organització dels HHMM van ser detinguts i processats. El desallotjament de les places Rabaa, Al Adawiya i Al Nahda, en què el 14 d'agost es van concentrar partidaris de Morsi, i van morir més de 600 persones, va constituir un punt d'inflexió.

En l'aplicació del full de ruta dictat pel nou govern, un Comitè de cinquanta personalitats egípcies es va encarregar de reformar la constitució de 2012, reforma que va ser aprovada a través d'un referèndum al gener del 2014 amb un 98,1% de vots a favor i una participació del 38,6%.

Al maig del 2014 es van celebrar eleccions presidencials, en les quals l'antic ministre de Defensa el General Abdelfattah Al Sisi, va aconseguir el suport del 93% de la població front al candidat de l'esquerra, Hamdin Sabahi.

Des de la seva arribada al poder, els objectius del president han estat fonamentalment: acabar amb el terrorisme, que frena el turisme i les inversions, en segon lloc, el relleu econòmic del país i, en tercer lloc, la recuperació del paper d'Egipte en la regió.

Tot i els greus atemptats terroristes que han tingut lloc en els últims anys, la percepció general actual és de millora de la seguretat en la major part del país. L'excepció són els terroristes del Nord de la península del Sinaí, on l'Exèrcit s'enfronta a la insurgència de la auto denominada Província de la península del Sinaí" (Wilayat Sinaí, grup terrorista que ha jurat obediència a Daesh⁶). Tanmateix, l'atemptat que va succeir a la catedral copta del Caire al desembre de 2016, reivindicat per la branca continental de Daesh a Egipte, que va causar trenta dues víctimes mortals, i els successius atemptats comesos contra la comunitat Copta posteriorment, han suposat un cop dur, ja que reflecteixen la capacitat d'acció dels islamistes radicals en el continent, a la vegada que cerquen esperonar els conflictes sectaris en el país.

En relació amb el desenvolupament econòmic, el president Al Sisi va convocar una conferència internacional al març del 2015 en Sharm el Sheikh per atraure la inversió de tercers països i escenificar el retorn d'Egipte a l'escena internacional. L'acord amb el Fons Monetari Internacional subscrit al 2016, per donar suport al Programa de Reformes econòmiques del president Al Sisi, va permetre a Egipte obtenir dotze mil milions de dòlars en tres anys, provinents del FMI, de països tercers i organismes financers internacionals. Per obtenir el primer desemborsament, el país ha hagut d'adoptar dràstiques mesures com la lliure flotació de la lliura, la introducció de l'IVA o la reducció dels subsidis. Així mateix, per tal d'esmoreir les conseqüències socials d'aquestes

⁶ Daesh o estat islàmic és un grup terrorista creient de yihadisme, musulmà i ultraconservadors que és conegut mundialment per la defensa dels fonaments radicals de l'Islam.

mesures, l'executiu ha pres iniciatives de suport social a través de programes de subvencions d'aliments o a l'adquisició d'habitatge.

Transcorreguts dos anys des de la seva adopció, la situació econòmica ha millorat, havent superat l'escassetat de reserves, accelerat de mica en mica el creixement econòmic e incrementada la inversió estrangera. No obstant això, l'augment del cost de vida i el repunt inflacionari són els dos principals problemes a nivell social a que ha de fer front l'actual govern.

En el pla polític, la celebració d'eleccions legislatives entre octubre i desembre del 2015 va suposar la conclusió del full de ruta que va ser anunciat pel president Al Sisi. Amb una participació del 26,5% del electorat, el resultat va portar de tornada a l'escena política egípcia a un Parlament format per 596 diputats que, majoritàriament, donen suport al president. Entre les seves primeres decisions, va destacar la ratificació de la quasi totalitat de les normes aprovades pel cap de l'Estat durant el període d'interinitat fins a la constitució de la Càmera.

En els seus primers anys, el Parlament ha debatut i aprovat nombrosos projectes de lleis, alguns referits a drets i llibertats fonamentals, que no han estat exempts de polèmica, com el que afecta a la construcció d'esglésies o a la regulació de les ONGs.

La popularitat del cap de l'estat entre la població s'ha ressentit en els últims mesos per la fragilitat econòmica mencionada i algunes decisions controvertides, com el reconeixement de la sobirania Saudí sobre dos illes situades en el Mar Roig, en la sortida del Golf de Aqaba, decisió adoptada durant la visita del rei Salman a Egipte l'abril del 2016 i que segueix sent dirimida davant els tribunals. Tot i així, el president compta amb un suport majoritari de la població egípcia. L'anterior mes de març de 2018, es van celebrar les eleccions presidencials a les que Abdelfattah Al Sisi va anunciar que concorreria buscant ser escollit per a un segon mandat.

B. Política exterior

Egipte és el membre de l'Organització de les Nacions Unides, així com dels principals organismes e institucions internacionals de caràcter econòmic, financer, social i cultural. En la dimensió regional, Egipte és membre de la Unió Africana, la Lliga dels Estats Àrabs, l'Organització de la Conferència Islàmica així com de nombrosos organismes i institucions econòmiques i financeres regionals.

Egipte va firmar l'Estatut de Roma de la Cort Penal Internacional però encara no l'ha ratificat. Participa en el G-15, G-24, G-77 i el Moviment de Països No Alineats.

La seva història, mida, ubicació, població, pes polític i cultural expliquen que Egipte hagi sigut i sigui sent una potència capaç de marcar pautes en qüestions d'interès regional. Això explica que la seu de la Lliga dels Estats Àrabs es trobi al Caire i que el seu secretari general sempre hagi sigut un egipci, rellevant Ahmed Abou El Gheit el 3 de juliol del 2016 a Nabil el Arabi.

Egipte fou el primer país en firmar un tractat de pau amb Israel. Els acords de Camp David subscrits al 1978, van posar fi a anys de conflicte i a la participació egípcia en les

successives guerres àrab-israelianes. Com a conseqüència, la península del Sinaí va resultar parcialment desmilitaritzada.

Després de la caiguda de Morsi, es va produir un canvi en la posició d'Egipte en el mapa de les aliances regionals. Aràbia Saudí i els Emirats Àrabs Units es van convertir en principals valedors del país en un context de crisi econòmica. Per altra banda, es va produir una ruptura de l'eix Turquia-Gaza-Egipte-Qatar, convertint-se a partir de llavors Turquia en un antagonista polític del Egipte del president Al Sisi. Al seu torn, el procés contra periodistes de al Jazeera i l'acollida prestada per Qatar a membres de la Germandat Musulmana, així com la visió oposada en els conflictes regionals han creat tensions entre Egipte i Qatar, que se han accentuat després de la crisi de 2017 dins del Consell de Cooperació del Golf en relació amb Qatar.

Egipte ha buscat recuperar el seu rol pacificador regional tradicional, promovent la conferència de donants per a la reconstrucció de Gaza a l'octubre del 2014. El Caire fou el marc escollit per a la negociació indirecta de l'última treva entre Hamàs e Israel. Al llarg del 2016, Egipte ha sigut proactiva en donar un impuls al Procés de Pau, acollint diverses converses amb líders de l'AP, que no s'han materialitzat en propostes concretes. Així mateix esta jugant un paper determinant en el procés de reconciliació entre les faccions palestines (Fatah i Hamàs principalment).

Pel que fa a la Unió Europea, les relacions van quedar institucionalitzades el 25 de juny del 2001 amb la firma un Acord d'Associació en el marc del Procés de Barcelona. En vigor des de juny del 2004, l'Acord va suposar la creació de un Consell d'Associació UE-Egipte i la introducció gradual d'avantatges al lliure comerç. L'adveniment de la Primavera Àrab i l'Revolució Egípcia del 25 de gener del 2011 van portar a una redefinició de la Política Europea de veïnatge i a l'articulació de nous mecanismes en el desenvolupament de les relacions bilaterals.

L'any 2013, durant el govern de Morsi, i en ocasió de la crisi política que Egipte travessava, Catherine Ashton i l'enviat especial per al Mediterrani Sud, Bernardino León, van fer nombroses visites al Caire amb la fi de conèixer la situació sobre el terreny i contribuir, en mesura del possible, a la resolució de la crisi. La intervenció militar contra Morsi va marcar un fre a les relacions UE-Egipte, que es va consumir en les conclusions del CAE extraordinari sobre Egipte el 21 d'agost del 2013.

Les relacions entre la UE i Egipte han anat millorant progressivament des de llavors, després de les eleccions presidencials i legislatives de finals del 2015 amb què va culminar el full de ruta establert pel President Al Sisi. S'ha restablert el diàleg a nivell de subcomitès en el marc de l'Acord de l'Associació i s'ha celebrat el Comitè d'Associació. Egipte i la UE van acordar conjuntament les Prioritats del Partenariat en desembre del 2016 a les que, després de la visita de Sameh Shoukri a Brussel·les per assistència al CAE de març del 2017, va seguir el Consell d'Associació de juliol del 2017 que va marcar una

nova fita en el gradual relleu de relacions⁷.

II.2.5. Grups ètnics

A Egipte conviuen més de 34 grups ètnics. Els egipcis són en la seva majoria descendents dels antics egipcis, la població que es va assentar en el nord-est d'Àfrica. Prop de 4000 genets àrabs islàmics van entrar a Egipte.

Els immigrants àrabs van començar a barrejar-se amb la població local, sorgint matrimonis entre les comunitats àrab i autòctona. També hi ha descendents d'altres pobles invasors, com els romans, grecs i turcs⁸.

Els grups indígenes nubis viuen en el nord de Sudan i el sud d'Egipte. Molts pobles nubis van quedar inundats pel llac Naser, prop d'Assuan, motiu pel qual els seus habitants es van traslladar a Assuan i al Caire. El govern no els reconeix com una minoria ètnica. Hi ha altres minories ètniques a Egipte, com els beduïns àrabs de la península del Sinaí, del desert àrab, i la població berber de l'oasi de Siwa. Un petit nombre de grecs, italians, jueus i altres minories cristianes es barregen amb la població musulmana local.

Egipte té una població de 500 000 a 3 000 000 de refugiats i sol·licitants d'asil. Hi ha al voltant de 70 000 refugiats palestins i 150 000 refugiats iraquians. El major nombre de refugiats prové de Sudan, i s'estima entre 2 i 5 milions.

II.2.6. Les classes socials a l'actual Egipte

Hi ha dues classes principals. Els primers són l'elit, amb educació d'influència occidental, de classe alta i mitjana. Al segon grup, que és molt més humil, pertanyen els agricultors, la població urbana i la classe obrera. Existeixen enormes diferències en l'estil de vida, hàbits, alimentació, vestimenta, etc. L'any 1970 el govern va introduir polítiques econòmiques liberals conegudes com la "porta oberta"⁹.

En el passat, les dones de les classes baixes treballaven en els camps amb els seus marits, a fi de mantenir a la seva família, mentre que les dones de les classes més altes es quedaven a casa, perquè els seus marits mantenien a la família. Avui dia, moltes dones treballen fora de la llar, i fan ús de mocadors cobrint-se el cap per a recordar que són musulmanes.

⁷ OFICINA DE INFORMACIÓN DIPLOMÁTICA. *Egipto República Árabe de Egipto*. Consultat 5 octubre 2019, des de http://www.exteriores.gob.es/Documents/FichasPais/EGIPTO_FICHA%20PAIS.pdf

⁸ *Blog sobre Egipte*. Consultat 5 octubre 2019, des de <https://diarium.usal.es/rsc/egipto/demografia/>

⁹ *Egipte*. Consultat 10 octubre 2019, des de <http://toubkkal.blogspot.com/2013/12/>

II.2.7. Educació

El ràpid creixement demogràfic ha saturat el sistema educatiu. Les aules estan repletes, des de les escoles primàries fins a les universitats, encara que les escoles manquen de material adequat per a fer una bona feina d'educació. Molts infants assisteixen a l'escola de manera irregular, o no assisteixen perquè han de treballar. L'any 2005 es va fer una estimació on el 71,4% de la població sap escriure, encara que repartit en 83% d'homes i 59,4% de dones¹⁰. El 76,5% de l'alumnat està matriculat en centres estatals enfront del 23,5% que cursa estudis en centres privats.

¹⁰ Egipte. Consultat 10 octubre 2019, des de <https://www.redem.org/africa/egipto/>

II.3. La religió a Egipte

La religió a Egipte impregna molts aspectes de la vida social. De fet, el fet religiós està emmarcat per la llei: la religió de l'estat és l'Islam i el dret a la llibertat de religió està garantit en la Constitució egípcia de 2007. Els musulmans -majoritàriament sunnites- representen aproximadament el 90% de la població. La majoria de la població no musulmana a Egipte és cristiana, essencialment de l'Església Ortodoxa Copta.

II.3.1. Història de la religió a Egipte¹¹

A. La religió a l'antic Egipte

La religió de l'Antic Egipte era un complex sistema de creences que formaven part integral de la societat egípcia antiga. Se centrava en la interacció dels egipcis amb diverses deïtats a les quals s'atribuïa el control de les forces i elements de la naturalesa. Les pràctiques de la religió egípcia eren esforços per a proveir als déus i guanyar el seu favor. La pràctica formal religiosa es va centrar en el faraó, rei d'Egipte, qui es creia que posseïa un poder diví per virtut de la seva posició. Aquest era considerat com un déu i estava obligat a sostenir als déus a través de rituals i ofrenes perquè mantinguessin l'ordre universal. L'Estat dedicava una gran quantitat de recursos per als rituals i la construcció de temples.

Els individus podien interactuar amb els déus per als seus propis propòsits, apel·lant per la seva ajuda a través del rís o fer-los actuar a través de la màgia negra. Un altre aspecte important era la creença en el més enllà i les pràctiques funeràries. Els egipcis van realitzar grans esforços per a assegurar la supervivència de l'ànima després de la mort, proveint tombes, aixovars, i ofrenes per a preservar els cossos i esperits dels morts.

B. El cristianisme

Egipte va ser un dels primers llocs en els quals es va expandir el cristianisme, a causa de la seva proximitat amb Palestina. Les tradicions cristianes indiquen que va ser el propi apòstol Sant Marc qui va realitzar les primeres predicacions en terres del Nil. Al segle II, Egipte ja era majoritàriament cristià, si bé es van mantenir alguns reductes politeistes fins a gairebé la conquesta islàmica.

El cristianisme egipci es va separar de la resta de la cristiandat l'any 451, al no estar d'acord amb les definicions adoptades en el Concili de Calcedònia, que condemnava el monofisisme.

¹¹ https://es.wikipedia.org/wiki/Religi%C3%B3n_en_Egipto

El cristianisme copte va realitzar missions cap al sud, per la qual cosa extenses àrees de Núbia i Sudan van ser majoritàriament cristianes durant diversos segles, igual que Etiòpia i Eritrea, que continuen sent majoritàriament cristianes fins a l'actualitat. Des de fa alguns anys l'Església Copta realitza missions en altres llocs del món, com al Regne Unit i Bolívia, on compta amb diverses parròquies i conversos.

C. Període islàmic

L'any 639 Umar ibn al-Jattab va conquerir Egipte i començà a expandir l'islam, inicialment respectant i convivint amb el cristianisme i judaisme, però posteriorment obligant els no musulmans a pagar tribut o convertir-se a la fe musulmana.

Les conversions progressives a l'Islam al llarg dels segles han canviat Egipte, que ha passat d'una majoria cristiana (fins el segle XII), a una majoria musulmana. Aquest procés ha estat accelerat per les persecucions durant i després del regne del califa fatimida Al-Hakim bi-Amr Allah (996-1021) i per les croades.

Islamisme i cristianisme en el cop d'estat de 2013

Durant el govern de Mohamed Morsi, el congrés va basar la seva nova constitució en la Xaria o llei islàmica, la qual cosa acostava a Egipte a convertir-se en un Estat teocràtic musulmà¹².

Això va augmentar les pressions contra les minories religioses i, en els darrers anys, s'han suscitat diversos episodis de violència contra els cristians, incloent la crema d'esglésies per part de grups terroristes musulmans.

II.3.2. Demografia religiosa avui

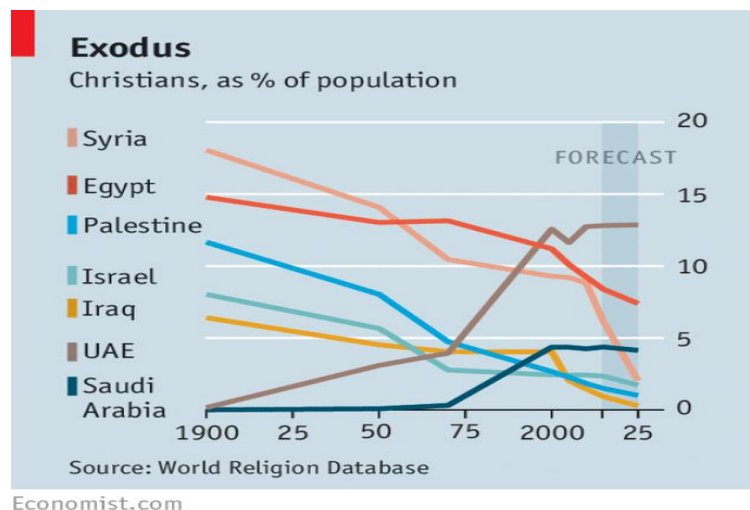
La religió oficial a Egipte és l'islamisme sunnita. Els percentatges sobre la distribució de la població per religions varien molt segons les fonts. Així, mentre una recerca per Pew Centre de Recerca pel PEW-TEMPLETON¹³ Projecte de Futurs de Religió Global dins 2010, va estimar que 94.9% dels egipcis són musulmans, el 5.1% són cristians, i menys de l'1% són jueus, budistes, o d'altres religions, altres fonts creuen que els cristians representen fins a un 10, un 15 o, fins i tot, un 25% de la població egípcia. L'any 2017 el diari paraestatal *Al Ahram* va afirmar que el percentatge dels cristians oscil·lava entre el 10 i el 15%.

Segons xifres de l'Agència d'Intel·ligència Central (CIA) del 2015, els musulmans Sunni suposen el 90% de la població, mentre que els cristians constitueixen el restant 10%.

¹² González, R. (30/11/2012). "Egipto mantendrá la 'sharía' como principal fuente de legislación". *El País*. Consultat 11 novembre 2019, des de https://elpais.com/internacional/2012/11/29/actualidad/1354178560_541557.html

¹³ La base de dades mundial de futurs religiosos de Pew Research Center, ofereix demografia religiosa i resultats de les enquestes a gairebé tots els països del món.

La majoria de cristians egipcis pertanyen a l'Església ortodoxa copta d'Alexandria. Altres confessions cristianes inclouen el cristianisme armeni apostòlic, el catòlic, el Maronite i l'anglicà. El número d'ortodoxos grecs oscil·la entre 250 i 350,000. Segons declaracions més recents, fetes pel Papa Shenouda III i el bisbe Morkos de Shubra al 2008, el número dels cristians ortodoxos a Egipte estavad per sobre els 12 milions. Altres estimacions fetes per fonts oficials de l'església van elevar aquest número a 16 milions. Les esglésies protestants al·leguen una afiliació d'aproximadament 300,000 egipcis. Aquestes xifres posarien el percentatge de cristians a Egipte entre 10% i 20% de la població total¹⁴.

Imatge 3. Percentatge de cristians països.

Imatge 4. Imatge d'una àguila amb cos humà que porta a cada mà els símbol de la religió musulmana i cristiana. De fons es veu la bandera d'Egipte.

¹⁴ Nour, I. (12/2/2019). "Cristianos en Egipto, una minoría en el delta del Nilo". EOM. Consultat 15 novembre 2019, des de <https://elordenmundial.com/cristianos-en-egipto-una-minoria-en-el-delta-del-nilo/>

II.3.3. Llibertat de culte a Egipte avui¹⁵

La llibertat de culte està reconeguda com a absoluta en la Constitució egípcia en l'article 64, però està limitada per la intervenció del govern i els conflictes sectaris. Algunes de les lleis estan fortament fundades per principis islàmics. Les autoritats egípcies només reconeixen l'islam, cristianisme i judaisme, permetent el culte públic a diferència d'altres credos. Entre altres, el president Abdel Fattah al-Sisi ha posat l'accent en la tolerància religiosa. Al 2019 el Sisi va aprovar la construcció de diverses esglésies. Però no obstant això, les autoritats no sancionen ni prenen mesures estrictes contra els que exerceixen la violència contra els cristians.

Els cristians també han estat constantment un punt blanc d'atacs per part de l'estat islàmic de l'Iraq i Síria. El desacatament o la blasfèmia contra una religió pot ser imputat en virtut de l'article 98 del Codi Penal Egipci. La conversió de l'islam a qualsevol altra fe no està reconeguda oficialment.

L'any 2006, el Tribunal Administratiu Suprem d'Egipte, va establir una distinció jurídica entre les religions reconegudes (és a dir, l'islam, el cristianisme i el judaisme) i totes les altres creences religioses. Aquesta prohibeix efectivament la pràctica de totes les religions, excepte les tres Abrahàmiques. Va fer necessari que les comunitats religioses no Abrahàmiques cometessin perjuri o que no tinguin accés a la targeta d'identificació egípcia. Va funcionar així fins que un cas judicial al 2008 al Caire, va dictar que les minories religioses no reconegudes poden obtenir certificats de naixement i documents d'identificació, sempre que aquests respectin la seva religió en els documents del tribunal. Segons diverses fonts, el govern imposaria restriccions a la llibertat religiosa i prohibiria pràctiques que siguin incompatibles amb la interpretació del govern de la llei islàmica, de manera que les aproximadament 500 a 2,000 persones que componen la comunitat bahá' en resultarien discriminades.

El dret a la llibertat de culte s'ha deteriorat considerablement des de la caiguda del rei Faruk d'Egipte, quan Anwar El-Sadat va arribar en poder (no hi ha reciprocitat religiosa perquè un no musulmà sí que té el dret a convertir-se a l'Islam, però al revés, ja que l'apostasia està condemnada oficialment a la pena capital, tot i que mai hi ha hagut una execució coneguda fins avui. El cas de Mohammed Hegazy, un egipci d'origen musulmà nascut al 1982 i convertit l'any 1998 a la religió cristiana és regularment motiu d'escàndol en els mitjans de comunicació per haver reclamat en repetides ocasions el dret a veure el seu canvi de religió reconegut en els seus documents d'identitat (més o menys similar al Cas Lina Joy a Malàisia).

¹⁵ Cf. *l'International Religious Freedom Report for 2015*, del Departament d'Estat dels EEUU, consultat des de <https://2009-2017.state.gov/j/drl/rls/irf/religiousfreedom//index.htm#wrapper>

Els cristians coptes, la minoria ètnica-religiosa més gran d'Egipte, són els més afectats per una legislació discriminatòria. Des del cop d'Estat del 1925, liderat per Gamal Abdel Nasser, aquests s'han trobat davant d'una gran marginació. Feia temps que els coptes havien d'obtenir l'aprovació presidencial per a la construcció d'esglésies. Encara que la llei va ser suavitzada al 2005 a l'atorgar l'autoritat d'aprovació, tot i així continuen patint molts obstacles en la construcció de noves esglésies, obstacles que no sorgeixen en les construccions de mesquites.

Musulmans i cristians tenen una història en comú i una identitat nacional, però tot i així sorgeixen tensions religioses i de violència entre ells. Un cas per demostrar aquestes tensions va ser la de El Kosheh del 2000-2001, per una disputa entre un musulmà i un cristià, musulmans i cristians es van veure embolicats en sagnants enfrontaments interreligiosos. En aquest enfrontament van morir vint cristians i un musulmà a la ciutat de El Kosheh al sud del Caire.

El 30 d'agost de 2016, el parlament egipci va aprovar una llei que regula la construcció i restauració d'esglésies. Això marca un pas endavant del decret draconian que, des de 1934, havia regit la construcció d'esglésies a Egipte.

L'ateisme a Egipte

A Egipte l'ateisme no està reconegut pel govern pel que no és fàcil establir el nombre d'ateus en aquest país; a més, les persones que es declaren atees són perseguides pel govern.

La instrucció religiosa obligatòria a les escoles és també considerada discriminatòria cap als atees.

Els intel·lectuals sospitosos de mantenir creences atees han estat processats per les autoritats judicials i religioses. El novel·lista Alaa Hamad va ser condemnat per la publicació d'un llibre que contenia idees atees que van ser considerades una amenaça per a la unitat nacional i la pau social¹⁶. L'ateisme és severament reprimat i pot conduir a la pèrdua de la custòdia dels fills, o a diversos anys de presó.

Després de la revolució de 2011, els salafistes i conservadors s'alien per a oposar-se als plans d'estendre les llibertats (ateisme, feminisme, drets LGBT, tolerància de les religions diferents a l'Islam, etc.), assimilades als "conceptes occidentals". L'any 2012, el president Mohamed Morsi, Germanat pro-musulmana, és escollit, i els moviments de drets humans són atacats pels islamistes, que volen lluitar contra els laics i atees. Les reclamacions de "difamació de religions" inclouen atees, cristians, musulmans no sunnites, així com artistes i polítics.

¹⁶ Wikipedia (17/11/2019). *Religión en Egipto*. Consultat 11 novembre 2019, des de https://es.wikipedia.org/wiki/Religi%C3%B3n_en_Egipto

Després del cop militar de 2013, i malgrat l'esperança inicial dels militants ateus que el nou règim seria menys complaent amb l'islamisme, els mitjans de comunicació pròxims al govern i els religiosos estan llançant una campanya contra ells.

II.3.4. El cas de la comunitat copta

El terme "copte" designa als cristians d'Egipte pertanyents a les esglésies coptes. Hi ha dues esglésies principals, la catòlica (minoritària), i l'ortodoxa (majoritària). Cal esmentar que els ortodoxos tenen un calendari propi i utilitzen un llenguatge copte.

La paraula "copte/a" ve de la paraula grega "*aegyptus/a*" que té com a significat el terme "Egipte", que vol dir descendents dels egipcis antics i es refereix als cristians que pertanyen a l'Església Ortodoxa fundada a Egipte.

Imatge 5. Papa Tawadros II, Patriarca de l'Església copta-ortodoxa d'Alexandria

Els cristians coptes basen la seva teologia en els ensenyaments de l'apòstol Marcos, que va introduir el cristianisme a Egipte.

Actualment Tawadros II és el Papa de l'Església Ortodoxa Copta, el 118è Patriarca d'Alexandria i el Patriarca d'Àfrica sobre la Santa Seu apostòlica de Sant Marc.

Segons l'Informe de Llibertat Religiosa d'Ajuda a l'Església Necessitada (ACN), els cristians representen el 4,95% dels 84 milions d'egipcis, és a dir, una mica més de 4,1 milions de persones¹⁷. La major part dels cristians a Egipte són coptes ortodoxes, tot i que hi ha una petita minoria catòlica.

Encara que l'Església Ortodoxa Copta va néixer a Egipte, i té el seu principal centre en aquest país, hi ha uns 65 milions de coptes repartits per tot el món. Hi ha prop d'1 milió més de cristians coptes a Àfrica¹⁸, Europa i els Estats Units, d'acord amb el Consell Mundial d'Esglésies¹⁹. Desenes de milers han abandonat el país en els últims anys emigrant cap a Canadà, els EUA o Europa com a destinacions d'un èxode silencià. Els cristians coptes han estat objecte de violència al llarg de la història, sobretot sota l'Imperi bizantí i periòdicament després de la conquesta àrab, en el segle VII.

¹⁷ Segons altres fonts, els coptes representen entre el 8 i el 12% de la població a Egipte. Pérez, Miguel (2017, abril 10). "Los coptos en Egipto: ¿Quiénes son estos cristianos perseguidos?", *ACIPrensa*. Consultat 1 de novembre 2019, des de <https://www.aciprensa.com/noticias/los-coptos-en-egipto-quienes-son-estos-cristianos-perseguidos-30172>

¹⁸ La comunitat copta d'Etiòpia és molt important: el 62,8% dels 97 milions d'habitants del país (gairebé 61 milions) són cristians, la majoria de l'església copta ortodoxa.

¹⁹ El Consell Mundial d'Esglésies és la principal organització ecumènica cristiana internacional.

Tant l'Església copta-ortodoxa com la catòlica egípcia s'enfronten avui als mateixos problemes: el fonamentalisme islàmic i l'emigració²⁰.

La situació de la comunitat cristiana copta ha empitjorat encara més després de la caiguda del dictador egipci Hosni Mubarak²¹, en 2011.

Persecució de la comunitat copta egípcia. Els atemptats

A Egipte durant els últims quatre anys, els coptes han passat a patir unes fortes persecucions per part de faccions islamistes. Els grups de defensa dels drets humans han denunciat un ambient d'intolerància religiosa creixent i violències sectàries contra la comunitat copta d'Egipte, així com el fracàs del govern egipci a perseguir i castigar els autors d'aquests atacs²².

Tot i que la cronologia "oficial" dels atacs contra la comunitat copta comença l'any 1972 i n'estan referenciats uns 25, als anys 1972, 1981, 1990 (2), 1991, 1992(4), 1993, 2000, 2006, 2009, 2010 (2), 2011(5), 2013, 2016, 2017(2) i 2018²³, a continuació exposo només alguns dels atacs més recents patits per ordre cronològic:

a) En el Dia d'Any Nou en 2011, una bomba en una església copta a Alexandria va matar més de 20 persones i va ferir-ne gairebé 100²⁴.

Mesos després de l'atac, 13 persones van morir durant els enfrontaments entre cristians coptes i musulmans a El Caire, en mig de les protestes dels coptes per l'incendi d'una de les seves esglésies.

Imatge 6. Els 20 coptes assassinats en l'atac d'Alexandria. 1/1/11

²⁰ CNN (10/4/2017). *¿Quiénes son los cristianos coptos?*. Consultat 2 novembre 2019, des de <https://cnnespanol.cnn.com/2017/04/10/quienes-son-los-cristianos-coptos/>

²¹ Muhammad Hosni Sayyid Mubarak, més conegut com Hosni Mubarak fou un polític i militar, va ser el president de la República Àrab d'Egipte, exercint com a dictador des del 14 d'octubre de 1981.

²² HUMAN RIGHTS WATCH (24/1/2010). "Egypt and Libya: a Year of Serious Abuses", *hrw.org*. Consultat 2 novembre 2019, des de <https://www.hrw.org/news/2010/01/24/egypt-and-libya-year-serious-abuses>

²³ Referències que es poden consultar a https://fr.wikipedia.org/wiki/Pers%C3%A9cution_des_coptes#cite_note-2

²⁴ Cf. el vídeo dels fets ocorreguts a Alexandria, l'any 2011: https://www.youtube.com/watch?v=jDK_inByB6o.

b) Els coptes també han estat objectiu de la violència fora d'Egipte. A principis de 2015, un vídeo de propaganda d'ISIS mostrava la decapitació de més d'una dotzena de cristians coptes egipcis en una platja a Líbia²⁵.

Imatges 7 i 8. Decapitació de 21 coptes per ISIS a Líbia

c) El 9 d'abril de 2017 es van produir dos atacs contra la comunitat cristiana copta a Egipte coincidint amb la celebració del Diumenge de Rams. Un atemptat va ser contra l'església copta de Mari Guergues (Sant Jordi, en àrab) de la ciutat egípcia de Tanta. Es va produir per l'explosió d'una bomba dins de l'església mentre els fidels estaven dins. L'explosió va tenir lloc en les primeres files prop de l'altar. Es considera que va haver-hi almenys 30 persones mortes i 78 ferides²⁶. Poques hores després, es va produir un atemptat suïcida davant de la catedral de Sant Marc d'Alexandria provocant 8 morts i 66 ferits.

Imatge 9. Els 30 coptes assassinats a Tanta i els 8 a Alexandria en l'atac de 2017

²⁵ Cf. vídeo de les decapitacions a Líbia l'any 2015: <https://pirman.es/videos/isis-decapitacion-masiva-egipto-venga-los-criminales-asesinatos-con-bombardeos-sobre-libia>

²⁶ Cf. vídeo de l'atac a Tanta, l'any 2017: https://www.youtube.com/watch?v=V_mfbl6-UVM

Imatges 10 i 11. Resultat dels atemptats a Tanta i Alexandria

Imatge 12. Ubicació dels atemptats de 2017. Font: El Mundo gráficos

Imatge 13. Ubicació de l'atemptat de 2018. Font: Ouest France -AFP et Reuters

d) El 2 de novembre de 2018, a Minya, un atemptat fa al menys 7 morts i 14 ferits. L'atac, reivindicat per Estat islàmic, fou contra un autocar de peregrins que anava cap a una monestir copte a l'Alt-Egipte²⁷.

Imatge 14. L'autocar després de l'atac al Minya

²⁷ Redacció (2/11/2018). "Égypte. Au moins 7 morts dans un attentat contre un car de chrétiens coptes, l'EI revendique l'attaque", *Ouest-France*. Consultat el 20 novembre 2019, des de <https://www.ouest-france.fr/monde/egypte/egypte-au-moins-sept-morts-dans-un-attentat-contre-un-car-de-fideles-coptes-6048755>

Tot i que, com ja he dit, aquests no són tots els atemptats comesos per Estat Islàmic contra la comunitat copta a Egipte, ja que n'hi ha hagut molts més, aquests en són alguns exemples per poder fer-se una idea de la gravetat el tema.

La falta de representació governamental té una importància molt gran a l'hora de denunciar i erradicar aquesta situació actual de perill i indefensió. Efectivament, a Egipte hi ha molt poca representació cristiana en el Govern, que és confessional, i que està compost en un 90% per musulmans sunnites. Només 36 dels 596 membres del Parlament són cristians i 24 d'aquests van aconseguir el seu lloc al Parlament gràcies a un sistema de quotes basat en la religió²⁸.

Un informe de Brookings Institution²⁹ va determinar que molts coptes pateixen discriminació rutinària malgrat la protecció que en teoria garanteix la llei egípcia. La Constitució de 2014 garanteix la llibertat "absoluta" de religió, però també declara l'islam com a religió oficial de l'Estat i prohibeix la conversió dels musulmans a una altra religió³⁰.

Un dels secrets millor guardats d'Egipte és el cens de cristians que encara habiten a la seva geografia. La versió oficial insisteix que el seu percentatge representa entre el vuit i el 10% d'una població que creix a raó d'un milió de persones cada sis mesos. Però molts reconeixen en privat que el seu nombre disminueix a marxes forçades³¹.

Assetjament a les dones egípcies (i coptes)

Els membres del Congrés dels EUA han expressat la seva preocupació pel "trànsit humà" de dones i nenes coptes, que han estat víctimes de segrestos, conversions forçades a l'Islam, explotació sexual i matrimoni forçat amb homes musulmans³².

Les coptes a Egipte s'enfronten a dos dilemes: el seu gènere com a dona i la seva religió com a cristianes³³.

²⁸ CNN (10/4/2017). "¿Quiénes son los cristianos coptos?". *CNN Español*. Consultat 20 novembre 2019, des de <https://cnnespanol.cnn.com/2017/04/10/quienes-son-los-cristianos-coptos/>

²⁹ La *Brookings Institution* és un centre d'investigació sense ànim de lucre, fundat el 1916, amb seu a Washington DC, que es dedica a la funció pública a través de la investigació i a l'educació en les ciències socials, especialment en economia, govern i política exterior.

³⁰ CNN (10/4/2017). "¿Quiénes son los cristianos coptos?". *CNN Español*. Consultat 20 novembre 2019, des de <https://cnnespanol.cnn.com/2017/04/10/quienes-son-los-cristianos-coptos/>

³¹ Carrión, F. (10/4/2017). "Cristianos en Egipto, entre la espada del Estado Islámico y el abandono", *El Mundo*. Consultat 20 novembre 2019, des de <https://www.elmundo.es/internacional/2017/04/10/58ea8443e2704eed7e8b45c7.html>

³² Abrams, J. (23/12/2015). "House Members Press White House to Confront Egypt on Forced Marriages". *Fox News*, 2010 abril 21. Consultat 23 novembre 2019, des de <https://www.foxnews.com/politics/house-members-press-white-house-to-confront-egypt-on-forced-marriages>

³³ Magdy, E. (18/7/2018). "Life in Egypt for a Christian Woman: 'Easy Prey'". *The Tablet*. Consultat 24 novembre 2019, des de <https://thetablet.org/seen-as-a-whore-the-plight-of-christian-women-in-egypt/>

L'assetjament sexual es pot descriure com una epidèmia que s'ha propagat per tot Egipte. Segons un estudi de 2012 de les Nacions Unides³⁴, més del 98% de les dones egípcies han estat víctimes d'assetjament. Però aquest estudi no mostra com l'assetjament difereix d'una dona que usa hijab a una altra que porta el seu cabell descobert. La majoria de les dones musulmanes a Egipte usen hijab, per tant, les que no ho usen són molt probablement coptes. Això significa que l'home egipci creu que té dret a assetjar-la, simplement perquè la veu com una qualsevol i una infidel.

Segons un estudi de l'ONU, el 84 per cent de les dones egípcies creu que “les dones que es vesteixen provocativament mereixen ser assetjades”. Desafortunadament, les dones juguen un paper important en l'opressió d'altres dones. El fanatisme religiós i el reclam de la virtut fan que les pròpies dones culpin a la víctima de l'assetjament.

Encara que l'article 306 del codi penal egipci estableix que l'assetjament sexual és punible amb fins a 50,000 lliures egípcies o una pena de presó que va de sis mesos a cinc anys, la veritat és que les dones egípcies no confien en la protecció de la llei perquè quan una dona intenta que es faci justícia, és renyada o amenaçada. En general, els assetjadors surten impunes. En el cas de les dones cristianes, fins i tot temen presentar denúncia a causa de la discriminació contra elles per part de la pròpia policia.

L'Església a Egipte es regeix per la mateixa cultura masclista que preval en la societat. A més de la qüestió de l'herència, i la situació és encara més desigual en el tema del divorci. L'Església Ortodoxa Copta a Egipte no permet el divorci, excepte en el cas d'adulteri i aquesta restricció és molt més estricta en el cas de les dones. En els casos de divorci civil, l'Església no permet que els divorciats tornin a casar-se.

³⁴ EFE (25/11/2014). “La ONU denuncia el acoso y la violencia sexual contra las mujeres en Egipto”. *La Vanguardia*. Consultat 19 setembre 2019, des de <https://www.lavanguardia.com/politica/20141125/54420220939/la-onu-denuncia-el-acoso-y-la-violencia-sexual-contra-las-mujeres-en-egipto.html>; UNWOMEN (31/5/2012) “ONU Mujeres retrata una campaña popular contra el acoso sexual en Egipto”. Consultat 19 setembre 2019, des de <https://www.unwomen.org/es/news/stories/2012/5/i-wish-un-women-captures-one-street-campaign-against-sexual-harassment-in-egypt>.

II.4. La condició femenina a Egipte

Egipte és, potser, un cas emblemàtic pel que fa a la incomoditat que suposa per a una dona estar al carrer. Segons Hala Khalil,

“A Egipte, la cosa és especialment difícil per a les noies de la classe mitjana. La classe mitjana a Egipte és més conservadora que els aristòcrates i que les classes populars; sembla ser que els aristòcrates que tenen diners són el prou forts com per ser ells mateixos, no necessiten mostrar-se complaents amb la societat, i la gent de les classes populars solen ser hostils cap a la societat, de manera que ells tampoc necessiten mantenir les tradicions. Ser dona en un país on la majoria de la gent et veu com una desgràcia, i en el millor dels casos et mira amb alguna intenció sexual, és una càrrega pesada, encara pitjor quan ets una dona cristiana. És un infern!”³⁵

II.4.1. Evolució de la condició femenina a Egipte. Una mica d'història

L'evolució de la condició social de la dona ha seguit una marxa de ritme molt accelerat. La dona egípcia d'avui, comparada amb la de principis de segle, és una dona totalment diferent, dotada d'idees més occidentals, nous costums i amplis coneixements. No s'ha conformat amb passar de la vida limitada de l'harem relegada a un segon pla de la societat, a la pretensió de la totalitat dels drets polítics, inclòs el vot. No n'ha tingut prou -en el cas de les musulmanes- amb treure's el vel, símbol de la seva servitud, i emancipar-se del tot, sinó que les millor dotades o amb més possibilitats s'han situat entre les primeres del panorama internacional.

A. La dona en l'Antic Egipte

Les dones eren considerades inferiors als homes³⁶. Malgrat la igualtat formal almenys per a les dones d'alt rang, s'esperava que les dones evitessin el contacte amb homes, que no anessin exuberants i s'ocultessin en públic.

Com a filles, les dones eren educades per a dependre dels seus pares i germans grans.

Quan les dones es casaven, depenien dels seus marits per a prendre totes les decisions. Les famílies dels marits esperaven que les dones joves casades tinguessin fills, però particularment mascles. Era comú que les parelles casades continuessin reproduint-se fins a tenir almenys dos fills mascles.

L'esterilitat era considerada com una greu desgràcia per a les dones egípcies, així com la incapacitat de produir descendència masculina. Les dones que únicament tenien femelles rebien noms despectius, com «mares de núvies». Una família amb fills mascles sans era considerada una seguretat; es pensava que una dona egípcia estava en la seva

³⁵ Iglesias, A. (1/12/2015). “Ser mujer, nacer y vivir en Egipto”. *El País*. Consultat 11 novembre 2019, des de https://elpais.com/elpais/2015/12/01/africa_no_es_un_pais/1448953200_144895.html

³⁶ Johnson, Janet H. (2002). “Women’s Legal Rights in Ancient Egypt, paragraph 1”. Consultat 11 novembre 2019, des de <http://fathom.lib.uchicago.edu/1/777777190170/>

plenitud quan els seus fills s'havien casat, perquè automàticament adquirien el control sobre les noves famílies formades.

Les dones tradicionalment s'ocupaven de les tasques familiars i de l'educació de fills, i comptades vegades tenien oportunitats de contacte amb homes fora del cercle familiar.

Com a exemples de dones egípcies amb poder podem parlar de la reina Tiy, l'àvia del rei Tutankamon, que estava tan immersa en la política que el veí rei Mitanni li va escriure a ella per a assegurar la bona voluntat del poble egipci, quan el seu fill Akhenaton va ascendir al tron. Hatshepsut va usurpar el tron, i va regnar com a faraona des d'aproximadament el 1503 fins a 1480 aC, basant la major part de l'economia d'Egipte en el comerç. Per la seva banda, Cleopatra VII i Nefertiti es trobaven entre les poques que van tenir un gran impacte com a governants de l'antic Egipte. Cleopatra s'ha fet famosa per haver governat al voltant del 31 aC i en corregència amb els seus dos germans i el seu fill Cesarió.

Les dones també participaven en activitats religioses, en el paper de sacerdotesses. Durant la VI Dinastia, Nebet es va convertir en visir i, per tant, en la primera dona en la història d'Egipte a exercir aquest càrrec.

Les dones també podien posseir propietats, divorciar-se dels seus esposos, viure soles i ocupar alguns càrrecs principals, en la seva majoria religiosos, com ho feien també les dones assíries. Però únicament els fills de la Gran esposa real podien esperar tenir èxit en el tron, i si no hi hagués fills mascles, llavors un fill d'una altra esposa o concubina podia obtenir el tron casant-se amb la filla hereva, convertint-se així en el nou rei.

Ja sigui a través del poder polític i/o religiós, algunes dones van aconseguir esdevenir les més altes funcionaries del regne, i compartir un estat de corregència amb homes, fins i tot sent representades en monuments amb la mateixa alçada que els seus esposos i, fins i tot, com els altres Déus d'Egipte.

Així van ser els casos de Hatshepsut, Nefertiti, Ahmos, Nefertari i les reines egípcies de Nubia, que van poder mantenir aquest estat³⁷.

B. La dona a l'Egipte modern

Segons I. Rodríguez³⁸, a la segona meitat del segle XIX, es va deixar sentir una inquietud col·lectiva que cristal·litza amb la intervenció del Jèdva Ismail Bajá (1863 -1879)³⁹, qui davant el lamentable estat de la instrucció femenina a Egipte, va fer fundar nombroses

³⁷ Wikipedia. Consultat 15 novembre 2019, des de https://es.wikipedia.org/wiki/Derechos_de_las_mujeres_en_Egipto

³⁸ I. Rodríguez Mellado (1952). "Notas sobre la evolución social de la mujer egipcia", *Cuadernos de estudios africanos* 17, pp. 49-62.

³⁹ Educada a París, i en íntim contacte amb occident, aspirava a que la seva pàtria aconseguís formar part d'Europa.

escoles que van augmentar de 185 a 4.817. L'any 1873 es fundà al Caire la primera escola femenina egípcia, l'escola Siufieh, que als dos anys de la seva fundació ja comptava amb 298 alumnes. Aquestes assistien a les classes amb la cara descoberta, ja que s'esperava que, amb el seu exemple, la resta de les dones egípcies anirien prescindint progressivament del vel, el qual, tot i ser tan subtil, constituïa un dels més seriosos obstacles a la seva evolució. Però el país, dominat encara per tota classe de prejudicis, va reaccionar d'una manera negativa i les dones es van seguir cobrint la cara fins a principis del nostre segle.

Amb tot, el primer pas ja estava donat, i dues figures va prendre el relleu d'aquest canvi, a començaments de segle XX: el Xeikh Mohmmmed Abduh, home de gran prestigi i eminent autoritat en matèria religiosa, va donar una interpretació més àmplia de l'Alcorà; i el jurista Kassim Amin, que defensava que per dur a terme la emancipació femenina calia la supressió del vel i la instrucció de la dona.

La Constitució promulgada després de la independència del país al 1922, no garantia els drets de la dona, entre ells el dret al vot; com a conseqüència, es va crear al 1923 la Unió Feminista Egípcia (UFE), amb Charauí Pachá, Sherifa Riaz i altres col·laboradores al capdavant. Les seves reivindicacions eren tant de caràcter polític-nacionalista, com a social i feminista. Al mateix any, una delegació de dones de la UFE encapçalada per Hoda Sharawi va viatjar a Roma per a participar per primera vegada en la seva història, en l'IX congrés organitzat per l'Aliança Internacional de Sufragi de Dones. Adopten una nova forma de vestir, i aconseguen una nova legislació sobre el matrimoni i el divorci (1928) i la difusió de l'educació entre les dones (l'any 1920 eren analfabetes el 99% de les dones, percentatge que al 1936 es redueix al 82%).

En 1942 es va establir la primera formació política feminista sota el nom de Partit Feminista Egípcia. Més tard al 1947, la Unió Feminista Egípcia va exigir la modificació de la llei electoral per atorgar a les dones el dret al vot en igualtat de condicions amb els homes, el dret d'accés a les assemblees municipals i parlamentàries. Durant la conferència feminista celebrada el 19 de febrer de 1951, es va organitzar una manifestació de dones reclamant el dret de la dona egípcia en la participació parlamentària.

Després de la revolució de juliol 1952, la Constitució de 1956 va concedir a la dona plens drets polítics, fet que marcà el punt de partida per aconseguir més drets com l'accés als càrrecs públics i directius, i el reconeixement de la dona com una força productiva en igualtat de condicions amb l'home. Aquest desenvolupament es va culminar amb el nomenament de la primera dona ministra a Egipte l'any 1962.

Des d'aleshores, es va consolidar la pràctica d'assignar carteres ministerials a les dones als gabinets egipcis i la seva participació en totes les institucions legislatives, judicials i polítiques d'Estat.

El govern de Gamal Abdel Nasser (1954-1970) es va caracteritzar per la seva política de defensar els drets de les dones a través de polítiques de benestar social, qualificades com a feminisme estatal. A les dones se'ls va garantir el dret al vot i la igualtat d'oportunitats es va establir explícitament en la Constitució egípcia de 1956, prohibint la discriminació basada en el gènere. Les lleis laborals es van modificar per a garantir la posició de les dones al mercat laboral i la llicència de maternitat va ser legalment protegida. Al mateix temps, però, l'estat va reprimir les organitzacions feministes independents, provocant una falta de representació política femenina.

Ara bé, els anys de Mubarak (1981-2011) van estar marcats per una major erosió del paper de la dona⁴⁰. Els escons parlamentaris reservats per a dones i la llei d'estatut personal de 1979 van ser revocats al 1987, i una nova llei "suavitzada" va relegar les dones i va donar-los menys poder en els casos de divorci⁴¹.

La migració d'un gran nombre d'egipcis, en la seva majoria homes, també va afectar l'estatus de les dones egípcies. Un estudi realitzat per l'Organització Internacional per a les Migracions⁴² va trobar que dos terços de les llars d'immigrants entrevistades estaven encapçalades per una dona en absència del migrant masculí⁴³.

Durant la segona meitat del segle XX, la promulgació de certes lleis egípcies va provocar reaccions que arriben fins a dia d'avui⁴⁴. Entre les controvèrsies no resoltes, es troben les generades per la llei de nacionalitat (1975) que atorga la nacionalitat als fills i filles de pare egipci encara que hagin nascut fora del territori nacional i nega la transmissió de la nacionalitat als fills i filles de mare egípcia casada amb un estranger; la llei del sistema de quotes de representació política per a les dones promulgada l'any 1979 i derogada sis anys després amb l'argument de que va en contra de la igualtat davant la llei; les disposicions legals relacionades amb la prohibició de la pràctica de la clitoridectomia (1994 i 1996); la llei d'associacions civils (1999), per esmentar alguns exemples.

⁴⁰ Levesque, R.J.R. (2011). "Sex Roles and Gender Roles". In: Levesque R.J.R. (eds.) *Encyclopedia of Adolescence*. Springer, New York. Consultat 17 novembre 2019, des de https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007%2F978-1-4419-1695-2_602#howtocite

⁴¹ Hatem, M. (1992) «Economic and Political Liberalization in Egypt and the Demise of State Feminism». *International Journal of Middle East Studies*. Consultat 17 novembre 2019, des de <https://www.jstor.org/stable/164296?seq=1>

⁴² L'Organització Internacional per a les Migracions és una organització intergovernamental que s'ocupa de la problemàtica de les migracions.

⁴³ Zohry, A. (2007). "Migration and Development in Egypt". *Project on Migration as a Potential and Risk Funder by Robert Bosch Foundation Institute for Migration and Cultural Studies (IMIS)*. Consultat 17 novembre 2019, des de http://policydialogue.org/files/events/Zohry_Migration_Development_Egypt.pdf

⁴⁴ Western, W.C. (2006). "Religión y familia en la ciudadanía de las mujeres en Egipto contemporáneo", *En los intersticios de la democracia y el autoritarismo. Algunos casos de Asia, África y América Latina*, pp. 363-365. En línia a http://biblioteca.clacso.edu.ar/clacso/sur-sur/20100707075857/11_cwestern.pdf

La constitució egípcia de 1971, en vigència, sosté la igualtat d'homes i dones davant la llei (art.11), però aclareix:

L'Estat garantirà la reconciliació entre els deures de la dona cap a la família i el seu treball en la societat, considerant-la igual a l'home en les esferes del polític, social, cultural i econòmic sense detriment de les prescripcions de la sharia islàmica.

Aquest aclariment implica que la igualtat per a les dones està condicionada al compliment de les seves funcions com a mare i esposa i al respecte de la sharia, i obliga a reconciliar els deures religiosos amb la resta de deures. A això se suma un esmena constitucional de 1980, en la que s'estableix que la sharia és la font de la llei, en lloc d'una entre altres. La diferència no és precisament poca: en el primer cas (1971), la sharia figura com un context cultural al qual les lleis han d'adaptar-se, però no de manera conclusiva; la segona interpretació (1980) deixa oberta l'alternativa de l'aplicació de la sharia en versions més estrictes i es desplaça a altres fonts del dret. En qualsevol cas, aquesta esmena de 1980 va generar una gran polèmica que encara es manté. Igual polèmica desperten les lleis d'estatus personal que regulen les relacions entre homes i dones durant i després del matrimoni, les relacions de pares i fills, així com les normes relatives a l'herència, clarament discriminatòries per a les dones.

Efectivament, quan es tracta de les herències, s'imposa la llei sharia, que atorga a les dones la meitat de la quota de rebre els homes, i s'aplica a tots els egipcis i egípcies per igual, siguin de religió musulmana o no.

El govern de Anwar el-Sadat (1971-1981) es va caracteritzar tant per la reforma d'aquestes lleis com per les intenses discussions sobre la legislació resultant.

I, finalment, el govern de Hosni Mubarak (1981-2011) va oscil·lar entre el poc i el molt que els governs anteriors havien fet respecte a les lleis d'estatus personal. Una influència major dels interessos i demandes dels moviments de dones i l'aplicació d'instruments internacionals com la CEDAW (Convenció sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació contra la Dona, per les seves sigles en anglès) van envoltar constantment els debats sobre les normes legals que concerneixen a les dones.

II.4.2. Situació actual dels drets de la dona a la societat egípcia

En l'actualitat la situació dels drets de les dones a Egipte és crítica, ja que la pràctica de la mutilació genital femenina, els delictes d'honor i l'assetjament sexual continuen sent problemes greus per a les dones. L'any 2013 Egipte va ser classificat com el pitjor país del món àrab pel que fa a la condició de la dona⁴⁵.

⁴⁵ Danahar, P. (2/8/2012). "Egipto: la revolución le falla a las mujeres". *BBC News, Mundo*. Consultat 11 novembre 2019, des de https://www.bbc.com/mundo/noticias/2012/08/120718_revolucion_y_mujeres_egipto_yv

La presència de dones a la Cambra de Diputats d'Egipte (dades de 2015) era del 14.9% del total, les dones en la força de treball representaven el 26%, i un Informe en la bretxa global de gènere del 2013 es va situar en 0.5935, la qual cosa suposa per a Egipte la posició número 125 en un conjunt de 144 estats⁴⁶.

Una enquesta de l'any 2010 del Pew Research Center va mostrar que el 45% dels homes egipcis i el 76% de les dones donaven suport a la igualtat de gènere. La mateixa enquesta va mostrar que, en principi, la població egípcia tendeix a acceptar el dret de la dona a treballar fora de la llar, i el 61% està d'acord que «les dones haurien de poder treballar fora de la llar», però al mateix temps mostrant algunes reserves, amb únicament l'11% dels homes i el 36% de les dones totalment d'acord amb aquesta afirmació; i el 75% està d'acord que «quan les ocupacions són escasses, els homes haurien de tenir més dret a un treball».

Les enquestes realitzades en 2010 i 2011 mostren que el 39% va considerar la igualtat de gènere com «molt important» per a la futura post-revolució d'Egipte i el 54% dels egipcis va donar suport a la segregació sexual en el lloc de treball⁴⁷.

Com explica Marisa Arguelles (2015), la infància d'un nen i una nena en una ciutat serà semblant: tots dos aniran al col·legi, normalment mixt, ja que l'educació és obligatòria i gratuïta fins als 14 anys i fins i tot a la Universitat, sent l'egípcia una de les més barates del món (uns 100 euros de matrícula i taxes, més gratuïtat de llibres de text). Així que, si una nena és bona estudiant, els seus pares l'encoratjaran perquè estudiï una carrera a fi que pugui trobar una ocupació ben remunerada en un país de 85 milions de persones amb escassetat de llocs de treball. L'ambient universitari és tremendament competitiu. Es dona la circumstància que en l'actualitat hi ha més dones que homes llicenciades universitàries, i les que encara estan estudiant s'esforcen a tenir el millor dels expedients que els doni dret a obtenir una beca a l'estranger, o almenys poder quedar-se com a personal docent. L'Administració pública és garantia d'igualtat salarial entre l'home i la dona. Però en la resta de sectors, simplement no existeix.

Si la nena no és bona estudiant es quedarà en l'ensenyament primari i aprendrà un ofici: perruqueria, secretariat, dependenta..... sous baixos i jornades molt llargues, amb mínims drets socials (sense Seguretat Social, que no existeix tal com l'entendem a Catalunya, ni baixes per malaltia ni maternitat, ni jubilació). D'aquí les ànsies d'estudis de les noies egípcies que, malgrat estar molt preparades, no aconsegueixen fàcilment llocs de poder polític o econòmic.

⁴⁶ Wikipedia. *Derechos de las mujeres en Egipto*. (2019, octubre 28). Derechos de las mujeres en Egipto. Consultat 17 novembre 2019, des de https://es.wikipedia.org/wiki/Derechos_de_las_mujeres_en_Egipto#cite_note-Daniel._2009-6

⁴⁷ Pew Research Center (1/7/2010). *Gender Equality Universally Embraced, but Inequalities Acknowledged*. Consultat 17 novembre 2019, des de <https://web.archive.org/web/20160304062704/http://www.pewglobal.org/files/pdf/Pew-Global-Attitudes-2010-Gender-Report.pdf>

En el món rural, les coses són diferents, ja que les nenes estudien poc, per a posteriorment casar-se amb algun cosí a través de noces concertades per les famílies i es quedaran a casa ocupant-se de les tasques de llar i criant els fills.

El cost de vida és molt alt a Egipte en relació als salaris, així que tota dona, tret que sigui una rica hereva, està obligada a treballar i aportar part del seu salari o tot per al manteniment de la casa dels seus pares o el seu propi, si està casada. Queden ja enrere els temps en què una dona aspirava a casar-se perquè la “retiressin” i, com a molt, tindria un “treball-hobby” per a estar entretinguda. Sense dos sous, mantenir una casa, una família amb fills, és en l'actualitat impossible per a les parelles joves. Només es queden a casa o bé les dones d'un elevat estatus social que no necessiten treballar, o les dones més grans de 50 anys, que consideren normal que el seu marit treballi per a elles, essent ells els qui tenen dos o més treballs per poder mantenir les seves famílies.

Malgrat els canvis socials i la ràpida incorporació de la dona al mercat laboral, moltes vegades no es tradueix en una major independència, ja que el gelós marit egipci controla molt els moviments de la seva esposa i ella té poca col·laboració en les tasques domèstiques. Al Codi Civil egipci la dona casada posseeix els mateixos drets que el seu marit, però en la vida real aquests drets han de conviure amb determinats rols socials. Per exemple, encara que la llei li ho permeti, una dona mai demanarà el divorci davant cap jutjat, perquè sap que el més probable és que perdi la custòdia dels seus fills mascles. Així mateix, la llei egípcia condemna durament la violència domèstica, però és una cosa normal i acceptada resignadament per moltes dones que no tenen independència econòmica. La dona casada no pot sortir a l'estranger sense consentiment del seu marit. Respecte a la poligàmia, segons la llei islàmica un home pot casar-se amb una segona o, fins i tot, amb una tercera esposa, encara que a la pràctica això a penes existeix, per les despeses econòmiques que això suposa. En cas que el marit prengui una segona esposa, necessita el consentiment de la primera.

Com posa de relleu M. Arguelles (2015), la situació actual de la dona a Egipte es pot descriure a partir d'alguns exemples:

- ❖ Segons un estudi d'ONU-Dones i del Ministeri de Salut egipci, ja comentat, el 99% de les dones enquestades han patit assetjament sexual, i el 47%, alguna forma de violència en l'àmbit familiar.
- ❖ Les agressions sexuals en espais públics s'han multiplicat en els darrers anys, especialment durant les manifestacions celebrades en la plaça Tahrir del Caire. Només un número molt reduït d'homes han estat empresonats per aquestes agressions.
- ❖ La legislació relativa al divorci és profundament discriminatòria: mentre que els homes poden divorciar-se unilateralment sense necessitat de justificació, les dones es veuen obligades a renunciar als seus drets econòmics acceptant un

divorci "amistós" o a disputar una llarga i costosa batalla legal per demostrar que el seu marit "les va perjudicar".

- ❖ Les dones que es troben sota custòdia de l'Estat reben un tracte deplorable. A vegades mentre estan arrestades o empresonades, pateixen tortures i maltractaments – inclosa violència sexual– en mans de les pròpies forces de seguretat.
- ❖ Els serveis per a les dones supervivents de la violència sexual i de gènere són gairebé inexistents. Les que denunciïn aquest tipus d'agressions s'enfronten a moltes dificultats, com la falta d'interès de la fiscalia i de les forces de seguretat, així com a les mancances del Codi Penal, que no persegueix expressament la violència en l'àmbit familiar ni les violacions conjugals.

Les autoritats egípcies han anunciat una sèrie d'iniciatives simbòliques, com l'adopció d'una llei que criminalitzi l'assetjament sexual, però el compromís públic del president Abdel Fatah al Sisi d'abordar aquest problema encara no s'ha traduït en res concret.

Segons l'Informe 2016 - 2017 d'Amnistia Internacional la situació és la següent: les dones continuaven sense rebre protecció adequada contra la violència sexual i de gènere, i continuaven estant discriminades per motius de gènere en la legislació i en la pràctica, especialment en aplicació de les lleis sobre la condició jurídica de les persones que regulaven el divorci⁴⁸.

En cas de divorci la custòdia dels fills sempre la té l'home. Les dones no musulmanes no han de convertir-se a l'Islam per a casar-se amb un musulmà, però en cas d'enviduar no tenen dret a rebre res dels seus marits.

Imatge 15. Dones egípcies amb pancartes a les protestes contra la violència sexual a El Caire. 14 de juny de 2014. © Ahmed Ismail/Anadolu Agency/Getty Images

⁴⁸ AMNISTÍA INTERNACIONAL ESPAÑA (2017). *Egipto: violencia contra las mujeres por doquier*. Consultat 17 novembre 2019, des de <https://www.es.amnesty.org/actua/acciones/egipto-violencia-contra-las-mujeres-por-doquier/>

II.4.3. La mutilació genital femenina (MGF)

L'any 2012, Unicef va informar que el 91% de les nenes i dones egípcies de 15 a 49 anys d'edat s'havien sotmès a alguna versió de mutilació genital femenina. I un sondeig del 2015, realitzat per diverses institucions nacionals i estrangeres per al Ministeri egipci de Sanitat, mostra també que aquesta pràctica està més estesa entre les dones procedents del medi rural (95%) que del mitjà urbà (86%). Més de la meitat de les dones van ser mutilades quan tenien entre set i deu anys, segons aquesta enquesta, i aquesta pràctica és una tradició arrelada tant entre musulmans com cristians⁴⁹.

Tota forma de mutilació va ser prohibida al 2008, però l'aplicació de la llei era bastant feble; l'any 2016, la llei es va endurir considerant qualsevol mutilació com un delictes greu. El desencadenant fou el cas de la nena Soheir al-Batea, de 13 anys, que el 18 de juny de 2013, va morir després de sotmetre's a una MGF. El metge responsable del procediment es va convertir en el primer metge a Egipte a ser jutjat per cometre una mutilació genital femenina⁵⁰. El 20 de novembre de 2014, el pare de la nena i el metge eren absolts. Finalment, el 26 de gener de 2015, el tribunal d'apel·lació de Mansoura va revocar la sentència absolutòria de 2014 de les instàncies inferiors i el va condemnar el metge a 2 anys i 3 mesos de presó i al pare a una pena suspesa de 3 mesos de presó. La clínica on es va practicar la mutilació, clausurada durant 1 anys.

Aquest no ha estat l'únic cas, i les dones continuen tenint una protecció inadequada contra la violència sexual i de gènere, així com la discriminació de gènere en la llei i a la pràctica.

Com he dit, el president Al Sisi va signar una llei que augmentava a entre 5 i 15 anys la pena de 3 mesos i 2 anys de presó prevista per a les persones que realitzessin una MGF, castigant també els qui obliguessin les nenes a sotmetre's a la intervenció⁵¹.

⁴⁹ EFE (2015/5/11). "El 92 per cent de les dones casades egípcies de 15 i 49 anys ha estat víctima de l'ablació". *La Vanguardia digital*. Consultat 2 novembre 2019, des de <https://www.lavanguardia.com/internacional/20150511/54430574579/92-mujeres-casadas-egipcias-ablacion.html>; <https://www.elcomercio.com/actualidad/egipto-mutilacion-femenina-encuesta.html>

⁵⁰ http://equalitynow.club/es/take_action/egipto_action385

⁵¹ AMNISTIA INTERNACIONAL (2017). *La situación de los derechos humanos en el mundo. Informe 2016/17*. Consultat 17 novembre 2019, des de https://books.google.es/books?id=PZgkDwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=2016+-+2017+de+Amnist%C3%ADa+Internacional&hl=ca&sa=X&ved=0ahUKEwj19NS4ltvmAhVpzoUKHSe7BVQ_Q6AEIJzAA#v=onepage&q=2016%20-%202017%20de%20Amnist%C3%ADa%20Internacional&f=false

II.4.4. El moviment feminista egipci actual: de la primavera egípcia fins avui⁵²

A. La revolució de 2011

La Plaça Tahrir va ser l'epicentre de la revolució de 2011, des d'on es va estendre a Alexandria, Suez i altres ciutats i poblacions de tot el país, i fins i tot l'oasi de Kharga, en el desert occidental de l'Egipte meridional. La revolució de joves, homes i dones cridant, gesticulant, ballant, acompanyats de gent de totes les edats, va ser captada en directe i transmesa instantàniament a tot el món a través de pel·lícules i vídeos, i gravada amb telèfons mòbils i càmeres digitals pels propis manifestants i els reporters. Aquest àlbum audiovisual mostra a homes i dones, braç a braç; dones amb dones al costat d'homes i famílies amb nens petits. Els manifestants i els que els donaven suport, tots anhelaven el mateix: la fi de la tirania del dictador i del seu règim corrupte, una societat lliure amb igualtat d'oportunitats per a tothom. Reclamaven la fi de les desigualtats de gènere, de classe o cridaven contra la insidiosa i opressiva xarxa de la jerarquia patriarcal.

Amal Ramsis, activista i directora de cine egípcia, deia sobre la revolució de 2011 que reclamar “pa, llibertat i justícia social” resumia l'objectiu principal del “feminisme egipci” en aquell moment, amb tot el que significaven aquestes demandes quant als drets de les dones⁵³. Amb la participació activa com a iguals, les dones començaven a experimentar què volia dir llibertat, i que llibertat significava igualtat. Segons Ramsis, canviar tot el sistema és l'objectiu de les dones, però és un camí bastant llarg que a penes està començant, i és conscient que es pot parlar de “revolució” sense que la justícia social sigui real.

Com afirmava Asma Mahfouz durant la primavera de 2011 per a la cadena BBC àrab⁵⁴, la seva lluita “és per a crear un altre món més just en el qual puguem parlar realment de la ‘igualtat’ i per això podem anomenar al nou moviment feminista a Egipte ‘el feminisme revolucionari’”.

Les dones de diferents parts del món –les egípcies, entre elles– s'han organitzat històricament per a adquirir drets que els eren negats, i ho han fet tant des dels seus propis moviments feministes com des de dins de moviments socials més amplis. Com ja s'ha comentat, l'any 1923, les dones egípcies van formar la Unió Feminista Egípcia per a

⁵² Sobre el moviment feminista egipci, m'he basat bàsicament en G. Nerín (9/3/2017). “Nawal El Saadawi, feminista egípcia: Nadie puede liberar a otro”. *El Nacional*. Consultat 17 novembre 2019, des de https://www.elnacional.cat/es/cultura/nawal-saadawi-mujer-egipto_143331_102.html; i P. Reche (23/10/2009). “Mujeres egipcias pioneras del movimiento feminista del s. XX”. *Bitácora africana*. Consultat 17 novembre 2019, des de <http://www.africafundacion.org/spip.php?article4747>.

⁵³ Ramsis, A. (16/1/2012). “Egipto, el feminismo desde la revolución”. *Diagonal*. Consultat 17 novembre 2019, des de <https://www.diagonalperiodico.net/global/egipto-feminismo-desde-la-revolucion.html>. L'autora explica que las dones egípcies estan presents en la revolució i que les feministes han lluitat durant 30 anys pel canvi social.

⁵⁴ Badran, M. (21/3/2011). “El nuevo feminismo en la revolución egipcia”. *Estudios de política exterior* 29. Consultat 19 novembre 2019, des de <https://www.politicaexterior.com/articulos/afkar-ideas/el-nuevo-feminismo-en-la-revolucion-egipcia/>

lluitar pels seus drets, mentre, simultàniament, també treballaven dins del moviment nacional d'alliberament. Així és com van establir els patrons de l'actual activisme a diversos nivells. Les feministes egípcies van comprendre des del principi que la igualtat i la justícia, que sol·licitaven per a les dones, eren part de la igualtat i la justícia que es reclamava per a tothom.

Durant anys, els activistes a Egipte lluitaven pels drets humans, incloent en la seva lluita els drets de les dones i la justícia social. Van intentar utilitzar mètodes clàssics: el vot, la premsa, la televisió i la ràdio, a més de les manifestacions públiques. Però les votacions estaven falsejades; els mitjans, controlats; i les manifestacions públiques es tornaven violentes, cosa que significava per a les dones assetjament sexual, vexacions i violacions. Els moviments reformistes habitualment duïen a terme campanyes sobre causes particulars, incloent les específiques per a les dones. A Egipte, quan s'ha intentat la reforma des de dins del sistema polític existent, ha estat repetidament reprimida per l'Estat, i fins i tot l'ha bloquejat brutalment; la revolució es va convertir en l'única forma, i la revolució exigia una renovació a fons de l'ordre polític i social, una erradicació del vell sistema.

El 20 de desembre de 2011 va ser el dia en què va sortir la primera manifestació feminista a Egipte, una marxa que va agrupar desenes de milers de dones cridant amb la mateixa veu: “La revolució que van robar els militars, les dones la retornaran”.

No va ser una manifestació per a defensar els drets de les dones, sinó per a atacar als militars, mostrant-los la seva força i enviant-los un missatge clar: *“No ens per a ni espanta cap agressió sexual ni social que cometin contra nosaltres. Aquesta revolució no es durà a terme sense les dones”*.

Imatge 16. Manifestació feminista a El Caire el 20/12/2011. Foto: Lorenz Khazaleh

El món es va sorprendre amb la imatge de les manifestants que contradeïa radicalment la típica imatge de les dones àrabs sotmeses pels seus homes, el vel, la tradició, etc. I hom es preguntava: com han estat capaces aquestes dones de trencar amb el silenci de molts anys i sortir per fi per a protestar?

B. Després de la revolució del 2011

Amb el desmantellament, després de 30 anys, de la dictadura de Mubarak, Egipte, liderat pels seus joves, tenia l'oportunitat de reconstruir-se⁵⁵. Els constructors del nou Egipte reclamaven la igualtat davant la llei, la justícia i dignitat per a tots. Aconseguir això requeria un minuciós treball. Les lleis que atemptessin contra la igualtat, la justícia i la dignitat dels ciutadans d'Egipte havien de desaparèixer. Es va crear un comitè especial per a redactar un esborrany d'una nova Constitució (per a substituir a l'anterior, arbitràriament reformada per Mubarak).

No obstant això, en aquest comitè no hi participava cap dona, la qual cosa va provocar protestes per part de dones i d'aquells egipcis que donaven suport als ideals revolucionaris.

L'Estatut Personal Musulmà (conegut com a dret de família), el document que atenta de forma més clara contra la igualtat, defensa un model de família que es remunta a principis del segle passat, basat en la interpretació patriarcal de la jurisprudència islàmica (*fiqh*). Aquesta llei, en la qual s'oficialitza l'autoritat i el poder de l'home, manté un sistema de desigualtat de gènere. El marit s'erigeix com a cap de família, amb drets, privilegis i prerrogatives, així com obligacions de protecció i manteniment, mentre que la dona, com a subordinada, deu obediència al seu marit i ha de prestar-li certs serveis en compensació a aquesta protecció i manteniment, vulgui o no.

Les feministes, com la resta de reformistes, han intentat, des de principis del segle XX, reformar l'Estatut Personal Musulmà. Amb els anys només han aconseguit uns mínims ajustos en la llei que no pertorbessin el model de família patriarcal. Una excusa sovint utilitzada per fer fracassar la reforma és que es tracta d'una llei religiosa, part de la *Xaria* i, per tant, sacrosanta i immutable. Això ha permès que la confusió entre el *fiqh* –dictat pels homes– i la *Xaria* –el camí cap a una vida virtuosa tal com apareix en l'Alcorà–, hagi funcionat com un potent element dissuasiu contra el canvi.

En tot cas, és possible promulgar una llei de família igualitària basada en la jurisprudència islàmica, com va fer el Marroc en 2004 amb la revisió de la Mudawana, que reconeixia tant al marit com a la dona com a caps de família en igualtat. És també teòricament possible, encara que políticament complicat, promulgar per la llei un model secular de família que reflecteixi l'esperit de la religió i les seves idees d'igualtat, justícia i dignitat. Alguns *ulemas*, erudits religiosos, parlen d'una llei secular familiar.

⁵⁵ Badran, M. (21/3/2011). "El nuevo feminismo en la revolución egipcia". *Estudios de política exterior* 29. Consultat 19 novembre 2019, des de <https://www.politicaexterior.com/articulos/afkar-ideas/el-nuevo-feminismo-en-la-revolucion-egipcia/>

Segons explica l'activista Mona Eltahawy⁵⁶, havia passat un mes des de la caiguda del president egipci Hosni Mubarak, al febrer de 2011, però, en vista que el règim militar no complia les seves promeses, les manifestacions al Caire es van allargar. El 9 de març d'aquell any els militars van arrestar, van torturar i van apallissar als manifestants a la plaça Tahrir. A un grup de dones, a més, les van escorcollar nues. Les van separar en dues files, segons si estaven casades o no, i a les 17 que estaven solteres les van obligar a sotmetre's a proves de virginitat: l'objectiu era evitar que els acusessin de violació, per la qual cosa, segons els militars, havien de demostrar des del principi que no eren verges. Eltahawy creia que aquells abusos provocarien una nova revolució centrada en el gènere.

Res més lluny de la realitat: a Salwa el Hosseiny, la primera dona a denunciar públicament les proves de virginitat —que havien estat aprovades per Abdelfatah al Sisi, l'actual president—, la van acusar de mentir.

“Com més parlava sobre la necessitat d'una revolució feminista, més em deien els homes que, amb 60.000 presos polítics, aquest no era el moment de parlar de feminisme. Si una persona et dona llargues, és que no té planejat prendre't de debò mai. Em va semblar obvi que si continuàvem pensant d'aquesta manera la revolució fallaria”, afirma Mona Eltahawy⁵⁷.

Quan les revoltes van començar a Tunísia en 2010 i es van propagar a diferents països del món àrab, dones i homes sortien junts al carrer. Eltahawy, que en aquest moment estava establerta a Nova York, va començar a plantejar-se quina era l'actitud d'aquests manifestants quan tornaven a casa. Eren els homes que prenien els carrers també revolucionaris a les seves cases, en els seus treballs, en bars i restaurants? Aviat es va adonar que, si bé l'Estat oprimeix homes i dones, són elles les que sofreixen una opressió doble: per part de l'Estat, al carrer i en les seves llars i dormitoris. A aquesta doble opressió la va batejar com el triangle de la misogínia:

“La lluita dels homes és en contra de l'Estat i és només una lluita entre homes per una mica de poder. Aquesta no és la meua revolució: només la revolució feminista destrueix per complet els sistemes d'opressió”.

Com podem llegir a l'entrevista feta per Maria Alemany (2019), Eltahawy no dubta a presentar-se com a feminista laica, en contraposició a l'anomenat feminisme islàmic, el discurs del qual no abandona l'islam sinó que busca reinterpretar-lo per a arribar a la igualtat entre la dona i l'home en l'àmbit públic i privat.

Un dels actes clau en la història del feminisme laic o secular en el món àrab va tenir lloc a Egipte en 1923, quan l'activista Huda Sharawi es va arrencar públicament el vel que li cobria el rostre en l'estació de tren del Caire. Sharawi va ser la fundadora de l'Associació

⁵⁶ Alemany, M. (3/4/2019). “Una conversación con la escritora, periodista y activista egipcia Mona Eltahawy”. *Revista 5w*. Consultat 20 novembre 2019, des de <https://www.revista5w.com/who/solo-la-revolucion-feminista-destruye-completo-los-sistemas-opresion>

⁵⁷ Cf. <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2012/sep/03/virginity-test-to-power>

Intel·lectual de Dones i la Unió Feminista Egípcia, va lluitar per l'educació femenina i va aconseguir que les dones es manifestessin per la independència del país. Van seguir les seves petjades una llarga llista de dones com Doria Shafik⁵⁸, que en 1951 va irrompre en el Parlament egipci amb l'ajuda de 1.500 companyes per a reclamar el sufragi femení; Hikmat Abu Zayd, la primera dona egípcia en el Parlament; o la metgessa, escriptora i activista Nawal el Saadawi. Totes elles feministes seculars, i totes elles egípcies.

Per a Eltahawy, *"totes les religions i els llibres sagrats són misògins, especialment les religions abrahàmiques. Crec que és perquè reconeixen que han de controlar a les dones si volen que el patriarcat continuï"*.

Sosté que la manera més comuna d'exercir aquest control és posant en el centre el cos de la dona: *"En concret el nostre sistema reproductiu. Per això els dic als fonamentalistes musulmans, cristians i jueus: 'Allunyeu-vos de la meua vagina tret que jo us vulgui allí'"*.

Així i tot, és conscient que ella, igual que les primeres dones feministes a Egipte, burgeses i il·lustrades, està en una situació privilegiada: *"El feminisme secular requereix d'un poder que algunes persones no tenen"*. Sense arribar a compartir les idees del feminisme islàmic, creu que pot ser un aliat per a les dones que no vulguin abandonar la religió. El patriarcat existeix tant dins de la religió com fora, insisteix, per la qual cosa assumeix que tota ajuda és benvinguda i necessària en la lluita per combatre'l.

L'ONG egípcia Nazra (terme àrab que significa "mirada") va llançar el 08/03/2018 una campanya per a denunciar la violència sexual contra la dona i enaltir els assoliments i els avenços del moviment feminista egipci des de 2011⁵⁹.

En un comunicat publicat en la seva pàgina web, l'organització va anunciar el començament de la iniciativa batejada "Onada lliure", que va durar del 8 al 16 de març (Dia de la Dona Egípcia). El seu objectiu era també conscienciar sobre el paper de les dones i posar en valor el desenvolupament del discurs i de les eines del moviment feminista a partir de 2011, any en què es van produir les primaveres àrabs.

Segons Nazra, que es dedica als estudis de gènere, la "revolució egípcia" va oferir una oportunitat a dones de diferents edats i classes socials de participar en la vida pública, com els partits i els sindicats, encara que "es van trobar amb grans dificultats".

⁵⁸ Sobre la biografia de Doria Shafik, cf. <https://www.nytimes.com/2018/08/22/obituaries/doria-shafik-overlooked.html>

⁵⁹ AAVV (8/3/2018). "Lanzan una iniciativa para ensalzar logros del feminismo egipcio desde 2011". *La Vanguardia digital*. Consultat 20 novembre 2019, des de <https://www.lavanguardia.com/vida/20180308/441360378931/lanzan-una-iniciativa-para-ensalzar-logros-del-feminismo-egipcio-desde-2011.html>

II.5. La comunitat egípcia a Catalunya

Segons les dades oficials de l'IDESCAT, la comunitat egípcia resident a Catalunya al 2018 era de 1.405 habitants. En relació al total de la població estrangera a Catalunya, la població d'origen egipci constitueix un 0,13%⁶⁰. De fet, des de fa 25 anys Catalunya acull de forma especial l'èxode dels cristians egipcis, una comunitat que es remunta al segle I dC i que té una llengua, una cultura i una història pròpies.

Si ens centrem en la província de Lleida, hi ha oficialment 292 persones d'origen egipci (quantitat que suposa un 0,40 % respecte el total de la població estrangera a la província i un 20,78 % respecte el total d'egipcis a Catalunya).

La majoria de les persones d'origen egipci residents a la província es concentra a la ciutat de Lleida (97) i Cervera (80).

Taula 1. Distribució de la població d'origen egipci a Catalunya				
	Població d'origen egipci	% respecte el total de la població estrangera al municipi	% respecte el total de la població estrangera a la província	% respecte el total d'egipcis a Catalunya
CATALUNYA	1.405			
LLEIDA (província)	292		0,40	20,78
Lleida (ciutat)	97	0,39		6,90
Cervera	80	4,42		5,69

II.6. Les minories religioses a Catalunya

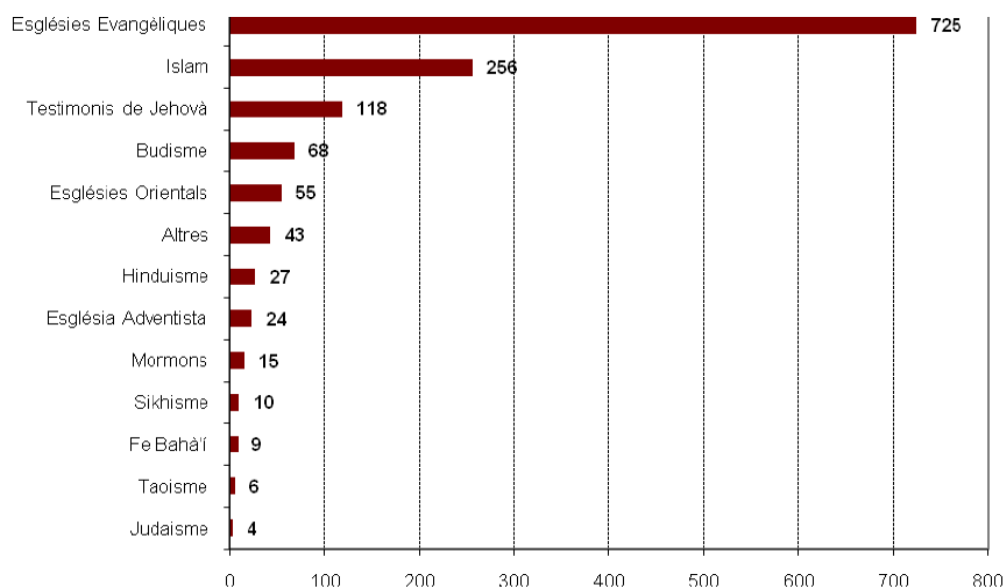
Segons "El mapa de les minories religioses a Catalunya"⁶¹, informe realitzat pel grup de recerca ISOR de la UAB, per encàrrec de la Direcció General d'Afers Religiosos sobre les la situació de les confessions minoritàries implantades a Catalunya i elaborat el 2014, el panorama religiós a Catalunya ha fet un gran canvi en els darrers anys: d'una banda, perquè s'ha pres consciència que hi han més religions que la de l'Església catòlica; de l'altra, perquè, les minories religioses estan creixent de forma rellevant, de manera que el mapa religiós català s'ha fet més extens i variat arran de la immigració, sobretot procedent d'Amèrica Llatina, Àfrica i Europa de l'Est.

El fenomen de la diversitat religiosa a Catalunya no és una novetat, ja que les "minories religioses" ja fa molts anys que conviuen a Catalunya. Aquesta diversitat s'ha pronunciat

⁶⁰ Institut d'Estadística de Catalunya. [Base de dades]. Consultat 1 setembre 2019, des de <https://www.idescat.cat/poblacioestrangera/?b=12&lang=es>

⁶¹ ISOR. (2014). *El mapa de les minories religioses a Catalunya: Informe d'actualització sobre les confessions minoritàries a Catalunya*. Consultat 1 setembre 2019, des de http://justicia.gencat.cat/web/.content/afers-religiosos/documents/20150511_informe_mapa_religios.pdf

en quantitat i pluralitat, ja que ha esdevingut visible per quasi tothom. En el següent gràfic es mostra la situació actual.

Gràfic 1. Llocs de culte de les minories religioses a Catalunya per confessions (novembre 2014). Font: ISOR (2014).

A la taula següent es pot veure la distribució per comarques dels llocs de culte a Catalunya. Com es pot veure, tot i que hi ha confessions que es distribueixen de forma uniforme per tot el territori català, en el cas d'altres s'ubiquen en determinats indrets.

Comarques	Fe Bahà'í	Hinduisme	Islam	Judaisme	Sikhisme	Taoisme	Testimonis de Jehovà	Total general
Alt Camp			2				1	7
Alt Empordà		1	13				2	39
Alt Penedès			7				2	18
Alt Urgell			1				1	4
Alta Ribagorça							1	1
Anoia		1	5				2	20
Bages		2	10				4	37
Baix Camp		1	3		1		3	38
Baix Ebre			4				1	12
Baix Empordà			9				4	28
Baix Llobregat		2	21			1	16	111
Baix Penedès			5				2	12
Barcelonès	1	14	38	4	4	5	23	396
Berguedà			3				1	7
Cerdanya							1	3
Conca de Barberà			3					3
Garraf			2				2	19
Garrotxa			2		1		1	12
Gironès	1		11		1		1	52
La Noguera			2				1	10
La Selva			13		2		2	41
Les Garrigues			1				1	5
Maresme		1	18				8	56
Montsià			6				2	17
Osona			6		1		2	43
Pallars Jussà			2				1	6
Pallars Sobirà								2
Pla de l'Estany			3				1	5
Pla d'Urgell			2				1	9
Priorat			1					2
Ribera d'Ebre			2				1	4
Ripollès			1				1	6
Segarra			3				1	9
Segrià		2	10				3	56
Solsonès			1				1	4
Tarragonès	1	2	9				3	58
Terra Alta								1
Urgell			3				1	10
Val d'Aran							1	2
Vallès Occidental	6		16				13	129
Vallès Oriental		1	18				7	66
Total general	9	27	256	4	10	6	118	1360

Comarques	Altres	Budisme	Església Adventista	Església Mormona	Esglésies Evangèliques	Esglésies Orientals
Alt Camp		1			3	
Alt Empordà		2	1		18	2
Alt Penedès	1			1	7	
Alt Urgell				1	1	
Alta Ribagorça						1
Anoia	2		1		8	1
Bages		2	1		16	2
Baix Camp	3	1	1		22	3
Baix Ebre		1			5	1
Baix Empordà	1	2			9	3
Baix Llobregat	2	1		2	65	1
Baix Penedès			1		4	
Barcelonès	20	32	8	3	232	12
Berguedà					3	
Cerdanya					1	1
Conca de Barberà						
Garraf	1	2			11	1
Garrotxa		2			5	1
Gironès	1	2	2	1	29	3
La Noguera	1				5	1
La Selva		4			16	4
Les Garrigues		1			1	1
Maresme		4	1	1	22	1
Montsià					7	2
Osona	1	2	1	1	28	1
Pallars Jussà					3	
Pallars Sobirà					2	
Pla de l'Estany					1	
Pla d'Urgell	1				5	
Priorat	1					
Ribera d'Ebre					1	
Ripollès					3	1
Segarra					1	4
Segrià	1	2	2	1	32	3
Solsonès					1	1
Tarragonès	4	3	1	1	32	2
Terra Alta						1
Urgell					6	
Val d'Aran						1
Vallès Occidental	2	2	2	2	86	
Vallès Oriental	1	2	2	1	34	
Total general	43	68	24	15	725	55

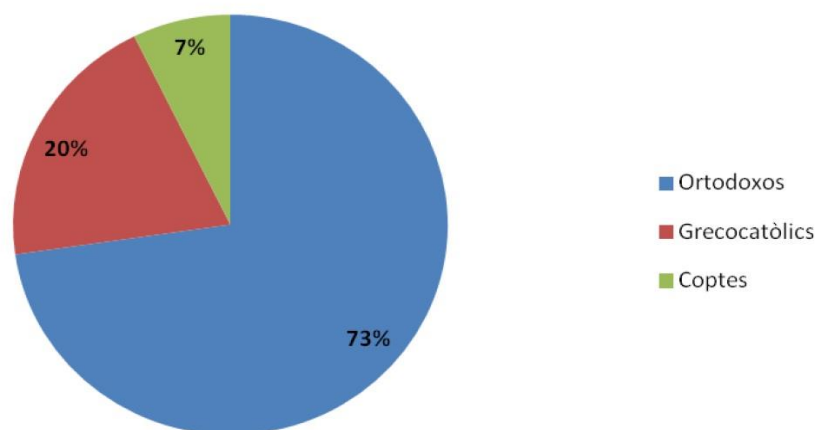
Taula 2. Llocs de culte de les minories religioses a Catalunya per comarques (novembre 2014). Font: ISOR (2014)

II.6.1. El cas de les esglésies orientals a Catalunya

Pel que fa a les esglésies orientals, grup al qual pertany la comunitat cristiana copta, la seva implantació a Catalunya es remunta a principis del segle XX, a partir d'una comunitat grega que va voler crear una comunitat religiosa i fer-ne un punt de trobada cultural. Concretament fou l'Església Ortodoxa Grega de Barcelona. A la dècada dels seixanta, també a Barcelona, un grup de catalans que estaven interessats en els ritus ortodoxos van constituir l'església ortodoxa catalana, que actualment està sota la jurisdicció del patriarcat de Sèrbia. Però és cap a finals dels anys noranta quan comencen a proliferar les esglésies ortodoxes nacionals, que estaven formades per persones que venien de l'Est, com a conseqüència de les onades migratòries de l'època.

En el grup de les esglésies orientals que tenen presència a Catalunya, s'ha de distingir diverses confessions: les ortodoxes bizantines, les greco-catòliques i la copta.

El següent gràfic ens mostra el percentatge d'esglésies orientals segons tendència doctrinal:

Gràfic 2. Distribució de les esglésies orientals a Catalunya (2014). Font: ISOR (2014)

Totes les esglésies orientals es remunten als quatre patriarcats d'Orient (Jerusalem, Antioquia, Alexandria i Constantinoble).

Un dels principals aspectes que distingeix les esglésies orientals entre elles és l'assumpció dels dogmes dels set concilis ecumènics, des del primer a Nicea (l'any 325) fins el setè també a Nicea (l'any 787). Les esglésies ortodoxes bizantines confessen el mateix credo perquè són esglésies que, celebrant el mateix ritus, també han acceptat els mateixos dogmes aprovats en els set concilis.

Aquesta condició exclou l'Església Copta, entre d'altres, que, tot i anomenar-se oficialment Església Ortodoxa Copta, no aprovà les resolucions del Concili de Calcedònia (celebrat l'any 451) i per tant és definida com a precalcedoniana.

Pràcticament totes les esglésies orientals estan desdobladades en la branca ortodoxa i la catòlica. Ens referim per ortodoxa aquella església autocèfala d'origen apostòlic, mentre que ens referim a catòlica a aquella església oriental que està sota la jurisdicció del bisbe de Roma, encara que mantingui el mateix ritus, litúrgia, llengua i costums que la seva homòloga ortodoxa.

A la taula següent es mostra una classificació de les esglésies orientals presents a Catalunya:

	Autocèfales	Catòliques
Ritus bizantí	Bizantines (russa, sèrbia, romanesa, etcètera)	Ucraïnesa
Ritus alexandrí	Copta	
Taula 3. Tipologia de les esglésies orientals presents a Catalunya. Font: ISOR (2014: 82)		

A. Estructura organitzativa de les esglésies orientals a Catalunya

L'estructura organitzativa de l'església ortodoxa és especialment complexa i clarament piramidal, tot i que en el cim no se situa una persona, sinó el sínode de bisbes, a dins del qual n'hi ha un a qui se li reconeix una primacia d'honor i que rep noms diversos en funció de l'Església que representa (patriarca, exarca, metropolita, catolicós, arquebisbe major, etc.).

Si bé les esglésies ortodoxes bizantines comparteixen un mateix credo, aquestes s'organitzen a nivell nacional amb diferents graus d'autonomia, segons la dignitat que els ha estat reconeguda. Així doncs, cada església disposa d'un territori canònic les fronteres del qual coincideixen amb les polítiques. Existeixen nou patriarcats i més una quinzena d'esglésies autònomes de rang inferior.

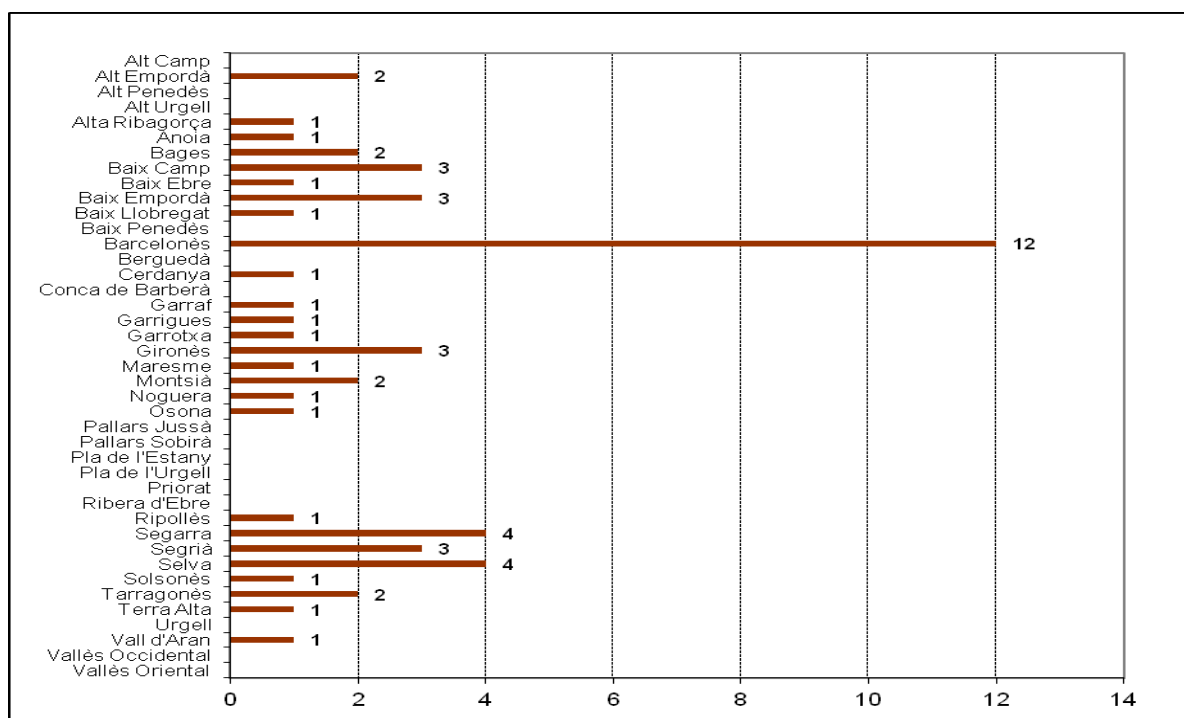
Els patriarques són els bisbes de la capital del patriarcat. Els bisbes són monjos i, per tant, cèlibes, tot i que aquests no sempre viuen en comunitat com és requerit en la vida monàstica catòlica. A excepció dels monjos, la resta de preveres dels ritus orientals són homes casats, tant en les esglésies ortodoxes com les grecocatòliques (o catòliques de ritus oriental).

B. Geografia de les esglésies orientals a Catalunya

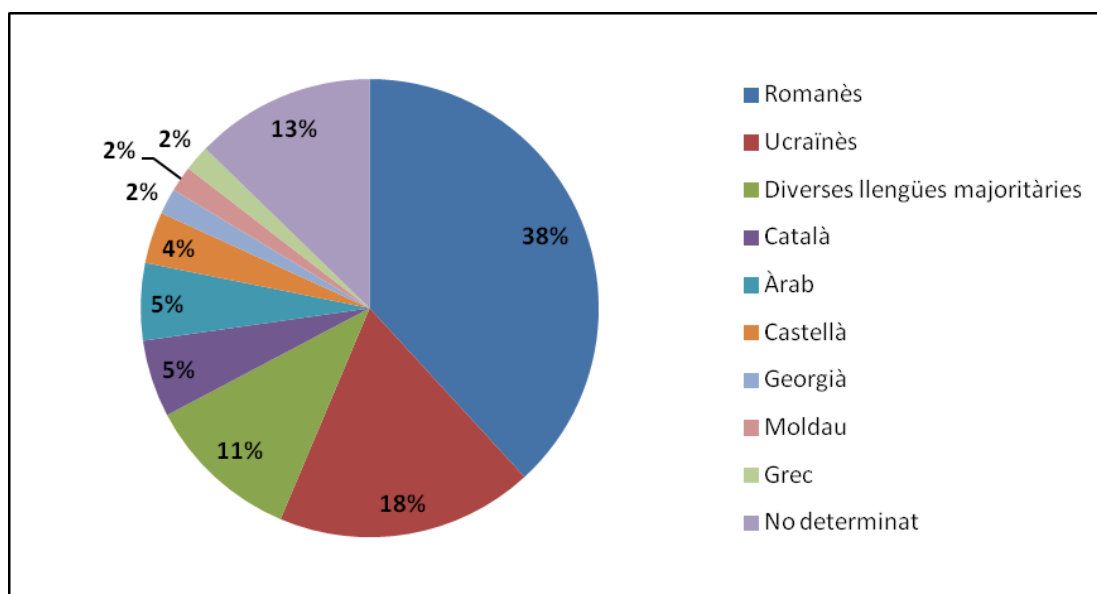
Avui a Catalunya hi ha un total de 55 comunitats orientals, amb un augment molt rellevant en els darrers anys. Sobretot a partir dels anys noranta, el creixement de la immigració procedent dels països de l'est d'Europa ha causat la creació de nous grups ortodoxos. Al gràfic 3 es mostra la distribució dels llocs de culte orientals al país, que mostra una forta concentració a l'àrea metropolitana de Barcelona.

C. Perfil cultural i immigració

En les esglésies orientals, la pertinença religiosa i procedència nacional sol identificar-se: cada patriarcat correspon a un país. A excepció de l'església ortodoxa Sèrbia i de l'Església Ortodoxa Romanesa de Lleida, la resta es troben en capelles o locals cedits per l'Església catòlica. La llengua de culte usada és un reflex d'aquesta identificació entre pertinença religiosa y procedència nacional, tal i com es pot veure al gràfic 4.

Gràfic 3. Nombre d'esglésies orientals, per comarques (novembre 2014). Font: ISOR (2014:84)

Gràfic 4. Distribució d'esglésies orientals segons la llengua de culte (novembre 2014). Font: ISOR (2014: 85)

a) Aportació social

El fet que a Catalunya les esglésies orientals estiguin formades bàsicament per persones nouvingudes implica que l'acció social que duen a terme aquestes comunitats estigui dirigida a resoldre situacions de precarietat típiques de les persones immigrades en general (papers, feina, casa...). Tot i així, l'acció social de les esglésies orientals no està gaire institucionalitzada, tant per la pròpia precarietat de la comunitat com per la prioritització de la preservació de la fe i del credo.

b) El paper del jovent

Un cop més, les activitats que les comunitats orientals programen per als joves solen estar orientades a preservar les tradicions del país d'origen de la família. S'organitza catequesi, però també classes de la llengua, la història i la cultura pròpia de la comunitat.

c) Relacions amb altres religions

Les relacions interreligioses són sovint més bones i actives a nivell local que global. Així, per exemple, les relacions amb els catòlics són fluides i comparteixen locals cedits, tot i que no hi ha una posició unitària de totes les esglésies ortodoxes en relació al diàleg interreligiós.

d) Drets i llibertat religiosa

En general els representats de les esglésies orientals consideren que actualment els drets dels membres de la comunitat ortodoxa estan protegits en tots els àmbits (hospitalari, educatiu, etc.). També es considera que es protegeixen els drets dels membres de la seva comunitat en la mesura que se'ls respecta. A l'escola hi ha infants de diferents tradicions religioses i, per això, tothom s'ha d'adaptar, tot i que, també es considera que l'Església catòlica continua gaudint dels privilegis del monopoli religiós que ha tingut durant molt de temps.

II.6.2. La Comunitat egípcia copta a la província de Lleida

A Catalunya, a part de Lleida, Barcelona i Cervera, hi ha comunitats coptes a Salou, Guissona, Tàrraga i Igualada⁶².

Més enllà de les dades oficials, Cervera, amb 300 feligresos, és la comunitat copta més gran d'Espanya⁶³ i, ja fa gairebé una dècada, la parròquia catòlica de Cervera va cedir el temple de l'antiga església dels Dolors a la comunitat copta ortodoxa per 99 anys i és aquí on se celebren les litúrgies⁶⁴.

Imatge 17. L'església copta actual a Cervera.

Aquesta església tenia les parets del tot enfosquides ja que un incendi durant la guerra civil les va malmetre. Ara llueixen ben blanques. A la part posterior de l'església es poden veure dues de les làmpades que l'embelleixen. Són les antigues làmpades de Santa Maria, que es van treure quan es va restaurar i es tenien guardades sense fer-ne cap ús. Ara, el Bisbat les ha cedit a la comunitat copta i, restaurades, fan molt goig. El terra està encatifat i els seients dels bancs resulten molt còmodes. Tot el material que hi ha: bancs, quadres, embelliment procedeix d'Alexandria (Egipte) atès que la mà d'obra allí resulta més econòmica. L'espai que hi ha entre l'església i la part del darrera de la que se'n veu el mur, porta per nom *iconòstasi*, ja que està ple d'icones.

⁶² Carme Bonet (14/10/2017). <https://unamicadetotarreu.com/2017/10/31/lantiga-esglesia-dels-dolors-cedida-a-la-comunitat-copta/>

⁶³ Cf. Ressenya de Conxita López a *Vida Creixent* de la conferència del claretà P. Anton M. Vilarrubias, sobre els cristians coptes d'Egipte (12/11/19). Consultat 1 de novembre 2019, des de <http://www.parroquiaclaret.com/ca/node/4282>

⁶⁴ Santesmasses, X. (13/10/17). "Iglesia copta renovada en Cervera". *Segre.com*. Consultat 1 de novembre 2019, des de <https://www.segre.com/es/noticias/cultura/2017/10/13/iglesia-copta-renovada-cervera-30195-1112.html>

Les més importants són les que hi ha al centre: Sant Moisès, el negre i Sant Barsum que són els sants a qui està dedicada l'església.

Darrera l'iconòstasi, al que només s'hi pot accedir amb els peus descalços, hi ha la part anomenada temple. No es pot trepitjar però sí que es pot veure quan es corren les tres cortines.

Aquestes cortines amaguen tres altars: el central que és el més important. Totes les imatges de la paret del fons van ser pintades per un artista contractat per la comunitat que es va desplaçar a Cervera des d'Alexandria. Les pintava damunt un suport i, després de retallar-les, les enganxaven a la paret.

El responsable de la comunitat copta de Catalunya, que és el sacerdot delegat del Papa copte a Espanya, és l'Abuna Rewis, un sacerdot de quaranta-cinc anys que va estudiar enginyeria i que va arribar a Catalunya ja fa cinc anys. Porta al seu nom el del monestir on ha viscut més de 20 anys: Abuna Rewis Anba Pola, que significa "Pare Rewis del monestir de Sant Pau", que està al mig del desert, molt a prop del Mar Roig.

Porta el *kolonsowa*, barret negre dels monjos i barba espessa i llarga. Vesteix completament de negre, amb sotana, faixa i creu pectoral. Utilitza l'hàbit d'Antoni, el fundador de la vida eremítica que va marxar al desert i va rebre la seva indumentària dels àngels, segons explica la tradició copta. El *kolonsowa* porta 13 creus: representen els 12 apòstols i Crist.

La comunitat de coptes de Lleida és una de les quals han tingut major creixement a Espanya durant els últims vint-i-cinc anys. És difícil saber el nombre exacte de membres perquè la comunitat copta es compta per famílies, i hi ha dues-centes famílies a tota Espanya: vint a Lleida, quaranta a Cervera, quaranta-cinc a Barcelona, cinc a Tarragona, vint a Madrid, vint a València. I altres disperses en diferents localitats⁶⁵.

Una nova regularització extraordinària d'immigrants, impulsada el 1996 pel govern de J.M. Aznar, va provocar l'arribada de més coptes a la província de Lleida i la comunitat va créixer.

El pare Joan, el rector de la parròquia Nostra Senyora del Carmen⁶⁶ de la ciutat de Lleida, també ha prestat a la comunitat egípcia copta un local per poder practicar en ell la religió i ho han transformat en una *kenisa*, nom del temple copte.

L'església copta té també una funció social, ja que la condició de persones migrades fa que sovint passin penúries econòmiques. L'església és més que un lloc de culte; és el lloc on anar per trobar treball, ser acollit quan no es té un sostre, per aprendre les tradicions, etc.

⁶⁵ Haro, F. (6/12/2014) "Díaspota de doce puntas". *Letras libres*. Consultat 1 de novembre 2019, des de <https://www.lettraslibres.com/mexico-espana/diaspora-doce-puntas>

⁶⁶ Parròquia Nostra Senyora Del Carme ubicada a la ciutat de Lleida.

Els coptes es queixen que a Espanya i a Catalunya tothom es pensa que com que són egipcis són musulmans i que costa de fer-ho entendre.

A Catalunya es troba un dels principals focus d'assentament de població copta del territori espanyol; concretament, com ja he dit, en la zona de la Segarra (Lleida), on se situa l'Església Copta Ortodoxa de Sant Moisès El Negre i Sant Barsum.

Als seus inicis, la major part dels seus integrants, explica Joan Estruch (2007:81), eren professionals de certa «posició econòmica» que havien vingut a instal·lar-se a principis dels anys noranta a la Segarra fugint del clima de «repressió exercida des de certs corrents islàmics, que fan que avui dia els cristians tinguin prohibit l'exercici de determinades professions a Egipte. Aquests primers fidels es van agrupar entorn de l'Associació de Culte Copta Ortodoxa de Sant Moisès i Sant Barsum, on es gestaria institucionalment l'actual Església. En els primers anys s'oficiaven els cultes un diumenge al mes en domicilis particulars i, cada mes i mig, en capelles catòliques que els cedia el llavors bisbe catòlic de Solsona, Antoni Deig, per a la qual cosa venia un sacerdot des de França⁶⁷.

II.6.3. Costums i ritus de la religió copta

La missa copta dura unes tres hores; la litúrgia, en la seva major part cantada, se celebra en àrab, espanyol i copte, l'antiga llengua egípcia. Homes i dones seuen separats en dues files de bancs: homes a la dreta, dones a l'esquerra. Molts es descalcen. Hi ha una catifa que cobreix tot el terra. El sacerdot oficia la missa d'esquena. La comunió consisteix en pa i vi, que beu amb una cullera petita. Combreguen tots els fidels, fins i tot els nadons. Les dones van cobertes amb un mocador blanc al cap. Després de la missa fan un dinar fraternal, on les dones cuinen i la beguda principal és el té verd.

Els períodes de dejú són molts: 40 dies per Nadal, més de 50 abans de Pasqua, sense carn ni peix, i quinze dies abans de la Verge del 15 d'agost.

L'alcohol no està prohibit si es consumeix d'una manera moderada; sí està prohibit, si s'arriba al punt d'emborratxar-se.

Una tradició molt practicada és que cada diumenge el jovent ha d'assistir a catequesis i estan separats per grups d'edat. El que fan es practicar la religió de manera dinàmica,

⁶⁷ Díez de Velasco, F. (2015). *Las Iglesias ortodoxas a España*. Madrid, p. Consultat 29 de novembre 2019, des https://books.google.es/books?id=AB64CgAAQBAJ&pg=PT355&lpg=PT355&dq=lleida+coptos&source=bl&ots=lea9me-MrO&sig=ACfU3U0xZb6CkxsnGYjAgfkUMTZylerFXQ&hl=es&sa=X&ved=2ahUKEwjW69HOp_DmAhULlhQKHdF_DmYQ6AEwBnoECAoQAQ#v=onepage&q=lleida%20coptos&f=truehttps://books.google.es/books?id=AB64CgAAQBAJ&pg=PT355&lpg=PT355&dq=lleida+coptos&source=bl&ots=lea9me-MrO&sig=ACfU3U0xZb6CkxsnGYjAgfkUMTZylerFXQ&hl=es&sa=X&ved=2ahUKEwjW69HOp_DmAhULlhQKHdF_DmYQ6AEwBnoECAoQAQ#v=onepage&q=lleida%20coptos&f=true

llegint la Bíblia, fent sortides amb l'església, fent una coral i són assessorats per dones o homes ja majors d'edat que han estat preparats per a donar qualsevol informació sobre la religió als joves. Els i les joves que fan catequesis en un futur faran el paper d'assessor/-a que dona aquestes sessions; es diu que es fa d'aquesta manera perquè ja des de petits s'apropin cap a la religió.

Els feligresos i feligreses porten tatuada al canell la creu de dotze puntes, que els identifica des d'abans de la invasió musulmana.

Imatge 18. Creu copta de dotze puntes.

Un dels costums més consolidats pel que fa a l'estat civil, és que els matrimonis són concertats. Els homes van a Egipte a buscar esposa, ja que aquí sent una minoria religiosa no troben parella que també la professi. Estan prohibits els matrimonis mixtos (amb persones d'altres religions), i el divorci o anul·lació només està admès en alguns casos molt extraordinaris.

III. LES ENTREVISTES. ANÀLISI I RESULTATS

III.1. Introducció

Amb l'objectiu de conèixer la realitat, les vivències i les opinions de les dones egípcies coptes que avui resideixen a Catalunya i si hi existeixen diferències significatives amb la situació de les seves compatriotes que viuen a Alexandria, vaig dissenyar una eina d'obtenció d'informació a mig camí entre l'enquesta i l'entrevista. De fet vaig dissenyar un model per a les dones residents a Catalunya (en català i castellà) i un altre en àrab per a les residents a Alexandria, on les variacions eren les mínimes possibles.

En ambdós casos l'enquesta consta de dues seccions o apartats:

1. Un primer apartat que recull les dades personals de les entrevistades, amb 26 preguntes breus confeccionades amb l'objectiu de conèixer la seva situació familiar, el seu nivell d'estudis i ocupació, les circumstàncies en què van abandonar Egipte i van instal·lar-se a Catalunya, la seva relació amb familiars, amistats i parents a Egipte, etc.
2. Una segona secció amb 25 preguntes obertes (tipus entrevista), amb l'objectiu de conèixer la seva situació familiar, social i religiosa a Catalunya des de la perspectiva femenina i la seva opinió com a dones sobre aquesta situació i sobre la condició femenina en general.

Per tal de fer arribar l'enquesta i l'entrevista a les dones egípcies actualment residents a Catalunya vaig enviar-la per correu electrònic o WhatsApp en format de document word a totes les noies i dones coptes d'origen egipci que conec que parlessin català o castellà, i vaig rebre resposta de 21 informants. Algunes d'elles em van respondre per escrit, enviant-me l'enquesta-entrevista emplenada per correu electrònic, i altres ho van fer a través del mòbil, per un missatge de telèfon responent a totes les preguntes. Un altre cas va ser el de les dones que no podien respondre per escrit directament i ho van fer en format d'àudio; el meu treball va ser llavors transcriure literalment aquestes entrevistes.

Pel que fa a les dones egípcies residents a Egipte, vaig topiar amb diversos problemes. Un d'ells va ser haver de traduir les preguntes que havia formulat per a elles. Així doncs, primer vaig haver de redactar-les en català i després traduir-les a l'àrab amb l'ajuda de la meua mare.

El segon problema va ser fer arribar les enquestes i entrevistes a les dones residents a Egipte, ja que moltes d'elles no tenen correu per poder rebre i respondre les enquestes i entrevistes. És per això que vaig optar per enviar totes les preguntes per missatge privat a través de les xarxes socials de cadascuna, ja que la majoria en tenen. Elles copiaven el meu missatge i posteriorment anaven contestant, escrivint al costat de cada pregunta la resposta. A l'hora de buidar aquests resultats també vaig tenir moltes dificultats i vaig necessitar ajuda externa, ja que el meu nivell d'àrab és molt bàsic i només al registre oral, doncs no sé ni llegir ni escriure en aquesta llengua.

Finalment, un cop recopilades totes les respostes, vaig confeccionar amb elles una petita base de dades amb el programa informàtic Excel.

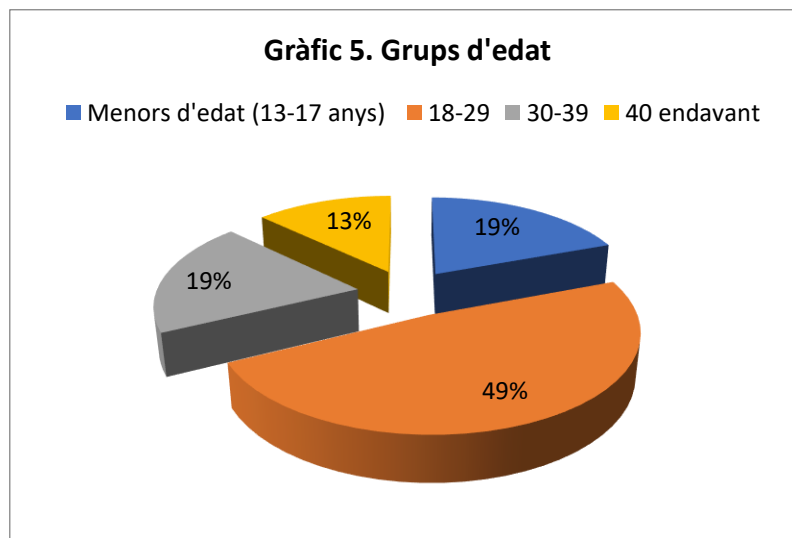
Una circumstància que em va sorprendre quan vaig fer aquesta part pràctica del treball va ser que algunes de les informants no estaven d'entrada predisposades a participar dins de l'estudi i mostraven moltes reticències a respondre a l'enquesta i ser entrevistades, de manera que ha estat difícil aconseguir un nombre suficient d'informants, fins al punt que, amb la meva tutora, vam haver de redactar un document de compromís de confidencialitat de les dades obtingudes amb l'enquesta perquè algunes s'animessin a participar.

III.2. Descripció de la població enquestada

La mostra poblacional analitzada està formada per 31 dones d'origen egipci i pertanyents a la confessió cristiana ortodoxa copta, 21 de les quals resideixen actualment a Catalunya, concretament a les ciutats de Cervera (9), Lleida (7) i Barcelona (5) i 10 a la ciutat egípcia d'Alexandria.

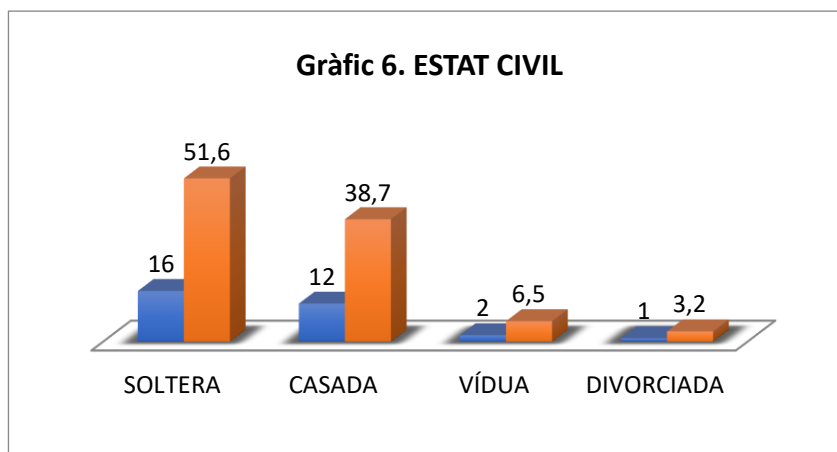
III.2.1. Edat

Pel que fa a l'edat, el 19% de la mostra està format per menors d'edat (6 noies de 13 a 17 anys), un 49% d'entrevistades tenen entre 18 i 29 anys (15/31); les dones d'entre 30 i 39 anys suposen un 19%; i finalment, les informants de 40 anys en endavant representen el 13%.

III.2.2. Estat civil

En termes globals, el grup més nombrós d'entrevistades és el de les solteres (48,4%), seguit de les casades, que constitueixen el 38,7%. Només dues són vídues (6,4%) i una divorciada⁶⁸ (3,2%). Si distingim ara entre Egipte i Catalunya, només una de les residents a Alexandria és soltera⁶⁹, i les dues úniques vídues⁷⁰ viuen també a Egipte.

III.2.3. Estructura familiar

Taula 4. Estructura familiar. Resultats en números totals									
Nombre germans	1	2	3	4	5	6	7	8	9
EGIPTE	0	2	2	2	0	4	0	0	0
CATALUNYA	1	4	6	3	4	1	1	0	1
TOTAL	1	6	8	5	4	5	1	0	1

Taula 5. Estructura familiar. Resultats en %									
Nombre germans	1	2	3	4	5	6	7	8	9
EGIPTE	0	20	20	20	0	40	0	0	0
CATALUNYA	4,7	19,1	28,6	14,4	19,1	4,7	4,7	0	4,7
TOTAL	3,22	19,35	25,8	16,1	12,9	16,1	3,22	0	3,22

⁶⁸ Com ja s'ha dit al marc teòric, les dones coptes no els està permès sol·licitar el divorci. L'Església Ortodoxa Copta a Egipte no permet el divorci, excepte en el cas d'adulteri. En els casos de divorci civil, l'Església no permet que els divorciats tornin a casar-se. A part del fet que no estigui permès el divorci, també hi ha una por causada per l'estigma social envers la dona que pretén divorciar-se. El fet que estigui mal vist fa que les dones per temor a ser jutjades, també tinguin por a discutir sobre el dret al divorci, discriminació que també pateixen les totes les dones a Egipte, ja siguin musulmanes o coptes.

⁶⁹ En països àrabs com Egipte està mal vist que una dona no es casi, ja que la gent comença a formular judicis contra la seva reputació sexual i, fins i tot, hipòtesis i dubtes sobre la seva identitat o orientació sexual.

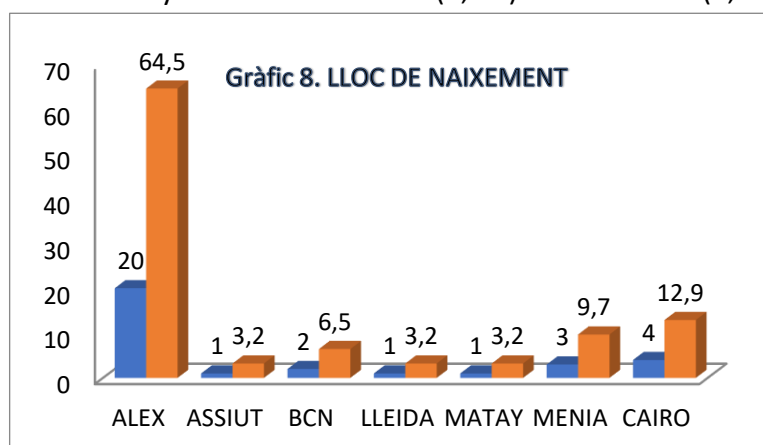
⁷⁰ Una de les dues dones vídues entrevistades a Alexandria, és vídua a causa d'un dels atemptats que va perpetrar Estat Islàmic contra una església copta a la ciutat d'Alexandria: el seu marit va ser una de les víctimes assassinades.

Tal com es pot concloure dels resultats exposats a les taules 4 i 5, en termes globals l'estructura familiar predominant de les entrevistades és la de 3 fills/-es, seguida de la de 2. Ara bé, si comparem els resultats entre Catalunya i Egipte, veiem que hi ha variacions importants: les famílies de les informants residents a Catalunya tendeixen a ser menys nombroses que les de les residents a Alexandria: 3 fills és l'estàndard de les residents a Catalunya ($11/21 = 52,4\%$), mentre que a Alexandria l'estàndard se situa en l'estructura familiar de 6 fills/-es (40%).

En aquest sentit, podríem interpretar que pel fet que aquí a Catalunya hi hagi millors condicions de vida fa que les dones egípcies que actualment resideixen a Catalunya no tinguin la necessitat de tenir molts fills ja que no els hi fa falta, a l'inrevés que a Egipte on es tracta d'un tema de subsistència, ja que les famílies acostumen a ser més nombroses per tal que els fills puguin ajudar econòmicament a la família.

III.2.4. Lloc de naixement

En relació al lloc de naixement la majoria de les entrevistades són originàries de la ciutat egípcia d'Alexandria ($20/31 = 64,5\%$); quatre van néixer al Cairo (12,9%), tres a Menia (9,7%), una a Matay (3,2%) i una altra a Assiut (3,2%), mentre que tres de les més joves ja van néixer a Catalunya: dues a Barcelona (6,5%) i una a Lleida (3,2%).

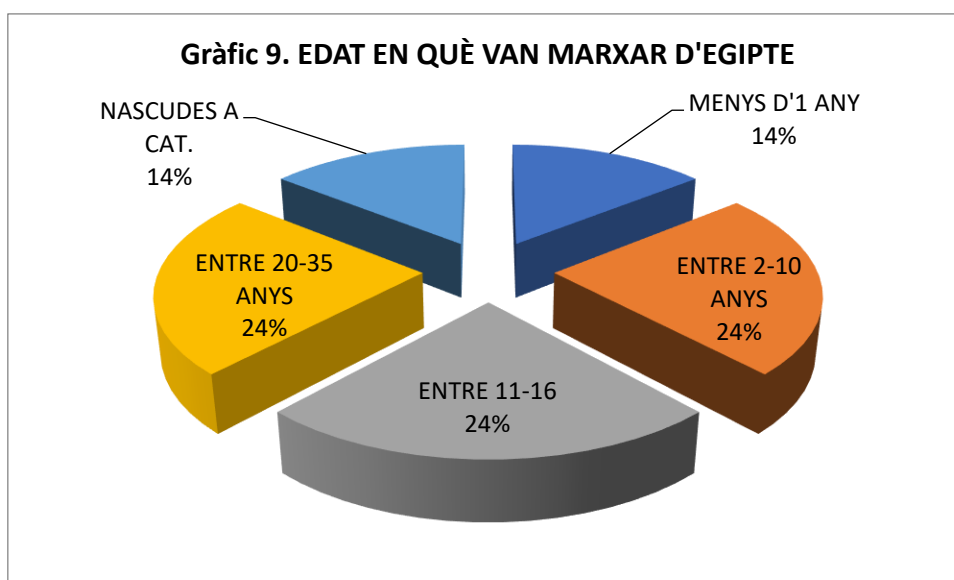
Imatge 19. Mapa de Catalunya

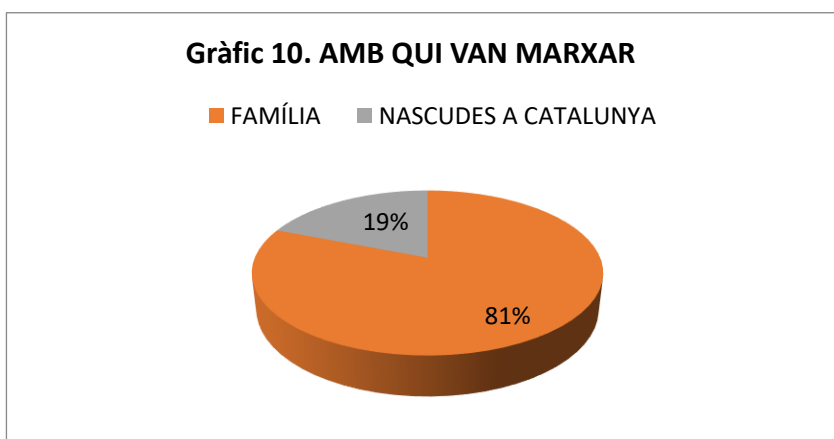
Imatge 20. Mapa d'Egipte

IV.2.5. Circumstàncies de l'èxode d'Egipte

Si ens centrem en les 21 dones que actualment resideixen a Catalunya, pel que fa a l'edat en què van marxar d'Egipte, la majoria (72%) ho va fer entre els dos i els 35 anys. Amb tot, tres de les entrevistades ja han nascut a Catalunya i tres més van venir sense encara haver fet l'any; cinc d'elles van emigrar entre els 2 i els 10 anys, mentre que cinc més ho van fer essent adolescents (entre els 11 i els 16). Les cinc restants van deixar Egipte ja adultes (entre els 20 i els 35 anys).

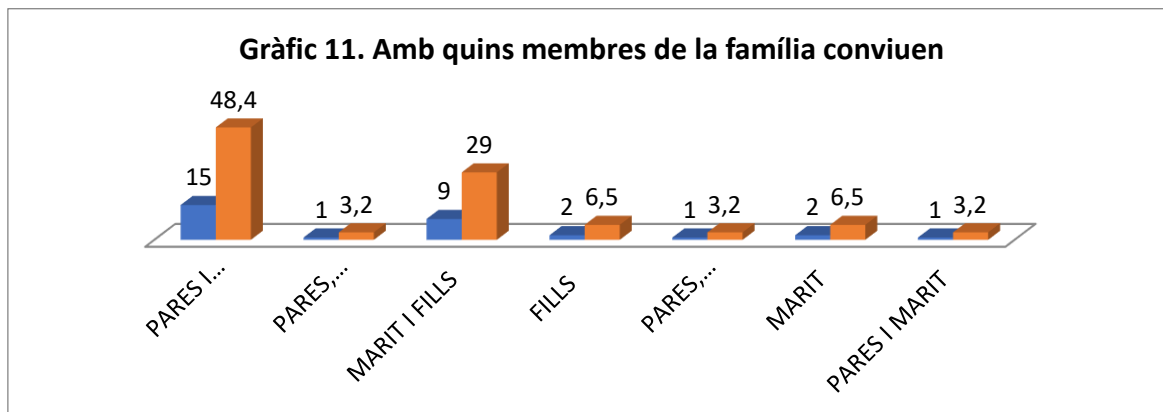
Totes les informants (excepte les 4 que ja han nascut a Catalunya), manifesten que van sortir d'Egipte amb la família.

III.2.5. Situació familiar de residència

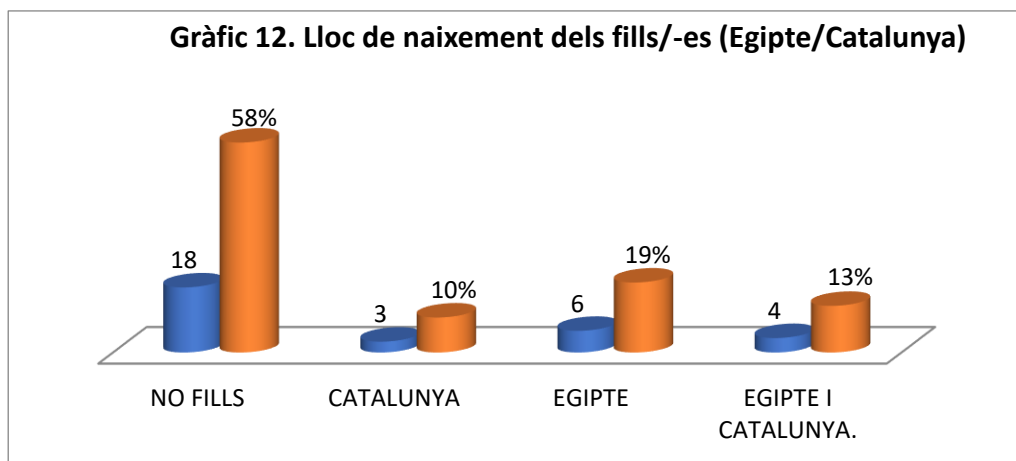
Pel que fa a la situació familiar de residència, totes les informants declaren viure amb la família. Tal com es mostra al gràfic 11, el 48,4% (15) viu amb els pares i germans, mentre que un 29% (9 dones) viu amb el marit i els fills. Només un 6,5% (dues dones, que són vídues) viuen amb fills i altres dues dones (6,5%) viuen solament amb el marit. Una dona

viu amb els pares i el marit; una altra, amb els pares, germans i fills i, finalment, una tercera viu amb els pares, germans i cosins.

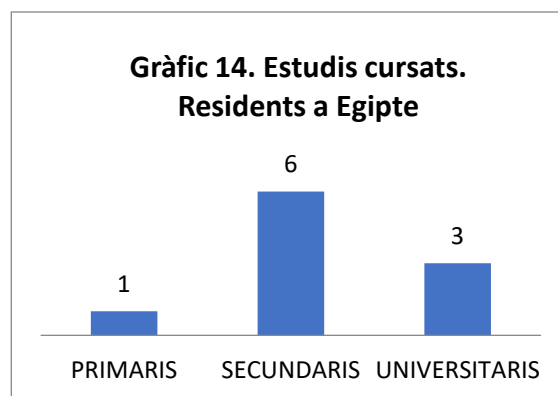
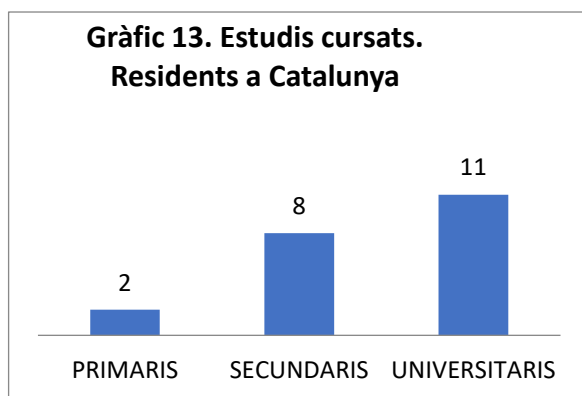
Podríem concloure, doncs, que tant a Alexandria com a Catalunya, les famílies egípcies coptes viuen sempre en família i que no es dona el cas de dones emancipades que visquin fora de l'àmbit familiar.

Quan es va preguntar sobre el lloc de naixement dels fills/filles de les informants, de les dades va resultar que la majoria (un 58% = 18) de les dones entrevistades no tenen fills (cal recordar que un 68% de les informants són menors de 29 anys). De la resta, un 19% (6) van tenir fills a Egipte, un 13% (4) tenen fills nascuts a Egipte i altres ja a Catalunya; i, finalment, un 10% (3), han tingut descendència només a Catalunya.

III.2.6. Nivell d'estudis

Sobre el nivell d'estudis de les informants, els resultats obtinguts es poden veure als gràfics 13 i 14. Pel que fa a les residents a Catalunya, 2 van arribar als estudis primaris, 8 van acabar l'etapa de secundària, mentre que 11 d'elles (un 52%) estan cursant una carrera universitària. Per altra banda, en el cas de les dones entrevistades residents a Egipte, la majoria (60%) ha cursat estudis secundaris, mentre que només una té el nivell d'estudis primaris, i només tres (30%) van completar la seva formació amb una carrera universitària.

Les diferències entre el nivell d'estudis de les informants residents a Catalunya i Egipte cal relacionar-les, al meu entendre, amb el fet que les residents a Egipte s'han casat molt joves i, un cop casades, la majoria ja no ha seguit la seva formació.

III.2.7. Confessió religiosa

Com era d'esperar, la totalitat de les 31 dones entrevistades d'Egipte i Catalunya professa la religió ortodoxa copta. En preguntar a les dones que viuen a Egipte sobre la situació de la seva religió a Egipte, totes van manifestar que és una opció religiosa minoritària⁷¹. En preguntar si se sentien discriminades o perseguides per la seva religió, em va sorprendre molt que només una de les informants (10%) va confessar sentir-se discriminada i perseguida, mentre que la resta (90%) va manifestar que no. Aquest resultat em va semblar molt xocant, ateses totes les informacions i dades sobre la persecució religiosa i els atemptats que pateix la comunitat copta a Egipte a l'actualitat. Crec que cal desconfiar del nivell de sinceritat de les informants i atribuir-ho a la por a expressar les seves pròpies idees, ja que no tenen una plena llibertat alhora de tractar temes d'aquest tipus.

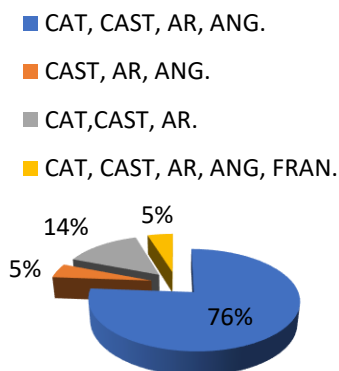
III.2.8. Llengües parlades

Totes les informants que viuen a Egipte han declarat que sols parlen àrab, mentre que, en el cas de les que ara viuen a Catalunya, el 76% parla català, castellà, àrab i anglès; amb menys percentatge, segueix el 14% d'informants que parla català, castellà i àrab. Seguidament, un 5% parla castellà, àrab i anglès i amb un altre 5% tenim dones que parlen català, castellà, àrab, anglès i francès. Després, relacionat amb aquesta qüestió, es va preguntar a les informants que actualment estan a Catalunya on havien après el català. Ha resultat que el 86% de les dones havien après el català a l'escola, un 9% l'havien après a l'Institut i, finalment, la resta (un 5%) és una dona que no parla encara

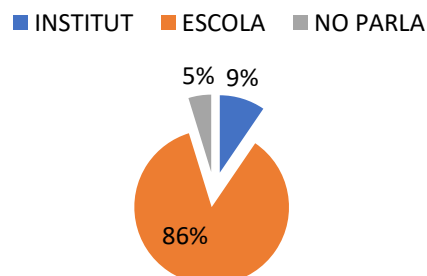
⁷¹ Com ja s'ha dit al marc teòric, Egipte es un país musulmà, i la població que professa la religió copta només constitueix un 10% com a màxim.

el català, tot i portar uns quants anys aquí, pel fet que va arribar ja gran aquí i es va incorporar directament al mercat laboral, sense formació prèvia.

Gràfic 15. Llengües que parlen les dones actualment a Catalunya

Gràfic 16. Com/on van aprendre el català?

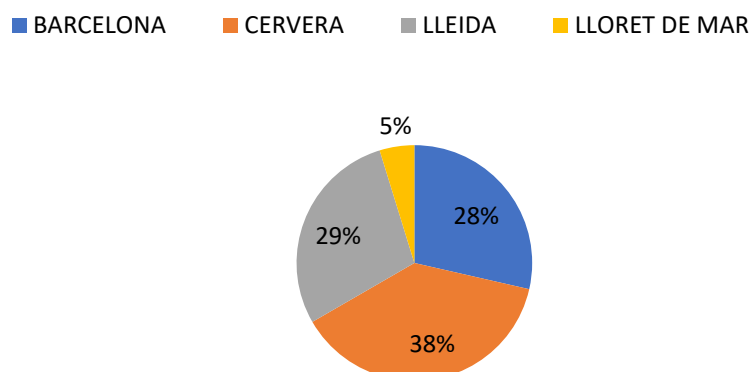
III.2.9. Països i ciutats llocs de residència des de l'èxode d'Egipte

Vaig formular aquesta qüestió per saber en quants llocs havien viscut les dones que havien emigrat cap a Europa. Totes, excepte dues – que han viscut en 2 llocs-, han viscut en un sol lloc des que van marxar d'Egipte: la ciutat on resideixen actualment (Barcelona, Lleida, Cervera i Tàrraga).

Les dades obtingudes i que apareixen al gràfic 17, revelen que sis van arribar directament des d'Egipte a la ciutat de Barcelona, vuit a Cervera, sis a Lleida i una a Lloret de Mar (Girona), des d'on es va traslladar a Lleida.

Pel que fa a la distribució de residència actual, sis viuen a Barcelona, set viuen a Lleida, set a Cervera, sis a Barcelona i una a Tàrraga (on s'acaba de traslladar des de Cervera). Pel que fa a les residents a la ciutat de Lleida, dues d'elles viuen al barri de la Mariola, tres al Passeig de Ronda i dues altres al carrer Tamarit de Llitera.

Gràfic 17. Llocs de residència des de l'èxode d'Egipte

III.2.10. Ocupació / professió actual

Principalment vaig preguntar si les dones que havien emigrat cap a Catalunya essent grans, havien treballat fora de casa ja a Egipte i, si era així, quina havia estat la seva ocupació. Tal com es pot veure a la taula següent, només 5 de les informants van marxar d'Egipte majors d'edat; la resta (16) no van treballar a Egipte abans d'emigrar cap a Europa, perquè eren encara infants o estudiants. De les 5 adultes, 2 treballaren al sector de l'ensenyament exercint de professores, altres 2 van treballar en sectors industrials i l'última va treballar en el sector de la sanitat, exercint de farmacèutica.

Taula 6. Professió/ocupació a Egipte abans de l'èxode	
No tenien professió (infants/estudiants)	16
Professora	2
Sector industrial	2
Farmacèutica	1

Pel que fa a la professió o ocupació que tenen actualment les 21 entrevistades a Catalunya i les 10 a Egipte, a la taula 7 es pot veure que a Catalunya 15 són estudiants, mentre que a Egipte no n'hi ha cap que sigui encara estudiant. També trobem que a Catalunya 2 són treballadores autònomes (una d'elles era farmacèutica a Egipte abans de l'èxode i l'altra treballava al món de la indústria), però a Egipte no n'hi ha cap. Pel que fa a mestresses de casa, observem que a Egipte el nombre és més elevat amb un total de 8 dones i, en canvi, a Catalunya sols n'hi ha 3 que treballin a casa.

Taula 7. Professió/ocupació actual		
	Catalunya	Egipte
Estudiants	15	0
Autònomes	2	0
Mestresses de casa	3	8
Esteticista	0	1
Professora	0	1
Dependent	1	0

III.2.11. Relacions exteriors

La següent pregunta per a les informants d'Egipte era si havien viatjat algun cop fora del país i la resposta unànime va ser que no⁷². Pel que fa a si coneixien algú que hagués viatjat o vivien fora del país, ja sigui familiar o amic, només 5 d'elles van afirmar que sí. Pel que fa a la freqüència amb què hi mantenen contacte, 3 hi estan en contacte un cop per setmana i la resta dos cops al mes. Totes 5 ho fan a través d'internet, per xarxes socials. En preguntar a les informants residents a Egipte si sabien els motius perquè familiars o amics havien emigrat d'Egipte, cap d'elles ha dit conèixer-los. Aquesta

⁷² De les famílies que aconsegueixen sortir del país, la majoria emigren a països estrangers en busca d'una millora de condicions de vida, no per turisme.

negativa unànime em fa sospitar una mena d'auto-censura, tot i que no ho puc demostrar.

Pel que fa a les informants que viuen a Catalunya, en preguntar si sovint viatjaven a Egipte i cada quan ho feien, 10 d'elles (un 47,6%) van afirmar que hi viatgen cada any, 2 van respondre que hi havien anat 2 vegades solament, 3 van dir que hi havien anat 3 vegades, una, 4 vegades, tres més van dir que hi havien viatjat 5 cops, una altra va viatjar-hi 6 vegades i finalment la que més havia viatjat a Egipte ho havia fet en 12 ocasions. A continuació, totes menys una van declarar que mantenien contacte habitual amb familiars que estan Egipte: 7 d'elles ho feien 1 cop al mes, altres 7 van dir que ho feien cada setmana i, per acabar, 6 van afirmar que hi mantenien contacte cada dia. Pel que fa al mitjà de contacte amb la família i amistats d'Egipte, la majoria d'elles ho feien per internet (per les xarxes socials, per videotrucades) i altres per telèfon.

En preguntar a les informants residents a Catalunya sobre si estaven al dia sobre les notícies d'Egipte i el que passava actualment, 3 (de 13, 14 i 17 anys) van admetre que no estaven gens al dia de l'actualitat d'Egipte, mentre que les 18 restants sí que n'estaven, i majoritàriament se n'informaven a través d'internet, televisió i per informacions familiars.

III.3. L'entrevista. Resultats

A continuació comentaré els resultats de la segona secció, l'entrevista, que tenia com a objectiu conèixer la situació familiar, social i religiosa a Catalunya i a Alexandria des de la perspectiva femenina i l'opinió de les informants com a dones sobre aquesta situació i sobre la condició femenina en general.

He agrupat els resultats de les 25 i 39 preguntes plantejades (a l'entrevista a Catalunya i a Egipte, respectivament) en 11 àmbits temàtics. Per tal de presentar de forma més clara els resultats obtinguts, quan aquests es refereixen a les opinions de les informants de Catalunya apareixen reflectits en taules de color taronja, mentre que les dades relatives a les informants d'Alexandria en taules colorejades en blau.

III.3.1. L'èxode i les seves conseqüències

Pregunta 1: Si la decisió ha estat teva, per què has decidit viure o instal·lar-te a viure a Catalunya?

A l'hora d'esbrinar les causes per les quals les informants havien decidit viure a Catalunya, he descobert que només 4 van participar en la decisió d'emigrar. La resta, 17, no van haver de decidir res, per ser encara petites o menors d'edat i venir amb la família o per altres motius no especificats. En el cas de les quatre informants que sí van participar de la decisió, cap d'elles al·leguen motius religiosos o polítics: en dos casos són motius laborals o per estudis; en un altre cas, el motiu fou el tòpic de buscar un

millor futur (potser econòmic o de llibertat, no s'especifica) per als seus fills. Una quarta informant al·lega que va seguir el seu marit, qui va ser qui va prendre la decisió.

Pregunta 2: Quins canvis has notat a l'hora de viure en un altre país?

Mentre que un 24% de les dones afirma no haver notat cap canvi, bàsicament perquè ja han nascut a Catalunya o hi van arribar de molt petites, la gran majoria (76%) sí que troba que les diferències entre Egipte i Catalunya són molt importants. Com es pot veure a la taula 8, algunes de les informants consideren fins i tot que el canvi és total. Altres fan èmfasi en els diferències culturals, altres en el fet que Catalunya és més segura que Egipte. Destaquen també diferències de mentalitat, més oberta aquí que a Alexandria, així com la sensació de llibertat. Alguna també destaca que aquí hi ha més respecte envers les dones i els animals i que la societat és més progressista i tolera i respecta, per exemple, les parelles homosexuals, cosa impensable a Egipte.

Un altre aspecte que perceben diferent és l'estil de vida. Consideren que a Catalunya hi ha més ordre, millor accés a l'educació i als estudis. També observen diferències més concretes (d'idioma, de treball, de soroll, tràfic i neteja -millor a Catalunya que a Egipte). Algunes consideren com una gran diferència la falta de religiositat a Catalunya, molt allunyada del paper important que té la religió a Egipte.

Taula 8: ASPECTES DIFERENCIALS	Major/millor a Catalunya	Major/millor a Egipte	Total esments
TOT			4
CULTURA			4
SEGURETAT (tranquil·litat)	X		4
MENTALITAT (més oberta)	X		3
PROGRESSISME (homosexualitat)	X		1
FEMINISME (respecte a les dones)	X		1
ANIMALISME (respecte als animals)	X		1
LLIBERTAT	X		3
ESTIL VIDA	X		2
ORDRE	X		2
ESTUDIS	X		1
IDIOMA			1
TREBALL	X		1
RELIGIOSITAT		X	1
SOROLL		X	1
TRÀFIC (normes)	X		1
NETEJA	X		1

Pregunta 4 (CATALUNYA): En el teu entorn més proper, creus que les tradicions egípcies tenen molt pes, tot i estar vivint a Catalunya, o pel contrari creus que ara ja no tenen tanta influència?

El 71% de les entrevistades (15) creu que les tradicions egípcies coptes encara tenen molt pes encara que visquin en un lloc diferent, mentre que el 29% restant pensa que ja no se segueixen les tradicions egípcies vivint a Catalunya.

P4 OPCIONS	TOTAL	%
SI	15	71
NO	6	29
TOTAL	21	100

Taula 9

Si analitzem al detall les opinions donades, veiem que, en general, les informants no només constaten que se segueix la tradició, sinó que n'estan orgulloses i hi estan a favor:

- ✓ *Sí que tenen influència: a casa meva conservem els nostres orígens i això m'agrada.*
- ✓ *Sí que tenen influència i m'importen.*
- ✓ *Sí algunes tenen molt pes com la religió.*
- ✓ *Jo crec que la teva cultura és la teva cultura visquis on visquis, perquè és una part de tu, però igualment pot ser que estigui una mica influenciada per viure a Espanya.*
- ✓ *Sí que tenen influència i en família tot es celebra i es fa.*
- ✓ *La vida a Espanya i Egipte no és molt diferent. Excepte la proximitat d'una Església Egípcia per a anar a ella i practicar la nostra religió. La resta de la nostra vida a la nostra casa és egípcia.*
- ✓ *Tot i haver viscut a Catalunya durant 13 anys, en la meua família les tradicions egípcies sempre han sigut importants i estat presents en el meu dia a dia. Tot i així, he notat que en altres famílies egípcies que viuen a Catalunya, aquestes tradicions cada cop tenen menys importància ja que es van adoptant més a la cultura catalana, sobretot, les famílies que tenen fills que han nascut aquí.*

Pregunta 5 (CATALUNYA): Quins són els aspectes de la cultura i tradició egípcia que es conserven més en la teua família?

Totes les informants (100%) han coincidit a assenyalar que els aspectes culturals i tradicionals que millor es conserven són les tradicions religioses. Altres aspectes destacats⁷³ han estat les tradicions gastronòmiques (9), els costums a l'hora de vestir (8) i els rols diferenciats d'home i dona en el sí de la família⁷⁴.

P5 OPCIONS	TOTAL	%
TRADICIONS RELIGIOSES	21	100
TRADICIONS GASTRONÒMIQUES	9	43
COSTUMS A L'HORA DE VESTIR	8	38
ROLS HOMES I DONES	5	24

Taula 10

⁷³ En aquesta pregunta, les entrevistades podien marcar més d'una opció.

⁷⁴ A Egipte, home i dona tenen papers diferents dintre d'una família.

III.3.2. Llibertats i condició femenina (Egipte vs Catalunya)

Pregunta 1 (EGIPTE): Creus que les dones tenen els mateixos drets i llibertats que els homes a la societat egípcia?

Sobre la situació real dels drets i llibertats de dones i homes en l'Egipte actual, tal com es pot observar en la taula corresponent, les opinions estan força dividides: el 60% de les informants que viuen a Alexandria creuen que hi ha igualtat entre homes i dones. En canvi, un altre 40% restant pensa que hi ha desigualtat.

Taula 11. Igualtat real entre H i D a Egipte		
OPCIONS	TOTAL	%
SÍ	6	60
NO	4	40
TOTAL	10	100

Pregunta 2 (EGIPTE): Creus que homes i dones han de tenir exactament els mateixos drets i llibertats?

Totes les dones entrevistades actualment a Egipte creuen que homes i dones haurien de tenir els mateixos drets i llibertats⁷⁵.

Pregunta 3: A l'hora d'argumentar aquesta creença, només dues de les informants ho expliquen, tot i que molt vagament i sense concretar:

- ✓ *"En la meua opinió, jo tracto les persones com a individus i no miro el sexe"*
- ✓ *"Perquè no hi ha diferència entre ells"*

De les 8 restants, sis no van voler respondre a la pregunta⁷⁶.

Pregunta 4 (EGIPTE): Creus que, com a dona, tens tota la llibertat que t'agradaria tenir?

Novament tornem a veure les opinions molt dividides en relació a la percepció de llibertat que tenen les informants que viuen a Egipte: 50% estan satisfetes amb el seu grau de llibertat mentre que l'altre 50% no. Si intentem explicar aquests resultats en relació a l'edat de les dones, no hi ha tendències clares. Tampoc s'observa una gran coherència entre les respostes d'algunes informants: així de les 4 que creuen que homes i dones no tenen els mateixos drets i llibertats, dues ja estan satisfetes amb el grau de llibertat que tenen. Tampoc hi ha tendències clares relacionades amb el fet de si treballen fora de casa o altres factors.

⁷⁵ Com ja s'ha avançat al marc teòric, a l'Egipte actual home i dona no tenen els mateixos drets ni igualtats entre altres coses.

⁷⁶ No conec els motius perquè no van voler respondre en aquesta pregunta argumentant la resposta anterior.

P4_OPCIONS	TOTAL	%
SI	5	50
NO	5	50
TOTAL	10	100

Taula 12

Pregunta 3 (CATALUNYA): Com a dona, creus que a Catalunya (Europa) tens més llibertat que en la teva ciutat natal a Egipte?

Molt diferent és la percepció de les informants que resideixen actualment a Catalunya: la pràctica totalitat (95%) pensa que tenen més llibertat a Catalunya que al seu país d'origen.

P3_OPCIONS	TOTAL	%
SI	20	95
NO	1	5
TOTAL	21	100

Taula 13

Només una informant de 18 anys, resident a Barcelona, ha respost negativament, però analitzant la seva argumentació s'observa que és molt probable que no hagi comprès exactament la pregunta:

- ✓ Com a dona, creus que a Catalunya (Europa) tens més llibertat que en la teva ciutat natal a Egipte?

No crec això, perquè en venir a Espanya vaig notar que hi havia moltes persones que no accepten a mi com soc. Especialment en el meu primer col·legi.

Si analitzem ara els aspectes concrets que destaquen les informants com a indicadors de major llibertat, aquests es concentren en 3:

- 1) Llibertat en la forma de vestir. Fins a 14 de les informants (66,6%) ho posen com a exemple de llibertat per a les noies/dones. Vet-aquí alguns exemples:

- ✓ *Sí, crec que aquí hi ha més llibertat. Per exemple hi ha més llibertat en la vestimenta.*
- ✓ *Sí, a la vestimenta, per exemple.*
- ✓ *Sí, la manera de vestir ningú es fixa que portes o com vas vestida.*
- ✓ *Sí, quan em vesteixo de manera més curta no rebo cap mirada ni paraules sobre el meu cos.*
- ✓ *Sí, hi ha molta més llibertat. Per exemple a Egipte no pots anar amb uns pantalons curts o amb tirants.*
- ✓ *Sí, aquí puc vestir diferent.*
- ✓ *Sí, per exemple hi ha platges en Egipte que no podia baixar en vestit de bany i aquí en totes les platges sí.*
- ✓ *Sí, en la vestimenta.*
- ✓ *Sí, i tant, per exemple a la manera de vestir, allà no podria baixar enlloc amb la roba que porto aquí (tirants, pantalons curts...)*
- ✓ *Sí, molta més llibertat; per exemple, en la meua ciutat natal, Alexandria, les dones no tenen la llibertat de vestir-se tal com volen, i solen anar bastant tapades.*
- ✓ *Sí (ex. com ens podem vestir).*

2) Llibertat en la forma de pensar, relacionar-se amb els altres i d'expressió. 6 entrevistades (28,6%) ho destaquen en la seva resposta:

- ✓ *Òbviament que sí, aquí puc vestir-me com vulgui, parlar amb qui vulgui, caminar com vull, directament puc fer tot el que em dongui la gana sense que ningú em jutgi.*
- ✓ *Sí, hi ha molta llibertat a Europa.*
- ✓ *Sí, desafortunadament el fet que a Egipte hi hagi una forta influència de la religió (musulmana) fa que el rol de les dones allà segueixi sent secundari, tot i que aquí a Catalunya en algunes ocasions això es pot donar, és menys freqüent que allà.*
- ✓ *Sí segur, la manera de pensar i vestir.*
- ✓ *Sí, per exemple en el tema de masclisme en la gent que m'envolta (companys de classe, per exemple).*
- ✓ *Llibertat d'expressió i llibertat de vestuari.*

3) Llibertat d'anar pel carrer amb la seguretat de no patir assetjament sexual. Tres informants ho consideren una mostra de major llibertat per a les dones:

- ✓ *Sí, perquè com al meu país no hi ha molta seguretat com aquí, la meua família no em deixava sortir sola a la carrer.*
- ✓ *Sí, per exemple a Egipte hi ha carrers que no pots caminar tranquil·lament perquè hi ha nois que assetgen.*
- ✓ *Sí, em sento més lliure a l'hora d'anar pel carrer i la manera visual que tenen a Egipte.*

III.3.3. Les dones al mercat laboral (Egipte)

Per conèixer la visió de les nostres informants sobre la situació de la dona al mercat laboral a Egipte, es van dissenyar quatre preguntes:

Pregunta 5. Treballes fora de casa?

Pregunta 6. A la societat egípcia actual, està ben valorat que la dona treballi fora de casa?

Pregunta 7. Si treballes fora de casa, creus que homes i dones tenen el mateix tracte i facilitats en el lloc de treball?

Pregunta 8. Posa'n algun exemple o experiència que hagi viscut.

Pregunta 7. Estàs d'acord amb la següent afirmació: "quan els llocs de treball són escassos, els homes haurien de tenir més dret que les dones a un lloc de treball"?

En relació al paper de les dones al mercat laboral egipci actual, dels resultats de les enquestes passades a residents a Alexandria ha resultat que el 60% de les dones entrevistades a Egipte no treballen fora de casa i el 40% sí que ho fa⁷⁷.

La pràctica totalitat de les informants (90%) creu que actualment a Egipte sí està ben valorat que les dones treballin fora de casa.

De les dones actualment residents a Alexandria, el 70% creu que no hi ha igualtat en el sector laboral i que el 30% restant creu que sí tenen els mateixos tractes i facilitats alhora de treballar com els homes. Tot i aquesta convicció majoritària sobre la discriminació

⁷⁷ Podem observar els rols d'homes i dones d'Egipte. Les dones solen ser mestresses de casa i els homes són els que tenen una feina remunerada fora de casa.

laboral de les dones, cap de les informants ha donat cap exemple d'aquesta discriminació, cosa sorprenent i de la qual no en sé els motius.

P5 OPCIONES	TOTAL	%	P6 OPCIONES	TOTAL	%	P7 OPCIONES	TOTAL	%	P8 OPCIONES	TOTAL	%
SI	4	40	SI	9	90	SI	3	30	SI	3	30
NO	6	60	NO	1	10	NO	7	70	NO	7	70
TOTAL	10	100	TOTAL	10	100	TOTAL	10	100	TOTAL	10	100

Taula 14

Davant l'afirmació "quan els llocs de treball són escassos, els homes haurien de tenir més dret que les dones a un lloc de treball", la gran majoria (un 70%) de les entrevistades residents a Alexandria manifesta no estar-hi d'acord, enfront d'un altre 30% que sí ho veu bé. En aquest cas es tracta de dones de 27, 32 i 56 anys, dos de les quals són mestresses de casa i que, paradoxalment havien defensat en una altra pregunta que homes i dones haurien de tenir els mateixos drets i llibertats.

III.3.4. Les feines domèstiques (Catalunya versus Egipte)

Pregunta 6 (CATALUNYA): Quines feines domèstiques té la dona a Catalunya? Són les mateixes que a Egipte?

Tal com es pot observar en la taula següent, el 67% de les informants residents a Catalunya pensen que el paper de la dona a Catalunya segueix sent el mateix que el que té a Egipte. Totes van coincidir en destacar que tant a Egipte com a Catalunya és el d'ocupar-se de les feines domèstiques (netejar, cuinar, cuidar els fills/es, etc.), i ser mestressa de casa. Per la seva banda, un 33% opina que hi ha canvis entre Catalunya i Egipte i que les dones han aconseguit una altra forma de pensar, en què homes i dones han de contribuir per igual a les feines de casa. Un plantejament que a Egipte seria, segons elles, impensable.

P6 OPCIONS	TOTAL	%
MATEIXA SITUACIÓ CAT-EGP	14	67
DIFERENT SITUACIÓ CAT-EGP	7	33
TOTAL	21	100

Taula 15.

Pregunta 7: Tots els membres de la família ajuden per igual a les feines de casa, o només ho fan les dones?

Pel que fa al repartiment de les feines domèstiques, el 67% de les entrevistades van respondre que tots els membres de la família ajudaven per igual a les feines de casa, mentre que només el 33% va admetre que no era així, i que solament eren les dones les qui feien el treball de casa. Els resultats en aquesta pregunta es contradiuen amb els de la pregunta anterior, ja que resulta que la majoria (67%) creu que a Catalunya les dones continuen ocupant-se de les feines domèstiques, i després només un 33% admet que

això és així a la seva família o entorn proper. Alguna cosa no lliga, de manera que podem sospitar que moltes de les informants potser no han estat gaire sinceres en relació a la col·laboració de tota la família en la feina de casa.

P7_OPCIONS	TOTAL	%
SI	14	67
NOMÉS HO FAN LES DONES	7	33
TOTAL	21	100

Taula 16.

Pregunta 8. Si és així, què n'opines?

La totalitat de les entrevistades va estar d'acord en que tothom en una família havia de contribuir al treball de casa i que no s'hauria d'assignar a cap sexe. Tant home com dona poden treballar ja sigui en àmbit laboral com a casa, sense assignar cap rol a cap sexe.

Pregunta 22 (EGIPTE). Qui s'ocupa de les feines de la casa (comprar, cuinar, netejar, etc)

Tal com veiem en la taula següent, el 70% (7) de les entrevistades residents a Egipte van declarar que les feines de casa només les fan les dones, i només tres dones van assegurar que tots els membres de la família ajudaven per igual a casa. I cap de les dones va escollir l'opció de que només les fan els homes.

P22_OPCIONS	TOTAL	%
Només ho fan les dones	7	70
Només ho fan els homes	0	0
Tots els membres de la família ajuden per igual	3	30
TOTAL	10	100

Taula 17.

Pregunta 23 (EGIPTE). Si només ho fan les dones, què n'opines?

Una dada curiosa -tot i que ja s'ha repetit en algun altre cas- és que més de la meitat de les dones entrevistades (un 60%) no va voler respondre a aquesta pregunta. De la resta, dues dones manifesten resignació i acord sobre aquesta situació (20%), justificant que *"ho fan per a que després les filles les cuidin"* o *"és lo normal"*; una explica la seva peculiar situació de vídua (10%): *"Jo faig de pare i mare"*, i només una demostra el seu desacord (10%).

P23_OPCIONS	TOTAL	%
D'ACORD	2	20
DESACORD	1	10
VÍDUA	1	10
NO RESPOSTA	6	60
TOTAL	10	100

Taula 18.

III.3.5. El paper de les dones a la família (Catalunya vs Egipte)

Pregunta 9 (CATALUNYA): En la teva família, quin paper tenen els homes i les dones? el mateix o és diferent? si és diferent, posa'n algun exemple (de què s'ocupa un home / una dona; què pot fer o està ben vist que faci un home/una dona; qui mana; qui treballa fora de casa; qui treballa només a casa; etc.)

Un 66,7% va respondre que en la seva família home i dona tenien el mateix paper. La resta, amb 33,3%, confessava que a la seva família pare i mare no tenien el mateix paper, tot i estar vivint fora d'Egipte⁷⁸.

P9 OPCIONS	TOTAL	%
MATEIX	14	66,7
DIFERENT	7	33,3
TOTAL	21	100

Si baixem al detall de les respostes, veiem que 6 informants manifesten que la dona (la mare) s'ocupa exclusivament de les tasques de casa, ja que és mestressa de casa, i per tant els rols home-dona són diferents.

4 entrevistades, per la seva banda, confessen que, tot i treballar fora de casa, la dona (la mare) també s'ocupa principalment de la feina de casa, i per tant fa una mena de doble jornada i treballa més.

Taula 19

Pregunta 24 (EGIPTE). En la teva família, quin paper tenen els homes i les dones? Si és diferent, posa'n algun exemple (de què s'ocupa un home / una dona; què pot fer o està ben vist que faci un home/una dona; qui mana; qui treballa fora de casa; qui treballa només a casa; etc.)

En aquesta pregunta, tal com veiem a la taula 20, les opinions estan totalment dividides, ja que la meitat de les entrevistades a Egipte pensa que homes i dones tenen el mateix paper, mentre que l'altra meitat creu que és diferent.

P24 OPCIONS	TOTAL	%
MATEIX	5	50
DIFERENT	5	50
TOTAL	10	100

Taula 20

Quan se'ls demana que posin exemples del que fan homes i dones a la família, etc. només dues de les informants, que casualment havien dit que homes i dones tenen rols diferents a la família, han donat una resposta:

- ✓ *El pare és l'encarregat de la família i la mare de cuidar i educar als fills. Els dos pares son els que decideixen i prenen decisions junts.*
- ✓ *El treball de casa s'associa a la dona i el treball laboral per als homes.*

⁷⁸ Demostració que en algunes famílies encara es conserven els tradicionals rols diferenciats d'home i dona.

Pregunta 10 (CATALUNYA-EGIPTE): Tu en particular, quin paper tens dins la família?

Vuit de les entrevistades a Catalunya encara són estudiants (38,1%), unes altres vuit són mares (38,1%) i les cinc restants s'auto-defineixen com a filles (24%).

Les informants residents a Catalunya valoren el seu paper dins la família en funció de 2 variables: el seu paper de mare, filla o germana i la seva relació amb el treball domèstic (ajuden o són mestresses de casa) i remunerat fora de casa (llavors, consideren que fan doble jornada).

Així doncs, sovint es qualifiquen doblement, tal com apareix a la taula següent: vuit de les entrevistades exerceixen el paper de mare, nou fan el paper de filles, altres dues senten que tenen el paper de germanes, quatre es defineixen com a mestresses de casa, nou ajuden en les tasques de casa, sis encara no han acabat els seus estudis i, finalment, n'hi ha cinc que consideren que fan una doble jornada.

P10_OPCIONS	MARE	FILLA	GERMANA	MESTRESSA DE CASA	AJUDANT	ESTUDIANT	DOBLE JORNADA
TOTAL	8	9	2	4	9	6	5
%	38,1						

Taula 21

En el cas de les dones entrevistades d'Egipte, un 70% s'autodefineixen com a mares i mestresses de casa, dues com a filles (20%) i una que fa de pare i mare (10%).

P25_OPCIONS	TOTAL	%
MARE-MESTRESSA DE CASA	7	70
FILLA	2	20
PARE I MARE	1	10
TOTAL	10	100

Taula 22

III.3.6. Dona i alfabetització (Egipte)

Per conèixer nivell d'alfabetització de les dones egípcies a partir de l'experiència de les nostres informants, es van dissenyar tres preguntes:

Pregunta 10 (EGIPTE): Coneixes dones que no sàpiguin llegir ni escriure?

Pregunta 11 Quantes?

Pregunta 12 Quina edat tenen?

De les entrevistes ha resultat que el 80% de les dones coneix a alguna dona que no sap ni llegir i escriure en ple segle XXI. Les dones analfabetes que diuen conèixer les nostres informants oscil·len entre 5 o més -inclòs "moltes"- (62,5%), 3 o 4 (un 25%) o 1 o 2 (un 12,5%). L'edat de les dones analfabetes que coneixen les nostres entrevistades, oscil·la entre els 50 i els 60 anys (37,5%), dues altres dones estan entre els 60 i més (25%), dues altres estan entre els 40 i més (25%), i finalment, una de 30 anys o més (12,5%).

P10_OPCIONS	TOTAL	%	P11_OPCIONS	TOTAL	%	P12_OPCIONS	TOTAL	%
SI	8	80	1 o 2	1	12,5	+ 30	1	12,5
NO	2	20	3 o 4	2	25	+ 40	2	25
TOTAL	10	100	5 i MÉS	5	62,5	+ 50	3	37,5
			TOTAL	8	100	+ 60	2	25
						TOTAL	8	100

Taula 23

III.3.7. Seguretat i llibertat de les dones (Egipte versus Catalunya)

Pregunta 13 (Egipte): Has viscut o coneixes alguna dona que hagi patit algun tipus de violència o assetjament sexual?

Pregunta 14: És això habitual?

El 60% de les dones que hem entrevistat a Egipte no coneixen dones que hagin patit cap tipus de violència sexual, mentre que un 40% sí n'ha patit o en coneix algun cas: dues noies de 23 anys, una de 28 i una de 37.

P13_OPCIONS	TOTAL	%	P14_OPCIONS	TOTAL	%
SI	4	40	SI	1	10
NO	6	60	NO	9	90
TOTAL	10	100	TOTAL	10	100

Taula 24

La pràctica totalitat (un 90%) opina que aquest tipus de violència o assetjament no és habitual, resultat que contrasta sorprenentment amb les dades que estudis oficials i la premsa internacional destaca, així com els comentaris i opinions abans exposades de les dones emigrades d'Egipte ara residents a Catalunya. Només una d'elles va respondre que sí és habitual aquesta inseguretat (10%).

Pregunta 11 (CATALUNYA/EGIPTE): Pots prendre decisions de forma independent o la teva condició de dona et posa algun inconvenient?

11.1 (CATALUNYA): Creus que si visquessis a Egipte seria igual la situació?

En aquesta pregunta he cregut útil diferenciar entre les entrevistades que són majors d'edat i les que encara no ho són, perquè aquest fet condiciona la seva resposta.

Així, de les 6 informants menors d'edat, la meitat confessa que no pot prendre decisions lliurement, perquè necessita l'autorització dels seus pares; només una entrevistada de 17 anys afirma que sí ho pot fer sense entrebancs, una altra resulta molt ambigua en la seva resposta, parlant més de la seva opinió que de la seva realitat ("Penso que cadascú pot fer el que vulgui"), i una tercera confessa que és una llibertat condicionada, dins uns límits:

- ✓ "En general puc prendre les meves pròpies decisions, dins de certs rangs perquè continuo sent menor d'edat".

De les 15 majors d'edat, la majoria (9) afirmen ser lliures per prendre les seves pròpies decisions, mentre que la resta (6) confessen que la seva condició de dona les limita en alguns temes:

- ✓ *“Aquí crec que el fet de ser dona també segueix condicionant les meves decisions i és una cosa que desafortunadament costarà d'evitar”.*
- ✓ *“Sí, tot i que no puc fer sempre el que decideixo pel sol fet de ser noia, en comparació al meu germà, que sempre ha tingut més llibertat que jo”.*
- ✓ *“Depèn de quines decisions”.*

Sobre la qüestió de si aquesta independència o dependència seria igual si visquessin a Egipte, algunes de les informants no donen cap resposta. Pel que fa a la resta, la cosa canvia en funció de l'edat, 5 entrevistades d'entre 14 i 18 creuen que a Egipte no tindrien tanta llibertat de decisió com aquí:

- ✓ *“Aquí tinc més llibertat”.*
- ✓ *En general puc prendre les meves pròpies decisions, dins de certs rangs perquè continuo sent menor d'edat. Crec que a Egipte no seria així.*
- ✓ *Prenc les decisions de manera independent, crec que si fora a Egipte seria diferent.*
- ✓ *Sí que puc prendre les meves decisions lliurement, potser si visqués a Egipte no tindria tanta llibertat.*
- ✓ *Aquí crec que el fet de ser dona també segueix condicionant les meves (...), però a Egipte seria com més difícil prendre aquestes decisions independentment.*

Un altre grup també de 5 entrevistades, en canvi, d'edats entre els 18 i els 39, creu que la situació hagués estat la mateixa vivint a Egipte:

- ✓ *Sí, tot i que no puc fer sempre el que decideixo pel sol fet de ser noia, en comparació al meu germà, que sempre ha tingut més llibertat que jo. Penso que si visqués a Egipte la situació seria la mateixa, ja que la meua família està seguint les mateixes tradicions egípcies.*
- ✓ *Sí, de manera independent i crec que a Egipte hagués estat igual.*
- ✓ *Sí, seria igual.*
- ✓ *Sí, de manera independent, si estigués a Egipte també.*

Una, fins i tot, s'esforça molt en destacar que la situació de la dona a Egipte és molt millor que en altres països com l'Aràbia Saudita:

- ✓ *Sí puc prendre decisions de manera independent a Espanya i Egipte. Perquè, especialment a Egipte no hi ha algun llei que em va parar. Tots els lleis a Egipte són, fins a hora, normals i no pareixen la dona de viure vida normal. Al contrari de l'Aràbia Saudita (transcripció literal).*

Pregunta 26 (EGIPTE): Pots prendre decisions de forma independent?

Quan he formulat la mateixa qüestió a les dones informants que actualment resideixen a Alexandria, sorprenentment la gran majoria (80%) afirmen poder prendre decisions de

forma independent i només dues dones admeten que no, ja que l'home en la seva família es qui pren les decisions (20%):

P.26_ OPCIONS	TOTAL	%
SI	8	80
NO	2	20
TOTAL	10	100

Taula 25

Pregunta 27 (EGIPTE): La teva condició de dona et posa algun inconvenient a l'hora de prendre decisions?

Quan els he formulat la mateixa qüestió però de manera diferent, ha resultat que el 70% creu que ser donar no els suposa cap entrebanc o restricció.

P27_ OPCIONS	TOTAL	%
SI	3	30
NO	7	70
TOTAL	10	100

Taula 26

Amb tot he observat algunes incongruències que denoten que potser alguna de les entrevistades no han estat molt sincera. Així, per exemple, una informant de 28 anys, casada fa 2 anys, amb una filla de mesos, amb estudis universitaris, que actualment és mestressa de casa però també treballa fora, que creu que homes i dones no tenen el mateix tracte al món laboral, que se sent discriminada per la seva religió al seu país, que mai ha viatjat a l'estranger, però manté contacte setmanal amb familiars que viuen fora d'Egipte, que no creu que les dones tinguin els mateixos drets i llibertats que els homes a Egipte, que considera que no té tota la llibertat que voldria, que reconeix que qui s'ocupa de les feines de la casa són les dones, d'una banda, confessa que no pot prendre decisions de forma independent, però alhora diu que la seva condició de dona no li posa cap inconvenient a l'hora de prendre decisions, però creu que si visqués en un altre país del món la situació no seria la mateixa. Com podem veure, la contradicció és clara.

Pregunta 21 (EGIPTE): A l'hora de prendre decisions dins de la família, qui ho fa habitualment / qui mana?

Un 70% d'entrevistades residents a Egipte, va respondre que a la hora de manar ho feien pare i mare conjuntament. Dues dones, que són vídues, van respondre que ho feia la mare i una altra informant de 32 anys, casada des de fa 10 anys, amb 3 fills, mestressa de casa, que creu que homes i dones tenen els mateixos drets, que té tota la llibertat que li agradaria tenir, que creu que homes i dones no tenen les mateixes facilitats al món laboral, però creu que en cas de falta de llocs de treball, els homes haurien de tenir preferència i que la missió natural d'una dona és tenir fills, va confessar que el que manava en la seva família era el pare. Novament veiem informants residents a Egipte amb opinions i valoracions plenes de contradiccions.

P21_OPCIONS	TOTAL	%
PARE I MARE	7	70
PARE	1	10
MARE	2	20
TOTAL	10	100

Taula 27

III.3.8. Amor, matrimoni i relacions sentimentals (Egipte vs Catalunya)

Pregunta 15: Si estàs casada, a quina edat et vas casar?

Tal com observem a la taula següent, de les nou entrevistades a Egipte que s'han casat, la majoria (6) ho ha fet entre els 20 i els 25 anys, dues ho han fet passats els 25, concretament als 26 i 27 anys i, per tant, cap passa dels 30, i una, precisament l'única divorciada de la mostra, es va casar als 16, a la mateixa edat en què va deixar els estudis.

Si analitzem altres detalls de les dades biogràfiques d'aquesta darrera, es tracta d'una dona jove, de 28 anys, que no té fills/es, que, com veurem és de les poques que creu que no casar-se és una opció vàlida, però alhora creu que la missió natural de la dona és casar-se i tenir fills, que dones i homes haurien de tenir el mateix dret a divorciar-se però reconeix que això no és així a Egipte (potser per experiència); curiosament és de les úniques que coneixen algun cas de dona que ha patit assetjament o maltractament.

Si analitzem si hi ha diferències generacionals en l'edat del matrimoni, no veiem canvis a Egipte: l'edat habitual són els 23 anys, tant en les dones nascudes el 1963 com en les nascudes el 1996.

P15_OPCIONS	TOTAL	%
16 ANYS	1	10
20-25 ANYS	6	60
+ de 25 ANYS	2	20
NO CASADA	1	10
TOTAL	10	100

Taula 28

Pregunta 16 (EGIPTE): Què n'opines de les dones que no es volen casar?

La majoria de les dones entrevistades a Egipte pensen que hi tenen dret però no estan d'acord en què una dona no vulgui casar-se (60%). Altres tres dones pensen que es una opció perfectament vàlida que una dona no vulgui casar-se (30%). Una altra creu que una dona sense marit és incompleta i hi està completament en desacord (10%). I finalment no hi ha cap dona que hagi triat l'opció que ella mateixa no vol casar-se. No hi ha relació entre l'edat de les informants i la seva resposta.

P16_OPCIONS	TOTAL	%
Hi tenen dret, però no hi estic d'acord	6	60

És una opció perfectament vàlida	3	30
Hi estic totalment en contra, ja que una dona sense marit és incompleta	1	10
Jo mateixa no em vull casar	0	0
TOTAL	10	100

Taula 29

Si analitzem les circumstàncies personals de les entrevistades i les respostes donades, crida l'atenció alguna opinió. Així, per exemple, justament la dona que creu que una dona sense marit és incompleta és l'única dona que és soltera. Té 33 anys i no té fills. De forma totalment incoherent, després opina que la missió natural d'una dona no és formar una família i tenir fills, i a la vegada assegura que a Egipte tenen el mateix dret homes i dones a divorciar-se.

Pregunta 17 (EGIPTE): Si tens fills o filles, a quina edat vas tenir el teu primer fill o filla?

Tal com veiem a la taula següent, quatre de les dones entrevistades a Egipte no tenen fills (40%), fet explicable fàcilment ja que en la comunitat copta no concep tenir fills fora del matrimoni, i 2 d'elles encara no fa un any que estan casades, una és la jove divorciada i la quarta és la dona soltera; pel que fa a les que sí tenen fills, totes van tenir el seu primer fill o filla durant el primer o segon any de casades, entre els 20 i 25 anys (30%) i entre els 26 i 30 anys (30%).

P17_OPCIONS	TOTAL	%
20-25 ANYS	3	30
26-30 ANYS	3	30
NO FILLS	4	40
TOTAL	10	100

Taula 30

Pregunta 18 (EGIPTE): Creus que la missió natural d'una dona és tenir fills i formar una família?

Amb un percentatge elevat, el 60% d'entrevistades a Egipte pensa que la missió natural d'una dona és tenir fills i crear una família; en canvi, el 40% restant no està d'acord amb aquesta afirmació, del que podem deduir que el valor tradicional del matrimoni i la maternitat com a part inherent de l'estereotip femení està fortament arrelat en les dones que viuen a Egipte, tant en les més joves (23 anys) com en les més grans (56 anys).

P18_OPCIONS	TOTAL	%
SI	6	60
NO	4	40
TOTAL	10	100

Taula 31

Pregunta 19 (EGIPTE): Creus que les dones tenen el mateix dret que els homes a divorciar-se?

Pregunta 20 (EGIPTE): A la pràctica, això és així a Egipte?

Un 80% de les informants creuen que homes i dones tenen el mateix dret a divorciar-se.

Si analitzem les circumstàncies vital de les que no creuen que les dones tinguin dret a divorciar-se, ha resultat que són una dona jove de 27 anys, casada des de fa 7, amb un fill/a de 6, i una dona més gran, de 56 anys, vídua i amb 3 fills/es, que creuen que les dones que no es volen casar hi tenen dret, però no hi estan d'acord i que la missió natural femenina és el matrimoni i la maternitat.

P19_OPCIONS	TOTAL	%
SI	8	80
NO	2	20
TOTAL	10	100

Taula 32

Quan se'ls pregunta sobre la realitat del dret al divorci a Egipte, el 60% de les entrevistades creu que la realitat demostra que les dones no tenen el mateix dret a divorciar-se que els homes, mentre que l'altre 40% creu que sí. Aquest grup sembla no estar gaire informat, a banda dels costums religiosos (musulmans o cristians) de la realitat legislativa del divorci a Egipte, ja que segons apareix explicat a la part de marc teòric, a Egipte, la legislació relativa al divorci és profundament discriminatòria: mentre que els homes poden divorciar-se unilateralment sense necessitat de justificació, les dones es veuen obligades a renunciar als seus drets econòmics acceptant un divorci "amistós" o, en defecte d'això, a disputar una llarga i costosa batalla legal per a demostrar que el seu espòs "els va causar mal".

P20_OPCIONS	TOTAL	%
SI	4	40
NO	6	60
TOTAL	10	100

Taula 33

Pregunta 12 (CATALUNYA): Pots tenir amistat amb nois/homes egipcis i no egipcis sense restriccions?

Si passem ara a analitzar la situació de les dones egípcies residents a Catalunya, 2/3 de les entrevistades afirmen que poden tenir amistat amb homes egipcis o d'altra nacionalitat sense restriccions (76%).

P12_OPCIONS	TOTAL	%
SI	16	76,2
NO	6	28,6
TOTAL	21	100

Taula 34

Amb tot, criden l'atenció els matisos d'algunes de les respostes, que demostren que hi ha certa desconfiança:

- ✓ *Pel que fa a amistats no hi ha cap problema amb qui sigui sempre i quan hi hagin uns límits ètics.*
- ✓ *Sí, però amb distàncies.*
- ✓ *Amistat sí, simplement no sortir junts sols.*
- ✓ *Sí, però amb respecte i les distàncies adequades.*
- ✓ *Sí, tot i que no està tan ben vist.*

Amb un percentatge molt més baix, sis informants van respondre que com a dones no poden tenir amistat amb els homes, siguin d'on siguin (28,6%):

- ✓ *No, hi ha moltes restriccions, no puc.*

Pregunta 13 (CATALUNYA): Pots tenir relacions sentimentals amb nois/homes egipcis i no egipcis sense restriccions?

Molt diferent és la cosa, quan es tracta de tenir “nòvio”. Si ens limitem a veure quantes diuen que poden o no poden, veiem que 13 de les entrevistades a Catalunya (62%) afirmen que no poden tenir relacions sentimentals amb homes abans del casament, mentre que 8 diuen poder tenir-les si volen (38%)⁷⁹. Ara bé, si analitzem les respostes en detall, podem observar diversos elements: en primer lloc apareixen les opcions “poder”, “no poder” i “no voler”. Així, hi ha informants que diuen poder, però que no volen:

- ✓ *Poder puc, però no m'agrada.*
- ✓ *Ni tan sols m'interessa així que no he preguntat, però suposo que no.*

Si n'analitzem alguns dels motius de les restriccions o decisions personals, veiem que el principal és el seguiment dels preceptes de l'Església copta:

- ✓ *Sí, però com jo tinc una religió i crec en ella, la seguiré.*
- ✓ *No, ha de ser amb l'església.*
- ✓ *No perquè la religió no ho permet a la meua edat i jo tampoc vull.*

Una altra qüestió important és el de si l'home/noi en qüestió és d'origen egipci o no. De les respostes queda clar que la societat copta que viu a Catalunya no veu amb bons ulls les relacions mixtes, i que les relacions sentimentals només es plantegen entre persones de sexe diferent, de la mateixa religió i procedència, amb finalitat matrimonial i consentiment dels progenitors o família:

- ✓ *Només amb un home egipci i sabent-ho els meus pares.*

⁷⁹ Es pot observar com encara les tradicions religioses tenen molt pes en les famílies tot i estar vivint en un país estranger.

- ✓ *Les relacions sentimentals estan més restringides, però creiem en aquelles relacions amoroses sèries que tenen com a objectiu el matrimoni.*
- ✓ *Només amb un home egipci i sabent-ho els meus pares.*
- ✓ *Amb homes egipcis, però no egipcis és difícil.*

P13_OPCIONS	TOTAL	%
SI	8	38,1
NO	13	61,9
TOTAL	21	100

Taula 35

Pregunta 29 (EGIPTE): A Egipte, una noia/dona pot tenir amistat amb nois/homes sense restriccions?

Quan vaig plantejar la mateixa qüestió a les informants residents a Egipte, em vaig adonar que els resultats estaven invertits. Fins a un 70% va respondre que una dona no pot tenir amistat amb un home o noi, mentre que només tres van contestar que sí (30%), tot i que una va concretar: "Sí, però amb límits". Per tant les relacions home-dona pateixen moltes més restriccions, fins i tot en l'àmbit de l'amistat.

P29_OPCIONS	TOTAL	%
SI	3	30
NO	7	70
TOTAL	10	100

Taula 36

Pregunta 30 (EGIPTE): A Egipte, una noia/dona pot tenir relacions sentimentals amb nois/homes sense restriccions?

Si passem ara a analitzar el tema de les relacions sentimentals, la situació es fa més restrictiva encara. Un 80%, van opinar que no podien tenir relacions sentimentals amb nois/homes, ja que la religió no ho aprova i amb un 20% van respondre que sí.

P30_OPCIONS	TOTAL	%
SI	2	20
NO	8	80
TOTAL	10	100

Taula 37

Pregunta 31 (EGIPTE): Les parelles on home i dona provenen de religions diferents, poden tenir problemes o entrebancs a Egipte?

Les respostes no han resultat gaire coherents en alguns casos. El 70% confirma la possibilitat de problemes o entrebancs per als matrimonis mixtos, mentre que un 30% creu que no n'hi ha. Curiosament, informants que havien dit que una noia o dona no podia tenir relacions sentimentals sense restriccions (s'entén que la diferència de religió pot ser una restricció), ara asseguraven que les parelles de religions diferents no tenien perquè tenir problemes. I altres que en la pregunta anterior havien afirmat que una dona sí podia relacionar-se sentimentalment amb llibertat amb homes, ara deien que

les parelles mixtes (de religió) poden tenir problemes. Potser hi ha hagut problemes d'interpretació o reflexió.

P31_OPCIONS	TOTAL	%
SI	7	70
NO	3	30
TOTAL	10	100

Taula 38

Pregunta 32 (EGIPTE): Estàs a favor dels matrimonis mixtos (entre membres de religions diferents)?

Com es pot veure a la taula, el 100% de les informants d'Egipte estan en contra dels matrimonis entre membres de religions diferents.

P32_OPCIONS	TOTAL	%
SI	0	0
NO	10	100
TOTAL	10	100

Taula 39

III.3.9. Dona, educació i carrera professional

Pregunta 14 (CATALUNYA): Pel que fa a l'educació, creus que aquí a Catalunya les noies/dones poden tenir més oportunitats en els estudis que a Egipte?

El 71% de les informants que viuen a Catalunya està d'acord amb l'afirmació plantejada a la pregunta, mentre que el 29% creu que no hi ha diferències entre Catalunya i Egipte en quant a l'accés als estudis. D'aquestes dades, crec que es pot concloure que el fet de buscar més oportunitats en els estudis i per al futur laboral pot ser una clau per a l'emigració de famílies.

P14_ OPCIONS	TOTAL	%
Més oportunitats a Catalunya	15	71
Les mateixes oportunitats a Catalunya que a Egipte	6	29
TOTAL	21	100

Taula 40

D'entre les que opinen que hi ha diferències i que aquí les dones ho tenen més fàcil per accedir a tots els nivells d'educació, destaco les següents explicacions, algunes molt interessants i que pertanyen a noies molt joves, que van venir molt petites i ja s'han criat a Catalunya:

- ✓ Crec que sí, ja que aquí hi ha un ampli ventall de possibilitats (18 anys)
- ✓ Jo crec que sí, tot i que Egipte està avançant molt en aquest sentit, però depèn molt de la zona d'Egipte de la que parles, perquè hi ha àrees on s'ha avançat en aquest sentit i altres on les antics rols de home i dona encara són força presents. (18 anys)

- ✓ *Crec que aquí tinc més opcions en els estudis, ja que a Egipte la majoria de dones treballen en la llar. En canvi, aquí hi ha moltes dones que treballen en bones condicions. (15 anys)*
- ✓ *Si, a Egipte no pots tindre vida personal és a dir no pots tindre llibertat d'expressió. A Egipte si ets una dona i estàs estudiant ja és molt fort i t'obliguen a vestir i anar d'una manera. Allà l'educació està fatal. (18 anys)*

Pel que fa al perfil de les 6 informants que creuen que la situació és igual a Catalunya i Egipte, veiem que són d'una franja d'edat més elevada:

- 42 anys (va venir als 35)
- 37 anys (va venir als 20)
- 26 anys (va venir als 11)
- 21 anys (va venir als 14)⁸⁰
- 19 anys (va venir als 6)
- 18 anys (va venir als 5).

Pregunta 33 (EGIPTE): Creus que les noies/dones han de tenir les mateixes oportunitats en els estudis que els nois?

Quan he plantejat la qüestió de la igualtat d'oportunitats de nois i noies en els estudis, totes les entrevistades residents a Egipte van estar d'acord en què les dones han de tenir les mateixes oportunitats que els homes en aquest àmbit.

P33_OPCIONS	TOTAL	%
SI	10	100
NO	0	0
TOTAL	10	100

Taula 41

Amb tot, dues de les informants (un 20%) creuen que això no és així actualment a Egipte: es tracta d'una dona casada de 27 anys, amb una filla, i una altra vídua de 56 anys, amb dos fills, ambdues mestresses de casa.

Pregunta 15 (CATALUNYA): En quant a l'ocupació professional, fins on creus que pot arribar una dona?

Totes les dones entrevistades a Catalunya van respondre cap a la mateixa direcció, una dona pot arribar fins on ella vulgui i creuen que el fet de ser dona no ha de implicar cap obstacle, ja que tots dos, home i dona, poden tenir èxit sense haver-hi discriminacions per ser d'un sexe o un altre. Amb tot, alguna d'elles precisa que a Egipte pot no ser així o que la seva família i religió poden marcar els límits:

⁸⁰ Aquesta informant manifesta durant tota l'entrevista no estar gens a gust a Catalunya i haver tingut i tenir molts problemes d'adaptació -com es veurà, vol tornar a Egipte, tan aviat com pugui i "cremar el passaport"-.

- ✓ *Pot arribar fins on ella vulgui, però a Egipte veig que és molt més complicat.*
- ✓ *Pot arribar on ella vulgui i desitgi. No ens hem de posar nosaltres mateixes les barreres.*
- ✓ *Pot arribar lluny aquí a Espanya.*
- ✓ *On vulgui (depèn de la seva família i religió).*
- ✓ *No té límits. Home i dona son lo mateix i cap dels dos tenen límits, els dos poden arribar a lo màxim.*
- ✓ *Fins al nivell que ella vol, si té l'experiència i l'estudi adequat per al que vol fer.*
- ✓ *Pot arribar a tenir la mateixa ocupació professional que qualsevol home.*

Pregunta 16 (CATALUNYA): Creus que hi ha restriccions d'alguna mena?

Quan s'ha preguntat a les informants residents a Catalunya si hi ha restriccions per a les dones en el progrés laboral, els resultats m'han semblat una mica incoherents amb els de la pregunta anterior. Tot i que totes manifestaven que no hi havia límits, ara resulta que només 11 de les 21 pensen que no hi ha restriccions (52,4%), i fins a 8 informants reconeixen que hi ha algun tipus de restricció (38,1%). I finalment dues dones no ho tenen clar (9,5%).

P16_OPCIONS	TOTAL	%
NO	11	52,4
SI	8	38,1
NO HO SÉ / POTSER	2	9,5
TOTAL	21	100

Taula 42

Si analitzem si l'edat de les informants ha influït en la seva resposta, veiem que el reconeixement de les possibles restriccions en la carrera professional només està present entre les més joves (noies d'entre 14 i 19), mentre que les més adultes (de 20 a 41) no veuen entrebancs o discriminacions pel fet de ser dones al món laboral.

Pregunta 35 (EGIPTE): En quant a l'ocupació professional, creus que una dona pot arribar al mateix nivell que un home?

Quan he preguntat sobre aquesta mateixa qüestió a les entrevistades residents a Egipte, ha resultat que el 80% de les dones a Egipte creuen que les dones poden arribar al mateix nivell professional que els homes, mentre que dues informants, de 27 i 56 anys, casada i vídua, respectivament i mestresses de casa, van respondre que no (20%).

P35_OPCIONS	TOTAL	%
SI	8	80
NO	2	20
TOTAL	10	100

Taula 43

Pregunta 17 (CATALUNYA): Quina és la professió o ocupació més habitual entre les dones d'origen egipci del teu entorn més proper?

Algunes han interpretat que se'ls preguntava sobre les dones egípcies que viuen a Catalunya i altres que se'ls preguntava sobre les dones egípcies que coneixen a Catalunya i a Egipte, per la qual cosa els resultats són molt variables.

Algunes reflexionen sobre el fet que la seva condició d'immigrants, fa que facin feines que no requereixen estudis previs, al sector serveis privat (feines domèstiques, neteja):

- ✓ *La resposta és relativa, perquè el fet que estiguem aquí i no en Egipte condiciona el tipus de professió que poden exercir, però en general són feines domèstiques i de neteja.*
- ✓ *No ho sé pas, però la majoria son treballs que no requereixen un estudis previs.*
- ✓ *La majoria fan les tasques domèstiques.*
- ✓ *S'ocupen de la feina domestica la majoria.*

Altres ocupacions esmentades per les informants residents a Lleida són al sector sanitari (infermeres, metgesses: 4), al sector de l'educació (professores: 3), mestresses de casa (3), estudiants (2), informàtica (1), feines al camp (a la fruita: 1), al comerç, en petits negocis (1). Altres diuen que no poden concretar, perquè són diversos o no contesten:

- ✓ *"No ho sé, perquè no hi ha una en concret".*

Pregunta 36 (EGIPTE): Quina és la professió o ocupació més habitual entre les dones del teu entorn més proper?

Pel que fa a les informants d'Egipte, tot i que el 70% són mestresses de casa, cap d'elles ho considera una professió u ocupació i no esmenten aquesta feina en les seves respostes. Com es pot veure a la taula següent, el sector on més dones treballen, les dones del seu entorn més proper, és en el àmbit de l'ensenyament (50%), seguit de l'àmbit de la sanitat (30%). Altres professions esmentades són "advocada", "botiguera" i "altres".

P36_OPCIONS	TOTAL	%
ESENYAMENT (professores i estudiants)	5	50
SANITAT (infermeres i metgessa)	3	30
ÀMBIT JURÍDIC (advocada)	1	10
COMERÇ	1	10
ALTRES	1	10

Taula 44

Pregunta 18-37 (CATALUNYA-EGIPTE): Creus que si fossin homes seria diferent?

En aquesta pregunta tal com podem observar en la taula següent, tretze de les vint-i-una entrevistades a Catalunya creuen que si es tracés d'homes, les professions serien unes altres (62%), mentre vuit informants van respondre que no canviaria si fossin homes (38%).

P18_OPCIONS	TOTAL	%
Diferents professions homes / dones	13	62
Iguals professions homes / dones	8	38
TOTAL	21	100

Taula 45

Entre les entrevistades a Alexandria, davant aquesta qüestió estan molt igualats els posicionaments, una meitat pensa que sí (50%) i l'altra pensa que no (50%).

P37_OPCIONS	TOTAL	%
Diferents professions homes / dones	5	50
Iguals professions homes / dones	5	50
TOTAL	10	100

Taula 46

III.3.10. Dona i religió

Pregunta 19-38 (CATALUNYA/EGIPTE): Si professes alguna religió, creus que aquesta religió et posa alguna restricció o trava pel fet de ser dona? Si és així, quina o quines (posa'n algun exemple)?

Com ja havia explicat abans, totes les dones entrevistades a Catalunya i a Egipte professen la religió copta. Dotze dones de les que viuen a Catalunya van afirmar que la religió no els posa cap restricció ni trava pel fet de ser dona (57%). Les altres nou dones van respondre que la seva religió sí que els posava alguna restricció per la seva condició femenina (43%).

P19_OPCIONS	TOTAL	%
SI	9	43
NO	12	57
TOTAL	21	100

Taula 47

Si analitzem les respostes al detall, observem algunes coses interessants, com el fet que opinen que les restriccions també afecten als homes, etc.:

- ✓ *Tinc religió, però si algun dia trobo que m'impedeix viure vida normal, equilibrada a nivell psicològic, no ho seguiré perquè no així, no és religió, és alguna forma de vida feta per forces del diable. I jo crec en déu.*
- ✓ *Sí, hi ha moltes que pel fet de ser dona no les pots fer.*
- ✓ *Sí, però per als homes també.*
- ✓ *Sí, però crec que també afecta als homes, tot i que no tant.*
- ✓ *Sí, hi ha moltes coses que ens impedeix la religió.*
- ✓ *Entre cometes pot, però no tant. En general el pecat és pecat, siguis home o dona.*
- ✓ *No de manera directa però sí que condiciona.*

Quan he plantejat aquesta pregunta a les residents a Egipte, he comprovat que són menys crítiques amb les restriccions religioses coptes, ja que un 90% creuen que la religió no els posa cap impediment o restricció per la seva condició femenina. Només una, l'única soltera del grup, va afirmar que sí i va posar com a exemple, les restriccions que tenen les dones en relació a demanar el divorci.

P38_OPCIONS	TOTAL	%
SÍ	1	10
NO	9	90
TOTAL	10	100

Taula 48

III.3.11. Nivell d'integració de la dona egípcia copta a Catalunya

Pregunta 20. Creus que els homes egipcis estan més integrats a Catalunya que les dones?

La majoria de les entrevistades són de l'opinió que el nivell d'integració a Catalunya d'homes i dones és igual (43%), mentre que 7 informants creuen que ells estan més integrats que elles (33%). Resulta sorprenent que 4 entrevistades diuen no saber-ho (19%) i una que depèn.

P20_OPCIONS	TOTAL	%
NO	9	43
SI	7	33
NO HO SÉ	4	19
DEPÈN	1	5
TOTAL	21	100

Taula 49

Si analitzem les respostes al detall, veiem que 6 de les informants relacionen la major integració dels homes amb la seva incorporació al món laboral, fora de l'àmbit domèstic i també amb el millor domini de l'idioma a partir d'aquesta experiència laboral:

- ✓ *Sí, perquè venen a millorar la situació de la seva família d'Egipte.*
- ✓ *Sí, perquè treballen més que les dones.*
- ✓ *Sí, moltíssim perquè les famílies de fet deixen fer als homes el que vulguin.*
- ✓ *Sí perquè treballen en empreses i coneixen molta gent.*
- ✓ *La majoria treballen i això els permet conèixer a gent.*
- ✓ *Crec que al principi quan acaben d'arribar és així perquè són els homes els que comencen a treballar i per tant a integrar-se, però ho deixa de ser quan la dona també s'integra i es relaciona a través de la feina o altres amb altres persones d'aquí.*
- ✓ *Sí, pel sol fet de que no solen quedar-se a casa com les dones, i al treballar, ells aprenen l'idioma més fàcilment que les dones, i estan més amb contacte amb la gent catalana i la seva cultura.*

Pregunta 21. Creus que tens els mateixos drets i deures que una persona nascuda a Catalunya o et sents discriminada en algun sentit?

Tot i que alguna resposta resulta una mica ambigua, podem dir que la majoria afirma que no es veu discriminada i que se sent amb els mateixos drets que una dona catalana (62%):

- ✓ *Veig que tinc els mateixos drets.*
- ✓ *Sí, sento que tinc els mateixos drets i deures que una persona nascuda a Catalunya.*
- ✓ *No em sento discriminada, estic bé.*
- ✓ *Sí, em veig igual que els que viuen aquí. Perquè tinc els mateixos drets que ells encara que no hagi nascut aquí.*
- ✓ *Jo sento que en general tinc els mateixos drets.*

Ara bé, quatre de les entrevistades expliquen obertament que sí se senten víctimes de discriminació:

- ✓ *Crec que tinc els mateixos drets, però de sentir-me discriminada sí que me'n sento i bastant. Hi ha molta gent racista. Però jo sé perfectament que soc igual que una altra persona.*
- ✓ *Hi ha diferències racistes.*
- ✓ *No, perquè no tinc la nacionalitat espanyola encara.*
- ✓ *Em sento discriminada d'alguna forma en estar a Catalunya i no saber parlar el català.*

Un altre grup de 4 entrevistades confessa que només s'ha sentit discriminada en alguna ocasió, però que és un fet poc habitual:

- ✓ *Rarament he sentit que no tinc els mateixos drets, tot i que el fet de no tenir nacionalitat fa que no pugui votar i a vegades m'he trobat amb gent tancada de ment a qui no acaba d'agradar que sigui de fora d'aquí, però són molt molt pocs.*
- ✓ *Sí, però encara que a vegades una mica discriminada.*
- ✓ *Sí, crec que tinc els mateixos drets que qualsevol altra persona, encara que no sempre faci les coses amb confiança, per sentir-me "diferent".*

P21_OPCIONS	TOTAL	%
NO DISCRIMINADA	13	62
DISCRIMINADA (sovint)	4	19
DISCRIMINADA (ocasionalment)	4	19
TOTAL	21	100

Taula 50

Pregunta 22. Si tens filles que ja han nascut aquí o van arribar de ben petites, creus que se senten totalment catalanes o noten alguna diferència?

Com que la majoria d'informants no tenen fills/-es, llavors no podien contestar a aquesta pregunta (66,7%). De les que sí tenen filles hi ha cinc dones que veuen que les seves

filles d'alguna mena se senten discriminades i no es senten catalanes (23,8%), mentre que dues consideren que les seves filles es veuen com a una catalana més (9,5%).

P22_OPCIONS	TOTAL	%
NO FILLS	14	66,7
NOTEN DIFERÈNCIA	5	23,8
NO DIFERÈNCIES	2	9,5
TOTAL	21	100

Taula 51

Pregunta 23. Les noies que ja han nascut aquí veuen les coses de la mateixa manera que les dones d'origen egipci que van arribar a Catalunya essent adultes? Sorgeix el conflicte generacional alguna vegada (filles - mares - àvies)?

Si llegim atentament les respostes, ens adonem ràpidament que la pràctica totalitat de les entrevistades creu que les noies d'origen egipci nascudes a Catalunya no veuen les coses de la mateixa manera que les egípcies que hi ha arribat d'adultes i que sovint sorgeix el conflicte generacional.

P23_OPCIONS	TOTAL	%
VISIÓ DIFERENT I CONFLICTE GENERACIONAL	15	71,4
VISIÓ IGUAL	3	14,3
DEPÈN	2	9,5
NO IDEA	1	4,8
TOTAL	21	100

Taula 52

Exemples:

- ✓ *Sí que sorgeix el conflicte generacional, és inevitable, les que hem viscut aquí des de petites ens xoca determinades idees i tradicions egípcies sobretot relacionades al rol de dona i home, però que parlant-ho ens entenem.*
- ✓ *Jo crec que si has nascut aquí o has vingut des de molt petit aquestes més acostumat a aquesta cultura, bastant més liberal, que la d'Egipte.*
- ✓ *No, perquè una persona que ha vingut d'una altra cultura a pogut veure una altra cultura i es pot comparar. Però una persona que ha nascut aquí solament ha vist una cultura i ho veu tot d'una altra manera.*
- ✓ *No, veuen les coses de manera diferent, ja que estan més influenciades per la cultura catalana i els seus amics catalans. Molts cops hi ha conflictes perquè les noies que han nascut aquí els hi costa entendre les raons per les quals no es poden comportar com les seves amigues, per exemple a l'hora de vestir-se com volen o tenir relacions sentimentals sense restriccions.*

Pregunta 24. Com a dona, creus que aquí a Catalunya tens més possibilitats de fer realitat els teus somnis?

La pràctica totalitat de les entrevistades a Catalunya pensen que aquí a Catalunya tenen més possibilitats de fer realitat els seus somnis (90,5%), però hi ha dues que no pensen el mateix (9,5%). Aquí en destaco algunes opinions:

- ✓ *Sí, però si no tens els estudis demanats ho tindràs un pèl complicat.*
- ✓ *Sí, de fet continuo vivint aquí perquè no tinc limitacions, i a Egipte sí.*
- ✓ *Sí, gràcies a la llibertat que tenen les dones aquí, que em motiva a tindre ambicions i voler tindre una carrera exitosa.*
- ✓ *Crec que allà on estigués lluitaria per fer realitat els meus somnis, però sí que penso que aquí tinc menys traves que si estigués a Egipte.*
- ✓ *La realitat de a la meua vida a Espanya ha destruït tots els meus somnis i el meu desig de viure.*

P24_OPCIONS	TOTAL	%
SI	19	90,5
NO	2	9,5
TOTAL	21	100,0

Taula 53

Pregunta 25. La teua estada a Catalunya és provisional i vols tornar al teu país natal, o bé et vols quedar definitivament a viure aquí?

Dotze dones tenen clar que volen quedar-se a viure a Catalunya (57%):

- ✓ *Em vull quedar definitivament aquí, Egipte està molt bé per anar a l'estiu però viure allà per sempre seria molt complicat.*
- ✓ *Em quedo aquí. Vaig a Egipte de vacances només.*

Cinc dones volen tornar al seu país natal (24%):

- ✓ *M'agradaria tornar al meu país. I no vull morir aquí.*
- ✓ *Vull tornar al meu país natal.*
- ✓ *La primera cosa que vull fer després d'acabar els meus estudis, reservaré el primer bitllet d'avió a Egipte. I quan arribi a Egipte cremaré el passaport*

Les quatre entrevistades restants encara no tenen clar si quedar-se a viure definitivament aquí o tornar al seu país d'origen (19%).

P25_OPCIONS	TOTAL	%
EM QUEDARÉ	12	57
TORNARÉ A EGIPTA	5	24
NO HO TINC CLAR	4	19
TOTAL	21	100

Taula 54

IV. CONCLUSIONS

Havent arribat al final del treball, és el moment d'extreure'n les conclusions i valorar fins a quin punt he aconseguit els objectius que em vaig plantejar a l'inici de la meva recerca, el principal dels quals era fer una radiografia al més exacta possible de la situació i opinió d'un grup de dones egípcies coptes residents a Catalunya i comparar-la amb la corresponent de les seves compatriotes residents a Alexandria.

D'Egipte a Catalunya: un món de canvis

De l'anàlisi dels resultats es conclou que, tot i que la majoria d'entrevistades van emigrar d'Egipte fins a Catalunya per decisió familiar (dels pares o del marit o pròpia), l'objectiu perseguit sempre ha estat buscar una vida millor i més segura en tots els aspectes i un bon futur per als fills i filles. Sembla clar que qualsevol que, com aquestes famílies, tingui l'oportunitat de sortir d'Egipte ho farà, ja que a Egipte els coptes són una minoria religiosa perseguida, fins al punt que al·legar la condició de refugiat per persecució religiosa ha permès a algunes persones instal·lar-se legalment en països europeus.

Les dones nascudes a Egipte i que han emigrat cap a Catalunya són les que manifesten una major consciència de les diferències que hi ha entre ser dona a Egipte i en un país europeu. Les diferències més destacades per les residents a Catalunya se centren en una major llibertat a l'hora de vestir, una millor higiene i netedat als carrers i, en general, la sensació de sentir-se més segures i més lliures de viure la seva pròpia cultura egípcia conjuntament amb altres formes de cultura i tradicions. Però el que no canvia, segons les informants residents a Catalunya, és l'estreta relació amb la religió, ja que la segueixen professant de la mateixa manera com ho farien a Egipte i se'n senten orgulloses. Pel que fa a l'educació, creuen unànimement que aquí les dones són més valorades i tenen moltes més possibilitats d'aconseguir els seus somnis, sense sentir-se menystingudes pel sol fet de ser dona, cosa que, segons la majoria, sí succeeix a Egipte.

Llibertat sexual i condició femenina

Pel que fa a les llibertats, tot i que segons els estudis i fonts oficials homes i dones a Egipte no tenen la mateixa independència a l'hora de prendre decisions o actuar, ja que allí són els homes són els qui tenen més poder i les dones han de prendre les decisions amb l'aprovació dels homes, entre les informants residents a Egipte hi ha una clara divisió d'opinions sobre la percepció d'igualtat entre homes i dones i sobre el nivell de satisfacció en relació al propi grau de llibertat; en canvi, la unanimitat és total a l'hora de reivindicar el dret a la igualtat.

Per la seva banda, les dones que han emigrat creuen unànimement que la llibertat és major a Catalunya que a Egipte, centrant-se bàsicament en aspectes com la forma de vestir, però també en la de pensar així com en la sensació de seguretat i protecció com

a dones. Així, la majoria afirma tenir la llibertat que vol i confessa que la situació clarament no seria la mateixa si visquessin a Egipte.

Novament, contràriament al que afirmen les fonts oficials i els comentaris i opinions de les informants egípcies residents a Catalunya, la majoria d'entrevistades d'Alexandria diuen no conèixer casos de violència sexual a Egipte i la pràctica totalitat afirma que en cas d'haver-n'hi, són fets puntuals i molt poc habituals.

En quant a la llibertat en la presa de decisions, les informants de Catalunya manifesten una llibertat "condicionada", a l'edat, a l'opinió familiar, als preceptes religiosos, etc., tot i que la majoria reconeix que a Egipte seria encara més restringida.

Sorprèn, en canvi, la percepció totalment oposada de les informants d'Egipte, que majoritàriament afirmen poder prendre decisions amb total independència i sense restriccions per la seva condició de dona. Ara bé, les incoherències i contradiccions són molt evidents en algunes respostes individuals, cosa que fa concloure que el grau de sinceritat o objectivitat a l'hora de valorar la pròpia realitat és dubtós.

Els rols d'home i dona

Entre les informants egípcies-catalanes, la majoria creu que els rols estereotipats home/dona es mantenen tant a Catalunya com a Egipte, però, curiosament, aquesta estereotipació dels rols no la perceben en les seves pròpies famílies, i de forma unànime s'oposen a que s'atribueixi el treball domèstic al col·lectiu femení.

En canvi, a Egipte, la gran majoria reconeix que la feina domèstica és cosa de dones i la majoria ha refusat expressar la seva opinió sobre aquesta realitat o l'accepta amb resignació.

L'educació

De l'opinió de les informants d'Alexandria, es pot confirmar una dada ja donada per les fonts oficials que parlen d'un 40% d'analfabetisme entre la població femenina, i és l'existència en ple segle XXI de dones analfabetes a Egipte, la majoria majors de 50 anys.

Això és a causa dels rols d'home i dona, ja que a Egipte la dona és la que ha de tenir cura del manteniment de la casa i dels fills, i de vegades, especialment a les zones rurals, es casa sense passar per l'escola ni estudiar, amb la creença que a ella no li farà falta l'educació.

El nivell d'educació a Egipte és baix en comparació amb Europa i, per això, totes les egípcies menors d'edat a Catalunya són estudiants i aprofiten l'oportunitat que tenen. En aquest sentit, totes les entrevistades -tant a Catalunya com a Egipte- defensen la igualtat del dret a l'educació per a homes i dones, i la gran majoria de les residents a Catalunya està convençuda de tenir més oportunitats de progressar en la seva carrera acadèmica i professional aquí.

Relacions home i dona: amistat, amor i matrimoni

En quant a les relacions d'amistat entre homes i dones, hi ha diferències clares entre Catalunya i Egipte, ja que com he deduït de les entrevistes, les restriccions són molt superiors a Egipte.

Ara bé, si es tracta de relacions sentimentals fora del matrimoni, tant les residents a Catalunya com les d'Alexandria ho tenen vetat per les normes i tradicions de la seva confessió religiosa, prohibició, però, que en general accepten sense qüestionar-la.

En quant als matrimonis mixtos (entre coptes i no coptes), de les entrevistes es conclou que està clar que una parella de diferents religions tindrà problemes seriosos a Egipte i força entrebancs i oposicions de la pròpia comunitat a Catalunya.

Segons les vivències de les entrevistades, a Egipte els homes musulmans no poden tenir cap tipus de relació amb una dona cristiana, ja que va en contra dels principis de la seva religió i això pot causar molts problemes greus i pot ser perseguit fins i tot per la seva religió. Per la seva banda, una dona cristiana copta mai es casarà amb un home musulmà ni de cap altra religió. Un matrimoni mixt sols es podria aconseguir en un país estranger que no fos musulmà, com per exemple aquí a Catalunya, on la relació entre cristians i musulmans i altres religions és de convivència i respecte, i on cadascú viu la seva religió lliurement sense que això suposi cap problema. Amb tot, en relació a la seva valoració d'un matrimoni mixt, la gran majoria d'entrevistades residents a Catalunya explica que és una opció que no es plantegen, atès que la religió copta no ho permet o no veu bé, i elles no es plantegen desobeir aquesta norma.

Dona i mercat laboral

Pel que fa a la situació laboral de les entrevistades a Egipte, la gran majoria són mestresses de casa i pràcticament totes afirmen que a l'Egipte actual està ben valorat que les dones tinguin un treball remunerat fora de casa. De les ocupacions fora de casa freqüents per al col·lectiu femení a Egipte segons les entrevistes, el sector més habitual ha resultat el sanitari, l'ensenyament, l'advocacia i el comerç. La gran majoria d'elles reconeix que no hi ha igualtat entre homes i dones al mercat laboral i no creu que en moments de crisi econòmica els homes hagin de tenir preferències en l'accés a un lloc de feina.

La relació de les entrevistades que actualment viuen a Catalunya amb el món laboral és molt diversa: algunes treballen o han treballat de forma remunerada fora de casa; en canvi, d'altres que han arribat aquí ja essent adultes no han tingut les mateixes oportunitats de col·locació, per falta d'estudis, domini de la llengua, etc. Llavors el que fan es treballar en ocupacions que no requereixen cap estudi o formació, com la neteja o altres serveis de cura de persones.

Al preguntar si creuen que si fossin homes la situació canviaria, la majoria de les informants a Catalunya pensen que hi hauria diferències; a Egipte, en canvi, les opinions estan molt dividides i contradiuen els estudis i dades oficials.

Dona i religió

A l'hora de valorar si la seva confessió religiosa coarta la seva llibertat personal femenina, els resultats han estat molt sorprenents. Una escassa majoria de les residents a Catalunya no creu patir desavantatges imposats pels preceptes religiosos, mentre que entre les residents a Alexandria és la pràctica totalitat la que creu que les dones no estan sotmeses a limitacions imposades per la religió, quan, per exemple, les dones poden sol·licitar unilateralment el divorci, opinió que m'ha resultat del tot xocant i paradoxal.

Nivell d'integració de la dona Egípcia a Catalunya

Segons l'opinió majoritària de les entrevistades a Catalunya, el nivell d'integració és el mateix per a homes que per a dones. Ara bé, segons algunes matisen, la inserció en el mercat laboral local fa que els homes s'integrin amb més facilitat, ja que poden establir més relacions amb persones de fora del seu entorn familiar, d'amistat o d'església; en canvi, les dones sovint tenen més dificultats si treballen a casa ocupant-se de la feina domèstica, per la manca d'aquest contacte directe amb l'exterior.

La majoria considera que gaudeix dels mateixos drets i deures que una dona catalana, tot i que, ocasionalment, han patit o pateixen manifestacions o discriminacions de caràcter xenòfob o racista.

Quan s'aborda el tema del conflicte generacional entre filles, mares i àvies, les informants comenten que és una qüestió que sorgeix molt sovint entre les coptes de Catalunya. La majoria al·lega que la perspectiva és totalment diferent en el cas d'una dona que ha viscut o viu en un país com Egipte -molt tancat en tots els àmbits, segons l'opinió d'aquestes informants-, i en el d'una noia que ja ha nascut o viu des de petita a Catalunya. En el meu cas, puc afirmar certament que això és així, ja que la meua mare es va educar i va viure molt de temps a Egipte i jo, en canvi, vaig créixer aquí i ho veig tot des d'una perspectiva més catalana que egípcia, mentre que ella ho veu tot encara amb la mentalitat d'Egipte.

Quedar-se a Catalunya o tornar al país natal

La majoria d'entrevistades tenen clar quedar-se a Catalunya, per totes les coses positives i millors oportunitats de progrés que els ofereix el país, mentre que un petit grup no té clar el seu futur i, llavors, no saben si es quedaran o no, i una minoria està decidida tornar a Egipte, ja sigui per jubilar-se o morir allí, o al més aviat possible, anhel aquest darrer que considero poc representatiu del sentiment general.

La realització del meu treball m'ha permès veure amb més perspectiva i claredat alguns assumptes sobre els quals no havia reflexionat gaire fins ara i m'ha donat pautes per anar en una direcció o una altra. La comparació entre la diferent visió de la realitat que tenen les dones egípcies a Egipte i les que han emigrat a Catalunya, la constatació de moltes incoherències en les respostes d'aquelles i també, a vegades, en les d'aquí, l'observació de les opinions, les experiències i les expectatives d'unes i altres, m'ha servit per refermar un sentiment que ja tenia.

L'empenta i desig de la meua família de viure en llibertat la pròpia identitat cultural i religiosa, i també la recerca d'un futur més pròsper i segur per a nosaltres m'ha proporcionat una oportunitat que no penso desaprofitar, sense renunciar a les meves arrels ni a les meves tradicions, però valorant el privilegi de ser una ciutadana amb el mateixos drets i deures que la resta, i el privilegi de ser una dona lliure de seguir el camí que jo mateixa em marqui.

He conclòs que és en les noies més joves, en nosaltres, on està el futur de la comunitat egípcia copta a Catalunya. Som nosaltres qui hem de trencar amb el masclisme de la cultura del país d'on venim i també del país on residim. Som nosaltres qui hem de demostrar que podem ser coptes, egípcies i catalanes a la vegada. Hem de demostrar que, com assegura una de les entrevistades, podem arribar a ser allò que vulguem.

Imatge 22. L'autora amb algunes dones entrevistades a Catalunya: Katrin Samir de Cervera a l'esquerra, al mig tenim a un sacerdot, al seu costat Nivin Awad de Lleida i al seu costat Cristin Khella de Cervera.

Imatge 21. L'autora del treball amb una de les entrevistades Catalunya, Katrin Samir de Cervera.

Imatge 23. L'autora del treball amb dues de les entrevistades a Lleida, Susana Shafik i Nivin Awad

Imatge 24. L'autora amb una de les entrevistades a Cervera, Maria Andrawis.

Imatge 25. L'autora amb una de les entrevistes d'Alexandria, Hanan Awad.

Imatge 26. Algunes entrevistades a Catalunya: Ann Amin, Katrin Samir, Cristin Khella, Susana Shafik, Rida Monir.

Imatge 27. L'autora del treball amb dues de les entrevistades a Catalunya: Cristin Khella i Elena Mena.

V. BIBLIOGRAFIA

V.1 Bibliografia pròpiament dita

AAVV (8/3/2018). "Lanzan una iniciativa para ensalzar logros del feminismo egipcio desde 2011". *La Vanguardia digital*. Consultat 20 novembre 2019, des de <https://www.lavanguardia.com/vida/20180308/441360378931/lanzan-una-iniciativa-para-ensalzar-logros-del-feminismo-egipcio-desde-2011.html>

Abrams, J. (23/12/2015) "House Members Press White House to Confront Egypt on Forced Marriages". *Fox News*, 2010 abril 21. Consultat 23 novembre 2019, des de <https://www.foxnews.com/politics/house-members-press-white-house-to-confront-egypt-on-forced-marriages>

Alemany, M. (3/4/2019). "Una conversación con la escritora, periodista y activista egipcia Mona Eltahawy". *Revista 5w*. Consultat 20 novembre 2019, des de <https://www.revista5w.com/who/solo-la-revolucion-feminista-destruye-completo-los-sistemas-opresion>

Amnistia Internacional España (2017). *Egipto: violencia contra las mujeres por doquier*. Consultat 17 novembre 2019, des de <https://www.es.amnesty.org/actua/acciones/egipto-violencia-contra-las-mujeres-por-doquier/>

Amnistia Internacional España (2017). *La situación de los derechos humanos en el mundo. Informe 2016/17*. Consultat 17 novembre 2019, des de <https://books.google.es/books?id=PZgkDwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=2016+-+2017+de+Amnist%C3%ADa+Internacional&hl=ca&sa=X&ved=0ahUKewj19NS4ltvmAhVpzoUKHSe7BVQQ6AEIJzAA#v=onepage&q=2016%20-%202017%20de%20Amnist%C3%ADa%20Internacional&f=false>

Arguelles, M. (20/4/2015). "La mujer en el Egipto del siglo XXI". *Divulgadores del misterio*. Consultat 17 novembre 2019, des de <http://www.divulgadoresdelmisterio.net/2015/04/20/la-mujer-en-el-egipto-del-siglo-xxi-por-marisa-arguelles/>

Badran, M. (21/3/2011). "El nuevo feminismo en la revolución egipcia". *Estudios de política exterior* 29. Consultat 19 novembre 2019, des de <https://www.politicaexterior.com/articulos/afkar-ideas/el-nuevo-feminismo-en-la-revolucion-egipcia/>

Bonet, C. (14/10/2017). <https://unamicadetotarreu.com/2017/10/31/lantiga-esglesia-dels-dolors-cedida-a-la-comunitat-copta/>

Carrión, F. (10/4/2017). "Cristianos en Egipto, entre la espada del Estado Islámico y el abandono", *El Mundo*. Consultat 20 novembre 2019, des de <https://www.elmundo.es/internacional/2017/04/10/58ea8443e2704eed7e8b45c7.html>

Cf. Ressenya de Conxita López a *Vida Creixent* de la conferència del claretà P. Anton M. Vilarrubias, sobre els cristians coptes d'Egipte (12/11/19). Consultat 1 de novembre 2019, des de <http://www.parroquiaclaret.com/ca/node/4282>

CNN (10/4/2017). “¿Quiénes son los cristianos coptos?”. *CNN Español*. Consultat 20 novembre 2019, des de <https://cnnespanol.cnn.com/2017/04/10/quienes-son-los-cristianos-coptos/>

Danahar, P. (2/8/2012). “Egipto: la revolución le falla a las mujeres”. *BBC News, Mundo*. Consultat 11 novembre 2019, des de https://www.bbc.com/mundo/noticias/2012/08/120718_revolucion_y_mujeres_egipto_yv

Díez de Velasco, F. (2015). *Las Iglesias ortodoxas a España*. Madrid, p. Consultat 29 de novembre 2019, des de https://books.google.es/books?id=AB64CgAAQBAJ&pg=PT355&lpg=PT355&dq=lleida+coptos&source=bl&ots=lea9me-MrO&sig=ACfU3U0xZb6CkxsnGYjAgfkUMTZylerFXQ&hl=es&sa=X&ved=2ahUKEwjW69HOp_DmAhULhQKHdF_DmYQ6AEwBnoECAoQAQ#v=onepage&q=lleida%20coptos&f=truehttps://books.google.es/books?id=AB64CgAAQBAJ&pg=PT355&lpg=PT355&dq=lleida+coptos&source=bl&ots=lea9me-MrO&sig=ACfU3U0xZb6CkxsnGYjAgfkUMTZylerFXQ&hl=es&sa=X&ved=2ahUKEwjW69HOp_DmAhULhQKHdF_DmYQ6AEwBnoECAoQAQ#v=onepage&q=lleida%20coptos&f=true

EFE (11/5/2015). “El 92 per cent de les dones casades egípcies de 15 i 49 anys ha estat víctima de l'ablació”. *La Vanguardia digital*. Consultat 2 novembre 2019, des de <https://www.lavanguardia.com/internacional/20150511/54430574579/92-mujeres-casadas-egipcias-ablacion.html>

EFE (11/5/2015). “El 92% de las mujeres casadas egipcias ha sufrido la ablación, según encuesta”. *El Comercio*. Consultat 10 octubre 2019, des de <https://www.elcomercio.com/actualidad/egipto-mutilacion-femenina-encuesta.html>

Estruch, J. (2007). *Las otras religiones: minorías religiosas en Cataluña* (2ed. corr). Barcelona: Icaria Editorial.

González, R. (30/11/2012). “Egipto mantendrá la ‘sharía’ como principal fuente de legislación”. *El País*. Consultat 11 novembre 2019, des de https://elpais.com/internacional/2012/11/29/actualidad/1354178560_541557.html

Haro, F. (6/12/2014) “Diáspora de doce puntas”. *Letras libres*. Consultat 1 de novembre 2019, des de <https://www.letraslibres.com/mexico-espana/diaspora-doce-puntas>

Hatem, M. (1/5/1992) «Economic and Political Liberalization in Egypt and the Demise of State Feminism». *International Journal of Middle East Studies*. Consultat 17 novembre 2019, des de <https://www.jstor.org/stable/164296?seq=1>

Iglesias, A. (1/12/2015). “Ser mujer, nacer y vivir en Egipto”. *El País*. Consultat 11 novembre 2019, des de https://elpais.com/elpais/2015/12/01/africa_no_es_un_pais/1448953200_144895.html

Johnson, J. H. (2002). “Women’s Legal Rights in Ancient Egypt”. *Fathom Archive*. Consultat 11 novembre 2019, des de <http://fathom.lib.uchicago.edu/1/777777190170/>

Levesque, R.J.R. (2011). “Sex Roles and Gender Roles”. In: Levesque R.J.R. (eds.) *Encyclopedia of Adolescence*. Springer, New York. Consultat 17 novembre 2019, des de https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007%2F978-1-4419-1695-2_602#howtocite

Magdy, E. (18/7/2018) "Life in Egypt for a Christian Woman: 'Easy Prey'". *The Tablet*. Consultat 24 novembre 2019, des de <https://thetablet.org/seen-as-a-whore-the-plight-of-christian-women-in-egypt/>

Nerín, G. (9/3/2017). "Nawal El Saadawi, feminista egípcia: Nadie puede liberar a otro". *El Nacional*. Consultat 17 novembre 2019, des de https://www.elnacional.cat/es/cultura/nawal-saadawi-mujer-egipto_143331_102.html

Nour, I. (12/2/2019). "Cristianos en Egipto, una minoría en el delta del Nilo". *EOM*. Consultat 15 novembre 2019, des de <https://elordenmundial.com/cristianos-en-egipto-una-minoria-en-el-delta-del-nilo/>

Pérez, M. (10/4/2017). "Los coptos en Egipto: ¿Quiénes son estos cristianos perseguidos?". *ACIPrensa*. Consultat 1 de novembre 2019, des de <https://www.aciprensa.com/noticias/los-coptos-en-egipto-quienes-son-estos-cristianos-perseguidos-30172>

Plutarco, *Vides paral·leles* 5.26 (dedicat a Alexandre Magne).

Ramsis, A. (16/1/2012). "Egipto, el feminismo desde la revolución". *Diagonal*. Consultat 17 novembre 2019, des de <https://www.diagonalperiodico.net/global/egipto-feminismo-desde-la-revolucion.html>

Reche, P. (23/10/2009). "Mujeres egipcias pioneras del movimiento feminista del s. XX". *Bitácora africana*. Consultat 17 novembre 2019, des de <http://www.africafundacion.org/spip.php?article4747>

Rédaction (2/11/2018). "Égypte. Au moins 7 morts dans un attentat contre un car de chrétiens coptes, l'EI revendique l'attaque", *Ouest-France*. Consultat el 20 novembre 2019, des de <https://www.ouest-france.fr/monde/egypte/egypte-au-moins-sept-morts-dans-un-attentat-contre-un-car-de-fideles-coptes-6048755>

Rodríguez Mellado, I. (1952). "Notas sobre la evolución social de la mujer egípcia", *Cuadernos de estudios africanos* 17, pp. 49-62.

Santesmasses, X. (13/10/17). "Iglesia copta renovada en Cervera". *Segre.com*. Consultat 1 de novembre 2019, des de <https://www.segre.com/es/noticias/cultura/2017/10/13/iglesia-copta-renovada-cervera-30195-1112.html>

Shaw, I. (2003). *The Oxford History of Ancient Egypt*. Oxford. Oxford University Press.

Western, W.C. (2006). "Religión y familia en la ciudadanía de las mujeres en Egipto contemporáneo", *En los intersticios de la democracia y el autoritarismo. Algunos casos de Asia, África y América Latina*, pp. 363-365. Consultable en línia a http://biblioteca.clacso.edu.ar/clacso/sur-sur/20100707075857/11_cwestern.pdf

Zohry, A. (2007). *Migration and Development in Egypt*. International Organization for Migration. Berlin. Consultat 17 novembre 2019, des de http://policydialogue.org/files/events/Zohry_Migration_Development_Egypt.pdf

V.2 Webgrafia

Ambar Viajes. *La historia de Egipto*. Consultat 2 octubre 2019, des de https://www.pasaporte3.com/viajar_viajar_viaje_aventura_Egipto_crucero_Nilo

Blog sobre Egipto. Consultat 5 octubre 2019, des de <https://diarium.usal.es/rsc/egipto/demografia/>

Egipte. Consultat 10 octubre 2019, des de <http://toubkkal.blogspot.com/2013/12/>

Egipte: una civilització milenària. Consultat 2 octubre 2019, des de <http://www.xtec.cat/~msolana/tot/egipte/egipte.html>

Egipto, Waytours Viajes. Consultat 5 octubre 2019, des de <http://www.waytoursviajes.com/info/11639/Egipto.php>

Egipto. Consultat 10 octubre 2019, des de <https://www.redem.org/africa/egipto/>

Ferias Comerciales Egipto 2019. Consultat 5 octubre 2019, des de <http://andaluciatijara.com/egipto.php>

Gender Equality Universally Embraced, but Inequalities Acknowledged. (2010). *Pew Research Center*. Consultat 17 novembre 2019, des de <https://web.archive.org/web/20160304062704/http://www.pewglobal.org/files/pdf/Pew-Global-Attitudes-2010-Gender-Report.pdf>

https://es.wikipedia.org/wiki/Religi%C3%B3n_en_Egipto

https://fr.wikipedia.org/wiki/Pers%C3%A9cution_des_coptes#cite_note-2

<https://www.britannica.com/>

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2012/sep/03/virginity-test-to-power>

Humans Rights Watch (24/1/2010). "Egypt and Libya: a Year of Serious Abuses". *hrw.org*. Consultat des de <https://www.hrw.org/news/2010/01/24/egypt-and-libya-year-serious-abuses>

Institut d'Estadística de Catalunya. [Base de dades]. Consultat 1 novembre 2019, des de <https://www.idescat.cat/poblacioestrangera/?b=12&lang=es>

International Religious Freedom Report for 2015, del Departament d'Estat dels EEUU, consultat des de <https://2009-2017.state.gov/j/drl/rls/irf/religiousfreedom//index.htm#wrapper>

ISOR. (2014, novembre). El mapa de les minories religioses a Catalunya: Informe d'actualització sobre les confessions minoritàries a Catalunya. Consultat 20 novembre 2019, des de http://justicia.gencat.cat/web/.content/afers-religiosos/documents/20150511_informe_mapa_religios.pdf

Oficina d'Informació Diplomàtica del Ministeri d'Assumptes Exteriors, Unió Europea i Cooperació, consultable des de http://www.exteriores.gob.es/Documents/FichasPais/EGIPTO_FICHA%20PAIS.pdf i https://es.wikipedia.org/wiki/Egipto#Proyecto_de_nueva_Constituci%C3%B3n

Wikipedia. *Derechos de las mujeres en Egipto*. (2019, octubre 28). Derechos de las mujeres en Egipto. Consultat 17 novembre 2019, des de https://es.wikipedia.org/wiki/Derechos_de_las_mujeres_en_Egipto#cite_note-Daniel.2009-6

Wikipedia.(2019, 17 novembre). *Religión en Egipto*. Consultat 11 novembre 2019, des de https://es.wikipedia.org/wiki/Religi%C3%B3n_en_Egipto

V.3. Videografia

Atemptat a Alexandria, Egipte l'any 2011. [Vídeo] Consultat 18 novembre 2019, des de https://www.youtube.com/watch?v=jDK_inByB6o

Execucions a Líbia l'any 2015. [Vídeo] Consultat 18 novembre 2019, des de <https://pirman.es/videos/isis-decapitacion-masiva-egipto-venga-los-criminales-asesinatos-con-bombardeos-sobre-libia>

Atemptat a Tanta, Egipte l'any 2017. [Vídeo] Consultat 18 novembre 2019, des de https://www.youtube.com/watch?v=V_mfbl6-UVM

VI. ANNEXOS**Annex 1. ENQUESTA EN CATALÀ****ENQUESTA A INFORMANTS EGÍPCIES RESIDENTS A CATALUNYA****Fitxa de dades personals**

1. Nom i cognoms
2. Edat / any de naixement
3. Ciutat de naixement
4. Estat civil (soltera, casada, divorciada, altres)
5. Quants germans i germanes tens?
6. Edat en què vas marxar d'Egipte
7. Vas marxar sola, amb família o amb amics?
8. A Catalunya, vius sola o amb la família?
9. Si vius en família, amb quins membres de la família vius a Catalunya?
10. Si tens fills/filles, han nascut a Egipte o a Catalunya?
11. Fins a quina edat has anat a l'escola?
12. Estudis cursats (encercla):
 - A. primaris
 - B. secundaris
 - C. universitaris
13. Professes alguna religió? Quina?
14. Llengües que parles:
15. Com/on vas aprendre català (si el parles)?
16. Països i ciutats en què has viscut des que vas marxar d'Egipte:
17. Ciutat on vius actualment?
18. Si és a la ciutat de Lleida, en quin barri o carrer vius?
19. Ocupació / professió que tenies a Egipte (si és el cas):
20. Ocupació / professió actual (a Catalunya):
21. Viatges sovint a Egipte (quantes vegades has anat des que vas marxar)?
22. Mantens contacte habitual amb familiars i/o amistats que viuen a Egipte? **SÍ / NO**
23. Si és que sí, amb quina freqüència?
24. Per quin mitjà (telèfon, videotrucada, internet, ...)?
25. Estàs al dia del que passa a Egipte? **SÍ / NO**

26. Com?

- A. televisió egípcia
- B. ràdio egípcia
- C. premsa digital
- D. informacions de familiars
- E. internet
- F. altres mitjans (quins?)

ENTREVISTA

1. Si la decisió ha estat teva, per què has decidit viure o instal·lar-te a Catalunya?
2. Quins canvis has notat alhora de viure en un altre país?
3. Com a dona, creus que a Catalunya (Europa) tens més llibertat que en la teva ciutat natal a Egipte? si és així, posa algun exemple.
4. En el teu entorn més proper, creus que les tradicions egípcies tenen molt pes tot i estar vivint a Catalunya, o pel contrari creus que ara ja no tenen tanta influència?
5. Quins són els aspectes de la cultura i tradició egípcia que es conserven més en la teva família?
 - a. les tradicions religioses
 - b. les tradicions gastronòmiques
 - c. els costums a l'hora de vestir
 - d. els rols d'homes i dones
 - e. altres (quins?)
6. Quines feines domèstiques (de la casa) té la dona aquí? Son les mateixes que a Egipte?
7. Tots els membres de la família ajuden per igual a les feines de casa, o només ho fan les dones?
8. Si és així, què n'opines?
9. En la teva família, quin paper tenen els homes i les dones? el mateix o és diferent? si és diferent, posa'n algun exemple (de què s'ocupa un home / una dona; què pot fer o està ben vist que faci un home/una dona; qui mana; qui treballa fora de casa; qui treballa només a casa; etc.)
10. Tu en particular, quin paper tens dins la família?
11. Pots prendre decisions de forma independent o la teva condició de dona et posa algun inconvenient?
 - 11.1 Creus que si visquessis a Egipte seria igual la situació?
12. Pots tenir amistat amb nois/homes egipcis i no egipcis sense restriccions?
13. Pots tenir relacions sentimentals amb nois/homes egipcis i no egipcis sense restriccions?
14. Pel que fa a l'educació, creus que aquí a Catalunya les noies/dones poden tenir més oportunitats en els estudis que a Egipte?

15. En quant a l'ocupació professional, fins on creus que pot arribar una dona?
16. Creus que hi ha restriccions d'alguna mena?
17. Quina és la professió o ocupació més habitual entre les dones d'origen egipci del teu entorn més proper?
18. Creus que si fossin homes seria diferent?
19. Si professes alguna religió, creus que aquesta religió et posa alguna restricció o impediment pel fet de ser dona?
20. Creus que els homes egipcis estan més integrats a Catalunya que les dones? Per què?
21. Creus que tens els mateixos drets i deures que una persona nascuda a Catalunya o et sents discriminada en algun sentit?
22. Si tens filles que ja han nascut aquí o van arribar de ben petites, creus que se senten totalment catalanes o noten alguna diferència?
23. Les noies que ja han nascut aquí veuen les coses de la mateixa manera que les dones d'origen egipci que van arribar a Catalunya essent adultes? Sorgeix el conflicte generacional alguna vegada (filles - mares - àvies)?
24. Com a dona, creus que aquí a Catalunya tens més possibilitats de fer realitat els teus somnis?
25. La teva estada a Catalunya és provisional i vols tornar al teu país natal, o bé et vols quedar definitivament a viure aquí?

Annex 2. ENCUESTA EN CASTELLANO**ENCUESTA A INFORMANTES EGIPCAS RESIDENTES EN CATALUÑA****DATOS PERSONALES**

1. Nombre y apellidos:
2. Edad / año de nacimiento:
3. Ciudad de nacimiento:
4. Estado civil (soltera, casada, divorciada, otros):
5. ¿Cuántos hermanos y hermanas tienes?
6. ¿A qué edad te fuiste de Egipto?
7. ¿Te fuiste sola, con la familia o con amigos?
8. En Cataluña, ¿vives sola o con la familia?
9. Si vives con la familia, ¿con qué miembros de la familia vives en Cataluña?
10. Si tienes hijos/hijas, ¿han nacido en Egipto o en Cataluña?
11. ¿Hasta qué edad fuiste a la escuela?
12. Estudios cursados (marca con una cruz):
 - A. primarios
 - B. secundarios
 - C. universitarios
13. ¿Profesas alguna religión? ¿Cuál?
14. Lenguas que hablas:
15. ¿Cómo/dónde aprendiste catalán (si lo hablas)?
16. Países y ciudades en las que has vivido desde que te fuiste de Egipto:
17. Ciudad en la que resides actualmente:
18. Si es en la ciudad de Lleida, ¿en qué barrio o calle vives?
19. Ocupación / profesión que tenías en Egipto (si es el caso).
20. Ocupación / profesión actual (en Cataluña):
21. ¿Viajas habitualmente a Egipto? ¿Cuántas veces has ido?
22. ¿Mantienes contacto habitual con familiares o amistades que viven allí? SÍ / NO
23. Si Es que sí, ¿con qué frecuencia
24. ¿Por qué medio (teléfono, videollamada, internet, ...)?

25. ¿Estás al día de lo que pasa a Egipto? Sí / NO

26. ¿Cómo? a través de..

- A. la televisión egipcia
- B. la radio egipcia
- C. la prensa digital
- D. informaciones de familiares
- E. internet
- F. otros medios (¿cuáles?)

ENTREVISTA

1. Si la decisión ha sido tuya, ¿por qué has decidido vivir o instalarte a vivir en Cataluña?
2. ¿Qué cambios has notado a la hora de vivir en otro país?
3. Como mujer, ¿crees que en Cataluña (Europa) tienes más libertad que en tu ciudad natal en Egipto? Si es así, pon algún ejemplo.
4. En tu entorno más cercano, ¿crees que las tradiciones egipcias tienen mucho peso a pesar de estar viviendo en Cataluña, o por el contrario crees que ahora ya no tienen tanta influencia como cuando vivías en Egipto?
5. Cuáles son los aspectos de la cultura y tradición egipcia que se conservan más en tu familia?
 - a) las tradiciones religiosas
 - b) las tradiciones gastronómicas
 - c) las costumbres a la hora de vestir
 - d) los roles de hombres y mujeres
 - e) otros (¿cuáles?)
6. ¿Qué tareas domésticas (de la casa) tiene la mujer aquí? ¿Son las mismas que en Egipto?
7. ¿Todos los miembros de tu familia ayudan por igual a las tareas de casa, o sólo lo hacen las mujeres?
8. Si es así, ¿qué opinas?
9. En tu familia, ¿qué papel tienen los hombres y las mujeres? ¿el mismo o es diferente? si es diferente, pon algún ejemplo (de lo que se ocupa un hombre / una mujer; qué puede hacer o está bien visto que haga un hombre / una mujer; quién manda; quién trabaja fuera de casa; quién trabaja solo en casa; etc.)
10. Tú en particular, ¿qué papel tienes dentro de la familia?
11. ¿Puedes tomar decisiones de forma independiente o tu condición de mujer te pone algún inconveniente? ¿Crees que si vivieras en Egipto sería igual la situación?
12. ¿Puedes tener amistad con chicos / hombres egipcios y no egipcios sin restricciones?

13. ¿Puedes tener relaciones sentimentales con chicos / hombres egipcios y no egipcios sin restricciones?
14. En cuanto a la educación, ¿crees que aquí en Cataluña las chicas / mujeres pueden tener más oportunidades en los estudios que en Egipto?
15. En cuanto a la ocupación profesional, ¿hasta dónde crees que puede llegar una mujer?
16. ¿Crees que hay restricciones de algún tipo por el hecho de ser mujer?
17. ¿Cuál es la profesión u ocupación más habitual entre las mujeres de origen egipcio de tu entorno más cercano?
18. ¿Crees que si fueran hombres sería diferente?
19. Si profesas alguna religión, ¿crees que esta religión te pone alguna restricción o impedimento por el hecho de ser mujer (cosas que no puedes hacer, cosas que no puedes dejar de hacer)?
20. ¿Crees que los hombres egipcios están más integrados en Cataluña que las mujeres? ¿Por qué?
21. ¿Crees que tienes los mismos derechos y deberes que una persona nacida en Cataluña o te sientes discriminada en algún sentido?
22. Si tienes hijas que ya han nacido aquí o que llegaron muy pequeñas, ¿crees que se sienten totalmente catalanas o notan alguna diferencia?
23. ¿Las chicas de familia egipcia que ya han nacido aquí ven las cosas de la misma manera que las mujeres que llegaron de Egipto a Cataluña siendo adultas? ¿Surge el conflicto generacional alguna vez (hijas - madres - abuelas)?
24. Como mujer, ¿crees que aquí en Cataluña tienes más posibilidades de hacer realidad tus sueños?
25. Tu estancia en Cataluña: ¿es provisional y quieres volver a tu país natal? o bien, ¿te quieres quedar definitivamente a vivir aquí?

Annex 3. ENQUESTA - ENTREVISTA A INFORMANTS RESIDENTS A ALEXANDRIA (VERSIÓ EN CATALÀ)**DADES PERSONALS**

1. Nom i cognoms:
2. Edat / any de naixement :
3. Ciutat de naixement :
4. Ciutat i barri (carrer) on vius actualment:
5. Estat civil (soltera, casada, divorciada, altres):
6. Quants germans i germanes tens?
7. Vius sola o en família?
8. Si vius en família, amb quins membres de la família vius?
9. Si tens fills/filles, quants en tens (quants nois, quantes noies)?
10. Has anat a l'escola?
11. Si hi has anat, fins a quina edat?
12. Estudis cursats (encercla):
 - A. primaris
 - B. secundaris
 - C. universitaris
13. Professes alguna religió? Quina?
14. És la religió majoritària?
15. Si no és la religió majoritària, et sents discriminada o perseguida per la teva religió?
16. Llengües que parles:
17. Ocupació / professió actual:
18. Has viatjat fora d'Egipte?
19. Si és que sí, quantes vegades?
20. El motiu del viatge ha estat:
 - A. per turisme
 - B. per feina
 - C. per visitar familiars
 - D. per altres motius
21. Tens familiars o amics que han marxat d'Egipte i viuen a Catalunya (o Europa)?

22. Mantens contacte habitual amb ells?
23. Si és que sí, amb quina freqüència?
24. Per quin mitjà (telèfon, videotrucada, internet, ...)?
25. Per quin motiu creus que han marxat?

ENTREVISTA

1. Creus que les dones tenen els mateixos drets i llibertats que els homes a la societat egípcia?
2. Creus que homes i dones han de tenir exactament els mateixos drets i llibertats?
3. Argumenta la teva resposta anterior.
4. Creus que, com a dona, tens tota la llibertat que t'agradaria tenir?
5. Treballes fora de casa?
6. Si treballes fora de casa, creus que homes i dones tenen el mateix tracte i facilitats en el lloc de treball?
7. Posa'n algun exemple o experiència que hagi viscut.
8. A la societat egípcia actual, està ben valorat que la dona treballi fora de casa?
9. Estàs d'acord amb la següent afirmació: "quan els llocs de treball són escassos, els homes haurien de tenir més dret que les dones a un lloc de treball" ?
10. Conèixes dones que no sapiguin llegir ni escriure?
11. Quantes?
12. Quina edat tenen?
13. Has viscut o coneixes alguna dona que hagi patit algun tipus de violència o assetjament sexual?
14. És això habitual?
15. Si estàs casada, a quina edat et vas casar?
16. Què opines de les dones que no es volen casar? marca la resposta
 - A. és una opció perfectament vàlida
 - B. hi estic totalment en contra, ja que una dona sense marit és incompleta
 - C. hi tenen dret, però no hi estic d'acord
 - D. jo mateixa no em vull casar
17. Si tens fills o filles, a quina edat vas tenir el teu primer fill o filla?

18. Creus que la missió natural d'una dona és tenir fills i formar una família?
19. Creus que les dones tenen el mateix dret que els homes a divorciar-se?
20. A la pràctica, això és així a Egipte?
21. A l'hora de prendre decisions dins de la família, qui ho fa habitualment / qui mana?
 - A. el pare
 - B. la mare
 - C. conjuntament pare i mare
 - D. altres membres de la família
22. Qui s'ocupa de les fer les feines de la casa (comprar, cuinar, netejar, etc):
 - A. només ho fan les dones
 - B. només ho fan els homes
 - C. tots els membres de la família ajuden per igual
23. Si només ho fan les dones, què n'opines?
24. En la teva família, quin paper tenen els homes i les dones? Si és diferent, posa'n algun exemple (de què s'ocupa un home / una dona; què pot fer o està ben vist que faci un home/una dona; qui mana; qui treballa fora de casa; qui treballa només a casa; etc.)
25. Tu en particular, quin paper tens dins la família?
26. Pots prendre decisions de forma independent?
27. La teva condició de dona et posa algun inconvenient a l'hora de prendre decisions?
28. creus que si visquessis en un altre país del món seria igual la situació?
29. A Egipte, una noia/dona pot tenir amistat amb nois/homes sense restriccions?
30. A Egipte, una noia/dona pot tenir relacions sentimentals amb nois/homes sense restriccions?
31. Les parelles on home i dona provenen de religions diferents, poden tenir problemes o entrebancs a Egipte?
32. Estàs a favor dels matrimonis mixtos (entre membres de religions diferents)?
33. Creus que les noies/dones han de tenir les mateixes oportunitats en els estudis que els nois?
34. Creus que això és així actualment a Egipte?
35. En quant a l'ocupació professional, creus que una dona pot arribar al mateix nivell que un home?
36. Quina és la professió o ocupació més habitual entre les dones del teu entorn més proper?

37. Creus que si fossin homes seria diferent?
38. Si professes alguna religió, creus que aquesta religió et posa alguna restricció o traba pel fet de ser dona?
39. Quina o quines (posa'n algun exemple)?

Annex 4. ENQUESTA - ENTREVISTA A INFORMANTS RESIDENTS A ALEXANDRIA (VERSIÓ EN ÀRAB)

بالكامل الاسم:

الميلاد سنة/العمر:

فيها اتولدة الى البلد:

حاليا فيه تعيش الذي (شارع) والحي المدينه:

(اخر شئ او، موطلقه، متزوجه، عذراء) المدينه الحاله:

عندك واختر اخ كام:

العائله مع او وحدك تعيشي هل:

تعيشي من مع، الاسره مع انتي ولو:

(بنت وكام ولد كام) عندك الاولاد من كام، بنات/اولاد عندك هل:

:لا / ايوه المدرسه؟ الى ذهيتي هل:

المدرسه تركتي سن اى الى المدرسه الى ذهيتي والو:

التعليم في وصلتي مرحله اى الى:

ديانتك هيا ما:

:الاغلبه دين هوا هل:

دينك بسبب الاتهاض او باتميز تشعر هل الاغلبه دين يكن لم وايداً:

:بها تتكلمون الذي الغه هيا ما:

:مهنتك هيا ما او تعملين ماذا:

:قبل من البلاد خارج سافرة هل:

:مره كام سافرتي ولو:

: (اخر شئ او، للعائله زياره، شغل، سياحه) كان السفر وسبب:

:كتالونيا او اوروبا في ويعيشون البلاد هاجرة اوسر تعرفين هل:

:تتواصلون وهل:

:بنتكلمو ايه قد كل تعرفين وايداً:

: (انترنت او، فيديو مكالمه، التليفون) وسيله باى:

:لماذا تعتقد انهم غادرو:

Preguntas entrevista:

:هل تعتقدى ان المراه لها نفس الحقوق والحرية التي يتمتع بها الرجل في المجتمع المصري:

:هل تعتقدى ان الرجل والمره يجب ان يتمتعو بنفس الحقوق والحريات بظبط:

:وليه:

:هل تعتقدى انه كالمراه لديك كل الحريات الذي تريدها:

:هل تعملي خارج المنزل:

:وايداً كنتي تعملي خارج المنزل، هل تعتقدى ان الرجل والمراه لديهم نفس المعاملات والحقوق في مكان العمل:

:اعطى بعض الامثله او الخبره التي عشتها:

:في المجتمع المصري الحالي (هل يقدر ان تعمل المراه خارج المنزل):

:هل توافقي على العبارة التاليه: "عندما تكون فرص العمل نادره، يجب ان يتمتع الرجل بحقوق اكثر من النساء في مكان العمل":

:العمل:

:هل تعرفين النساء التي لا يستطعن القراءة او الكتابه:

:كام:

:عندهم كام سنه:

:هل عشت او تعرف اي امراه عانت من اى نوع من العنف او تحرش جنسى:

:هذا معتاد:

:اذا كنتي متزوجه، ما هوا العمر الذي تزوجتي فيه:

:ما رايتك في النساء الاتي لا يرغبن في الزواج؟

١. انه خيار صحيح تماماً

٢. انا اعارض ذلك تماماً، لان المرأة بدون الزواج غير مكتمله

٣. لديهم الحق، لكنني لا اوافق

٤. انا لا اريد الزواج من نفسي:

:اذا كان لديك اطفال، في اى عمر انجبتى طفلك الاول:

:هل تعتقدى ان المهمه الطبيعيه للمرأة هي انجاب اطفال وتكوين اسره؟

:هل تعتقدى المراه لها نفس حق الرجل في الطلاق؟

:في الممارسه العمليه، هذا هوا الحال في مصر؟

:عند اتخاذ القرار داخل الاسره، من يفعل عادة/من المسؤول؟

١.الاب

٢.الام

٣.الاب والام معا

٤.افراد الاسره الاخارين

من المسؤول عن القيام بالعمال المنزل (شراء،طهي،تنظيف،الخ)

A:النساء فقط تفعل ذلك:

B:الرجال فقط يفعلون ذلك:

C:جميع افراد الاسره يساعدون بنفس الطريقه:

:اذا فعلت النساء فقط فما رأيك؟

:في عائلتك ما هوا دور الرجل والنساء؟مختلفه/متساويه

:ايذا كان الامر مختلفا اكتبى مثالا:

:انت على وجه الخصوص ،ما هوا الدور الذى تلعبه فى الاسره؟

:يمكن اتخاذ القرارات بشكل مستقل؟

:هل حالتك كمراه تجعلك غير مرتاحه عند اتخاذ القرارات؟

:هل تعتقدانه اذا كنت تعيشين فى بلد اخر فى العالم هل سيكون الوضع هوا نفسه

:فى مصر ،يمكن للفتاه /المراه ان تقيم صداقه مع رجل /الرجال دون قيود؟

:فى مصر ،يمكن ان يكون للفتاه /المراه علاقات عاطفيه مع رجل /رجال غير مقيدين؟

:الازواج من اين ياتى رجل وامراه من ديانات مختلفه ،هل يمكن ان يواجهوا مشاكل او عقبات فى مصر؟

:هل توايدى الزواج المختلط (بين افراد الديانات المختلفه)

:هل تعتقدى ان الفتيات /النساء يجب ان يحصلن على نفس الفرص فى دراستهن مثل الاولاد؟

:هل تعتقدى ان هذا هوا الحال فى مصر؟

:فيما يتعلق بالتوظيف المهني ،هل تعتقد ان المراه يمكن ان تصل الى نفس مستوى الرجل ؟

:ما هو المهنة او المهنة الاكثر شيوعا بين النساء فى اقرب بيئه لك؟هل تعتقد انه لو كانوا رجالا فسيكون الامر مختلفا؟

:اذا كنت تعترف باى دين ،هل تعتقد ان الدين يفرض عليك اى قيود او يتوقف عن كونك امراه

:ماذا او اى (اعطى مثالا)؟

Annex 5. Compromís de confidencialitat en el tractament de dades personals al treball de recerca “D'Egipte a Catalunya. Un viatge en femení”

██████████, amb DNI número ██████████, alumna de 2n de Batxillerat de l'Institut ██████████, actuant en nom i representació pròpia,

MANIFESTO

Primer: Que porto a terme el treball de recerca “*D'Egipte a Catalunya. Un viatge en femení*” a l'Institut ██████████ de Lleida, tutoritzat per la professora ██████████, amb DNI número ██████████.

Segon: Que conec que la normativa en matèria de protecció de dades a Catalunya, que es pot consultar a

<https://apdcat.gencat.cat/web/.content/01-autoritat/normativa/documentos/LLEI-ORGANICA-3-2018-BOE-A-2018-16673-C.pdf>

EM COMPROMETO

Primer: A tractar les dades personals a què tingui accés d'acord amb aquesta legislació.

Segon: A no utilitzar les dades amb finalitats diferents a les pròpies del treball de recerca esmentat més amunt.

Tercer: A mantenir absoluta confidencialitat i reserva sobre qualsevol dada que pugui conèixer amb ocasió del desenvolupament del treball de recerca, i a no comunicar a cap tercera persona les dades individuals subministrades, ni tan sols per a la seva conservació.

Quart: En cas que només tingui accés a dades prèviament dissociades, a no intentar identificar les persones a què refereixen les dades, per cap mitjà ni directe ni indirecte, i vetllar perquè en cas de incloure-les a publicacions tampoc es pugui produir aquesta identificació.

Cinquè: Un cop finalitzat el treball de recerca, a destruir les dades de caràcter personal individual.

Lleida, 15 d'octubre de 2019

Signatura
Nom i cognoms

Annex 6. Compromiso de confidencialidad en el tratamiento de datos personales en el trabajo de investigación “De Egipto a Cataluña. Un viaje en femenino”

██████████, con DNI nº ██████████, alumna de 2º de Bachillerato del Instituto ██████████, actuando en nombre y representación propia,

MANIFIESTO

Primero: Que estoy haciendo el trabajo de investigación “*De Egipto a Cataluña. Un viaje en femenino*” en el Instituto ██████████ de Lleida, tutorizado per la profesora ██████████, con DNI nº ██████████.

Segundo: Que conozco la normativa en materia de protección de datos en Catalunya, que se puede consultar en <https://apdcat.gencat.cat/web/.content/01-autoritat/normativa/documentos/LLEI-ORGANICA-3-2018-BOE-A-2018-16673-C.pdf>

ME COMPROMETO

Primero: A tratar los datos personales a que tenga acceso de acuerdo con esta legislación.

Segundo: A no utilizar los datos con finalidades diferentes a las propias del trabajo de investigación mencionado más arriba.

Tercero: A mantener absoluta confidencialidad y reserva sobre cualquier dato que pueda conocer en ocasión del desarrollo del trabajo de investigación, y a no comunicar a terceras personas los datos individuales suministrados, ni siquiera para su conservación.

Cuarto: En caso de que sólo tenga acceso a datos previamente disociados, a no intentar identificar a las personas a las que se refieren los datos, por ningún medio ni directo ni indirecto, i velar para que en caso de incluirlos en alguna publicación tampoco se pueda producir esta identificación.

Quinto: Un vez finalizado el trabajo de investigación, a destruir los datos de carácter personal individual.

Lleida, 15 de octubre de 2019

Firma
Nombre y apellidos